

THE AIRE CENTRE
Advice on Individual Rights in Europe

Britanska ambasada
Podgorica

ANALIZA KAZNE POLITIKE ZA NAJTEŽA KRIVIČNA DJELA

2021

**ANALIZA KAZNENE
POLITIKE ZA NAJTEŽA
KRIVIČNA DJELA**

ANALIZA KAZNE NE POLITIKE ZA NAJTEŽA KRIVIČNA DJELA

Autori

Radule Kojović, predsjednik Krivičnog odjeljenja
Vrhovnog suda Crne Gore u penziji

Ksenija Jovičević Korać, sekretarka Vrhovnog suda Crne Gore

Bojana Bandović, savjetnica u Vrhovnom sudu Crne Gore

Katarina Kapuci Lakičević, savjetnica u Vrhovnom sudu Crne Gore

Autorka smjernica

Ana Garačić, mag. iur.,
predsjednica Kaznenog odjela Vrhovnog suda Republike Hrvatske u penziji

© 2021 AIRE centar

Dizajn

Kliker Dizajn, Beograd

Štampa

Copy Center d.o.o.

Oktobar, 2021. godine

Britanska ambasada
Podgorica

Izdavanje ove analize pomogla je Britanska ambasada Podgorica. Stavovi iznijeti u ovoj analizi ne moraju nužno odražavati zvanične stavove Britanske ambasade u Podgorici.

Sadržaj

UVODNA RIJEČ	7
PREDGOVOR	10
UVOD.....	15
METODOLOGIJA I NAČIN RADA.....	17
KRIVIČNA DJELA PROTIV ZDRAVLJA LJUDI.....	19
KRIVIČNA DJELA PROTIV POLNE SLOBODE	40
KRIVIČNA DJELA PROTIV ŽIVOTA I TIJELA.....	49
Ubistvo i teško ubistvo	51
Ubistvo i teško ubistvo u pokušaju.....	57
Teška tjelesna povreda.....	65
ORGANIZOVANI KRIMINAL.....	77
VISOKA KORUPCIJA.....	91
Zloupotreba službenog položaja.....	94
Zloupotreba položaja u privrednom poslovanju	97
KRIVIČNA DJELA PROTIV DRŽAVNIH ORGANA.....	101
Sprječavanje službenog lica u vršenju službene radnje	103
Napad na službeno lice u vršenju službene dužnosti	106
KRIVIČNA DJELA PROTIV BEZBJEDNOSTI JAVNOG SAOBRAĆAJA	115
Ugrožavanje javnog saobraćaja	119
Teška djela protiv bezbjednosti javnog saobraćaja	122
SMJERNICE	136

UVODNA RIJEČ

Uvaženi čitaoci,

Zadovoljstvo mi je da vas mogu uvesti u prve stranice „Analize kaznene politike za najteža krivična djela“. I ovaj, kao i brojni drugi dokumenti, rezultat je uspješne saradnje AIRE centra i Vrhovnog suda Crne Gore, koja nam je omogućena zahvaljujući podršci Vlade Velike Britanije. Do sada smo fokus naše pažnje usmjeravali na Evropsku konvenciju, praksu Evropskog suda, kao i odnos nacionalnog prava i prakse sa konvencijskim standardima. Sada se, po prvi put, bavimo pitanjem koje je, prije svega, od izuzetnog značaja za nacionalni pravosudni sistem – kaznenom politikom.

Kaznena politika otvara složena pravna, ali i pitanja povezana sa kulturom, moralom, ekonomijom i društvenim dešavanjima u jednoj državi. Kao takva, ona može predstavljati ogledalo stanja u kojem se društvo nalazi. Kaznenom politikom zakonodavstvo i sudstvo utiču na suzbijanje kriminaliteta. Međutim, iako moćno oružje stabilizacije društva, izraz sudijske nezavisnosti i slobodnog uvjerenja, kaznena politika može postati izvor pravne nesigurnosti i dovesti u pitanje princip jednakosti pred zakonom. Takav slučaj će biti kada ne postoji adekvatna kaznena politika, odnosno kada je prisutna značajna razlika između zakonom propisanih vrsti i raspona krivičnih sankcija i onih koje je sud u konkretnom predmetu izrekao, kao i kada postoji neujednačeno izricanje krivičnih sankcija za ista krivična djela. Ovaj problem postao je posebno aktuelan modernizacijom krivičnog prava, te njegovom tzv. humanizacijom, u kojem je napušten princip apsolutno određenih kazni, a umjesto toga propisani njihovi široki rasponi i promovisan princip individualizacije kazne. Ne smije se izgubiti iz vida i da je kaznena politika zapravo prvi susret rezultata rada suda sa laičkom javnošću, ali i žrtvom krivičnog djela, koji će kroz izrečene kazne donositi zaključak da li je pravda zadovoljena i je li sudstvo vrijedno povjerenja.

Iako prvenstveno značajna za nacionalni pravni i ukupni društveni sistem, zbog svoje očite složenosti, kaznena politika može uticati na vrijednosti zaštićene Evropskom konvencijom. U predmetu *Achour protiv Francuske (VV)*,^[1] Evropski sud

[1] Predstavka br. 67335/01 od 29. marta 2006. godine.

je naveo da su države slobodne da utvrde vlastitu kaznenu politiku, da je izmijene kada je to odgovarajuće i da je takav izbor krivičnog sistema izvan domašaja nadzora Evropskog suda, ali samo ukoliko nije suprotan načelima Konvencije. Stoga određena pitanja povezana sa kaznenom politikom mogu biti razmatrana i sa aspekta Evropske konvencije, kao npr. diskriminacija pri izricanju osude muškarcima u odnosu na žene, maloljetnike i starije izvršioce krivičnih djela,^[2] ali i dostupnosti i predvidivosti zakona i sudske prakse pri izricanju krivičnih sankcija.^[3]

Različita kaznena politika ima svoj korijen u neusklađenoj sudskoj praksi, što u krajnjem vodi pravnoj nesigurnosti. Stoga je posebno jaka veza između kaznene politike i člana 6 Evropske konvencije, jer značajno različito i nedovoljno obrazloženo izricanje krivičnih sankcija za ista krivična djela urušava stabilnost pravnog sistema i povjerenje javnosti u njega. Iako je sudijama dato da tumače zakon, njihova obaveza je promocija pravne sigurnosti koja garantuje predvidivost primjene i sadržine zakonskih normi.^[4] Pri tome se, naravno, mora imati u vidu da član 6 ne garantuje pravo na dosljednost sudske prakse, jer bi to značilo ograničenje njenog razvoja i napretka.^[5] Međutim, svako odstupanje se mora kvalitetno obrazložiti kako bi se izbjeglo stvaranje duboke i dugotrajne razlike u sudskoj praksi, čime se sprječava povreda člana 6 Konvencije. Obrazložena, konzistentna i predvidiva kaznena politika jača povjerenje javnosti u rad suda, a istovremeno šalje jasnu poruku da će ponašanja suprotna zakonu biti kažnjena.

Navedena razmatranja o značaju kaznene politike i njenom uticaju bili su inspiracija, ali i odgovornost da AIRE centar podrži posvećenost Vrhovnog suda Crne Gore u izučavanju ove teme. Rezultat je dokument koji je za predmet analize imao sve pravosnažne presude za najteža krivična djela^[6] koje su donijeli crnogorski sudovi tokom 2017. i 2018. godine. Činjenica da je obrađeno ukupno 1.380 presuda govori o ozbiljnosti ovog projekta i relevantnosti njegovih nalaza.

[2] *Khamtokhu i Aksenchik protiv Rusije*, predstavke br. 60367/08 i 961/11, od 24. januara 2017. godine.

[3] *Kafkaris protiv Kipra (VV)*, predstavka br. 21906/04 od 12. februara 2008. godine.

[4] Mišljenje br. 11 (2008) Konsultativnog vijeća evropskih sudija (CCJE) o kvalitetu sudskih odluka.

[5] *Borg protiv Malte*, predstavka br. 37537/13 od 12. aprila 2016. godine.

[6] Ubistvo, teško ubistvo, teška tjelesna povreda, neovlašćena proizvodnja, držanje i stavljanje u promet opojnih droga, ugrožavanje javnog saobraćaja i teška djela protiv bezbjednosti javnog saobraćaja, organizovani kriminal, visoka korupcija, silovanje, obljava sa djetetom, nedozvoljene polne radnje, sprječavanje službenog lica u vršenju službene radnje, napad na službeno lice u vršenju službene dužnosti.

Svakom od obrađenih krivična djela posvećen je poseban dio u kojem je naveden zakonski okvir, a zatim su rezultati istraživanja predstavljeni prikazom vrste sudske odluke, krivične sankcije, profila okrivljenih i oštećenih, postupka odmjerenja kazne sa olakšavajućim i otežavajućim okolnostima, a dodatnu vrijednost daju podaci o polu i starosti okrivljenih i oštećenih lica. Na osnovu ovako detaljnog proučavanja, u drugom dijelu Analize date su smjernice za dalje ujednačavanje kaznene politike.

Za dug i predan rad na ovom dokumentu zahvaljujem se timu koji je vodio sudija Vrhovnog suda Crne Gore u penziji, gospodin Radule Kojović, i njegovim saradnicama: sekretarki Vrhovnog suda Crne Gore – Kseniji Jovičević Korać, i savjetnicama u tom sudu – Bojani Bandović i Katarini Kapuci Lakičević. Posebnu zahvalnost iskazujem i gospođi Ani Garačić, predsjednici Kaznenog odjela Vrhovnog suda Republike Hrvatske u penziji, koja je kao nezavisna konsultantkinja dala svoj doprinos ovom dokumentu.

Vjerujem da je ova Analiza značajan svjedok o stanju u društvu i krivičnom sistemu Crne Gore. Međutim, zahtjevnom zadatku analize kaznene politike ovdje nije kraj. Ovo je početak istraživanja, a namjera Analize nije da pruži konačan odgovor o adekvatnosti kaznene politike, o potrebi donošenja smjernica o kažnjavanju i načinu na koji ih treba koncipirati. Smatram da Analiza predstavlja riznicu podataka koja će stručnoj javnosti služiti kao osnov za duboko sagledavanje krivičnog sistema i raspravu o njemu. Kao takva, nadam se da će biti inspiracija za dalje istraživanje i da će doprinijeti unapređenju kaznene politike, a time i pravne sigurnosti. U tom procesu, relevantne institucije Crne Gore imaće partnera u AIRE centru.

Biljana Braithwaite

direktorka Programa za Zapadni Balkan, AIRE centar

PREDGOVOR

Poštovani čitaoci,

Vrhovni sud Crne Gore, djelujući u skladu sa principima svog rada, predaje stručnoj i laičkoj javnosti „Analizu kaznene politike za najteža krivična djela”, koja obuhvata dvogodišnji period. Sagledani period pruža relevantne podatke za objektivan, nepristrastan i na činjenicama zasnovan zaključak o aktuelnoj kaznenoj politici u Crnoj Gori, o kojoj se već duži niz godina aktivno diskutuje u javnosti. Na ovaj način, daje se doprinos rješavanju otvorenog pitanja koje je već izvjesno vrijeme prisutno u krivičnom pravosuđu Crne Gore, a naročito u kontekstu pristupanja Crne Gore Evropskoj uniji.

Zadatak autorskog tima je bio da se u ime Vrhovnog suda Crne Gore po prvi put sprovede istraživanje u predmetima koji su formirani zbog najtežih krivičnih djela, a u kojima su sudovi izrekli krivične sankcije. Imajući u vidu da je kaznena politika, naročito u predmetima za koje je javnost posebno zainteresovana, percipirana kao blaga, Analiza teži pružanju odgovora na iznijeti prigovor. U njoj su obuhvaćena krivična djela protiv organizovanog kriminala, visoke korupcije, života i tijela, životne sredine, državnih organa i bezbjednosti javnog saobraćaja. Krivična djela trgovina ljudima, nasilje u porodici ili porodičnoj zajednici, zlostavljanje, mučenje i krivična djela protiv polnih sloboda učinjenih na štetu maloljetnih lica inicijalno su razmatrana da budu obuhvaćena Analizom, ali je procijenjeno da su relevantni autori već sprovedli adekvatna istraživanja u kojima je Vrhovni sud Crne Gore aktivno učestvovao u ulozi autora ili partnera.

Ovaj analitički dokument je usmjeren ka postizanju više konkretnih ciljeva. Prvenstveno, da osnaži princip zakonske garancije – jednakosti svih pred zakonom, sprovede poštovanje prava oštećenih u krivičnom postupku, kao i da omogući Vrhovnom sudu da vrši svoju ustavnu funkciju obezbjeđivanjem jedinstvene primjene zakona od strane sudova.

U Opštem dijelu Krivičnog zakonika Crne Gore, u čl. 42 Krivičnog zakonika Crne Gore, predviđena su opšta pravila o odmjeravanju kazne. Sud će učiniocu krivičnog djela odmjeriti kaznu u granicama koje su zakonom propisane za to

djelo, imajući u vidu svrhu kažnjavanja i uzimajući u obzir sve okolnosti koje utiču da kazna bude manja ili veća (olakšavajuće i otežavajuće okolnosti), a naročito: stepen krivice, pobude iz kojih je djelo učinjeno, jačinu ugrožavanja ili povrede zaštićenog dobra, okolnosti pod kojima je djelo učinjeno, raniji život učinioca, njegove lične prilike, njegovo držanje poslije učinjenog krivičnog djela i, naročito, njegov odnos prema žrtvi krivičnog djela, kao i druge okolnosti koje se odnose na ličnost učinioca. Izmjenama Krivičnog zakonika Crne Gore iz 2017. godine, u čl. 42a propisana je posebna okolnost za odmjeravanje kazne za krivično djelo učinjeno iz mržnje.

U krivičnom postupku, sud može učiniocu krivičnog djela izreći kaznu ispod granice propisane zakonom ili blažu vrstu kazne onda kada: zakon predviđa da se učinilac može blaže kazniti; zakon predviđa da se učinilac može osloboditi od kazne, a sud ga ne oslobodi od kazne i kada utvrdi da postoje naročito olakšavajuće okolnosti i ocijeni da se i sa ublaženom kaznom može postići svrha kažnjavanja (čl. 45 Krivičnog zakonika Crne Gore). Granice ublažavanja kazne propisane su u čl. 46 Krivičnog zakonika Crne Gore.

Ispunjenje zakonskih uslova za primjenu navedenih odredbi Krivičnog zakonika Crne Gore sudovi su cijenili u svakom konkretnom slučaju. Široko ovlašćenje suda u primjeni ovih normi ima višestruke posljedice u užem i širem smislu. Naime, primjenom odredaba Krivičnog zakonika Crne Gore odmjerava se kazna učiniocu krivičnog djela, uz uvažavanje olakšavajućih i otežavajućih okolnosti, pri čemu sudovi, sa jedne strane, moraju voditi računa o tome koje okolnosti treba smatrati olakšavajućim, a koje otežavajućim, a sa druge strane, o pravima žrtava, odnosno oštećenih u krivičnom postupku. To je ono što čini krunu krivičnog postupka, u smislu opšte svrhe propisivanja i izricanja krivičnih sankcija, propisanih u čl. 4 Krivičnog zakonika Crne Gore, kako bi se postigla svrha kažnjavanja iz čl. 32 Krivičnog zakonika Crne Gore.

Analiza nema namjeru da odgovori na sva pitanja, jer za to postoje brojna ograničenja različitog karaktera, ali činjenica da se kvantitet obrađenih podataka očitava u broju 1.380 upućuje na mišljenje da se na osnovu ovog dokumenta mogu izvesti pouzdani zaključci.

Na osnovu sprovedenog istraživanja, nezavisni međunarodni ekspert je izradio smjernice koje će unaprijediti kaznenu politiku u cilju ujednačavanja nacionalne

sudske prakse krivičnih sudova i osigurati da sankcije za najteža krivična djela imaju prevashodno odvraćajući karakter.

Djelujući u skladu sa navedenim, izražavam očekivanje da će Vrhovni sud Crne Gore u svom daljem vršenju funkcije, na osnovu ove Analize sa pripadajućim smjericama, sprovesti sudsku politiku usmjeravanja sudova prilikom najsloženijeg intelektualnog procesa na kraju krivičnog postupka – odmjeravanja kazne.

S poštovanjem,

Radule Kojović

sudija Vrhovnog suda Crne Gore u penziji

I DIO

UVOD

Kaznena politika sudova oduvijek je bila predmet često površne, a rijetko produbljene rasprave od strane više subjekata i na raznim društvenim nivoima. Nerijetko trpi kritike da je blaga, da je za žrtve krivičnih djela uvredljiva, da je neujednačena, a kompleksnost problema i nedopustivost paušalnih ocjena uzrokuju nedostatak odgovora na najvažnije pitanje – da li je ona adekvatna, tj. da li je odgovarajuća.

„Kaznena politika sudova nalazi se, naime, već niz godina u središtu pažnje teoretičara i praktičara kaznenog prava, društvenih i političkih tijela i najšire javnosti, a izbor vrste i mjere kazni ili bolje reći krivičnih sankcija počiniteljima krivičnih djela bio je prije i još je uvijek, i danas je, nema sumnje, jedan od središnjih problema u savremenom krivičnom pravu koji nije ni u teoriji ni u praksi riješen na zadovoljavajući način.” (Horvatić)

Imajući u vidu da su ocjene o radu krivičnog pravosuđa potrebne i korisne za unapređenje njegovog rada, primjetno je da su u javnosti često prisutne u nestručnom, proizvoljnom, instinktivnom i nedokazanom obliku. Termin „kaznene politike” je sporan, iako je uobičajen i opšteprihvaćen. Sudovi prilikom primjenjivanja krivičnih normi ne bi trebalo da vode nikakvu politiku, pa ni kaznenu, već da ispravno primjenjuju pravo. Međutim, ovo se pravda činjenicom da sudovi imaju zaista širok prostor za slobodno odlučivanje, kako u pogledu izbora vrste krivične sankcije, tako i u pogledu odmeravanja kazne (Stojanović). No ipak, u praksi, činjenica da u oblasti krivičnih sankcija, a posebno u postupku odmeravanja kazne, postoji nizak stepen vezanosti pravom, u izvjesnoj mjeri opravdava mišljenje da sudovi prilikom izbora krivične sankcije i odmeravanja kazne zaista moraju voditi kaznenu politiku.

Opravdana potreba za uvođenjem rasprave o kaznenoj politici nastala je prvenstveno kod Vrhovnog suda Crne Gore, koji, vršeći svoju funkciju propisanu Amandmanom VII na Ustav Crne Gore, obezbjeđuje jedinstvenu primjenu zakona od strane sudova.

Analiza kaznene politike za najteža krivična djela, za period 2017. i 2018. godine, u okviru posebne aktivnosti u radu Vrhovnog suda Crne Gore predviđena

je Planom rada za 2020. godinu, kao i Akcionim planom za implementaciju Strategije reforme pravosuđa 2019–2022. (mjera 2.2.2.). Uz podršku AIRE centra iz Londona, pouzdanog partnera Vrhovnog suda Crne Gore, po prvi put je u djelatnosti Vrhovnog suda zastupljena Analiza kaznene politike za krivična djela organizovanog kriminala, visoke korupcije, protiv života i tijela, polnih sloboda, zdravlja ljudi, državnih organa i bezbjednosti javnog saobraćaja.

Primarni cilj Analize jeste da se na osnovu rezultata razmotri potreba za utvrđivanjem smjernica za usklađivanje kaznene politike u predmetima koji su najviše zastupljeni u sudskoj praksi i obuhvataju najteža krivična djela, propisana Krivičnim zakonikom Crne Gore.

Takođe, Analiza teži pružanju svojevrsnog odgovora na konstatacije iz Izvještaja Evropske komisije za Crnu Goru o potrebi ujednačavanja kaznene politike u pojedinim oblastima i predstavlja doprinos ispunjenju zahtjeva transparentnosti sudske vlasti u pogledu dodatne komunikacije sa javnošću kako bi se unaprijedilo povjerenje javnosti u rad sudstva.

U konačnom, ispravan zaključak o „politici kažnjavanja” ne može se donijeti samo na osnovu statističkih podataka o ukupnosti izrečenih kazni za određena krivična djela, kao ni na osnovu konkretnog primjera. To se može postići samo temeljnom, sveobuhvatnom analizom brojnih slučajeva iz prakse i pronalaženjem zakonitosti u primjeni kazni u tim slučajevima.

Poznati italijanski kriminolog C. Beccaria opravdano je smatrao da nije oštrina kazne ta koja odvraća neku osobu od počinjenja djela, već izvjesnost njene primjene (izvorni citat na italijanskom).

Tim za izradu Analize činili su savjetnici u Vrhovnom sudu Crne Gore – Bojana Bandović, Katarina Kapuci Lakićević i Ksenija Jovićević, pod vođstvom Radula Kojovića, predsjednika Krivičnog odjeljenja Vrhovnog suda Crne Gore u penziji.

Dokument se sastoji iz dva dijela: prvi obuhvata analizu kaznene politike za odabrana krivična djela sa zaključcima, a drugi sadrži smjernice za dalje ujednačavanje kaznene politike, koje je izradila nezavisna konsultantkinja Ana Garačić, mag. iur., predsjednica Kaznenog odjela Vrhovnog suda Republike Hrvatske u penziji.

METODOLOGIJA I NAČIN RADA

Na samom početku rada, utvrđen je istraživački uzorak koji je podrazumijevao sve pravnosnažne presude za odabrana krivična djela koje su sudovi donijeli u 2017. i 2018. godini. Prilikom odabira vrste krivičnih djela, imala se u vidu težina krivičnog djela, a poseban naglasak je stavljen na predmete koji izazivaju veliko interesovanje javnosti, naročito u odnosu na krivična djela organizovanog kriminala, visoke korupcije i nasilja u porodici.

Napominjemo da su u dosadašnjem periodu izrađene posebne Analize, i to za krivično djelo trgovina ljudima i krivična djela protiv polne slobode koja su učinjena na štetu maloljetnih lica.

U skladu sa ciljevima istraživanja, uzorak je u cjelini obuhvatio sve navedene presude (100%), bez metode izdvajanja i slučajnog odabira predmeta.

Zatim se pristupilo procesu pribavljanja istraživačkog materijala, koji su na zahtjev Vrhovnog suda Crne Gore dostavili svi nadležni sudovi. **Istraživački uzorak podrazumijeva ukupno 1.380 presuda za najteža krivična djela, koja su pojedinačno predstavljena u tabeli.**

Tabela 1: Struktura predmeta istraživanja prema vrsti krivičnog djela

Naziv krivičnog djela	Ukupan broj predmeta
Ubistvo (čl. 143 KZ CG)	46
Teško ubistvo (čl. 144 KZ CG)	12
Teška tjelesna povreda (čl. 151 KZ CG)	172
Neovlašćena proizvodnja, držanje i stavljanje u promet opojnih droga (čl. 300 KZ CG)	221
Ugrožavanje javnog saobraćaja (čl. 339 KZ CG) i teška djela protiv bezbjednosti javnog saobraćaja iz čl. 348 KZ CG	786

Naziv krivičnog djela	Ukupan broj predmeta
Organizovani kriminal	29
Visoka korupcija	15
Silovanje (čl. 204 KZ CG), obljava sa djetetom (čl. 206 KZ CG), nedozvoljene polne radnje (čl. 208 KZ CG)	9
Sprječavanje službenog lica u vršenju službene radnje (čl. 375 KZ CG)	15
Napad na službeno lice u vršenju službene dužnosti (čl. 376 KZ CG)	75
UKUPNO	1.380

Samo istraživanje vršeno je metodom neposrednog uvida u presude, i to putem popunjavanja standardizovanog upitnika, koji čini osnovu rada i sadrži indikatore za praćenje kaznene politike sudskog sistema.

Ključna istraživačka pitanja odnosila su se na: vrstu sudske odluke i primijenjene krivične sankcije, profil okrivljenih i oštećenih lica, a dio istraživanja posvećen je sudskom postupku odmjeravanja kazne i u tom segmentu rada je analizirano kako sudovi, primjenjujući opšta pravila krivičnog zakonodavstva, cijene nađene olakšavajuće i otežavajuće okolnosti, koje od njih se najčešće pojavljuju u analiziranim sudskim odlukama, kao i u kojoj mjeri se prilikom odmjeravanja kazne primjenjuje institut ublažavanja kazne. Takođe, imale su se u vidu i specifičnosti pojedinih krivičnih djela, pa su indikatori odražavali i te posebnosti.

Prilikom analiziranja nacionalne sudske kaznene politike, postavila su se dva pitanja: da li je to politika strogog ili blagog kažnjavanja i da li je ona adekvatna, pri čemu je osnovni kriterijum propisanost kazne za određenu vrstu krivičnog djela.

Kada god je to bilo moguće, prikupljeni podaci su raščlanjeni po kategorijama pola i starosti okrivljenih i oštećenih lica kako bi se osigurala rodno osjetljiva komponenta istraživanja.

Prikupljeni podaci su analizirani prvenstveno korišćenjem matematički zasnovanih metoda – statistike. Prilikom obrade zakonskih opisa krivičnih djela korišćeni su komentari Krivičnog zakonika Crne Gore.

KRIVIČNA DJELA PROTIV ZDRAVLJA LJUDI

› Neovlašćena proizvodnja, držanje i stavljanje u promet opojnih droga

▶ Zakonodavni okvir

Krivični zakonik Crne Gore u članu 300 predviđa krivično djelo neovlašćene proizvodnje, držanja i stavljanja u promet opojnih droga, koje se nalazi u grupi krivičnih djela protiv zdravlja ljudi. Zaštitni objekat jeste zdravlje ljudi, a pravo na zaštitu zdravlja ustavna je kategorija.

Objekat krivičnog djela su supstance ili preparati koji su propisima zasnovanim na zakonu proglašeni za opojne droge.

Spisak droga, psihotropnih supstanci i bilja koje se može koristiti za proizvodnju droga utvrđuju se Pravilnikom o utvrđivanju spiska droga, psihotropnih supstanci i bilja koja se mogu koristiti za proizvodnju droga.^[7]

▶ Zakonska definicija:

(1) Ko neovlašćeno proizvodi, prerađuje, prodaje ili nudi na prodaju ili ko radi prodaje kupuje, drži ili prenosi ili ko posreduje u prodaji ili kupovini ili na drugi način neovlašćeno stavlja u promet supstance koje su proglašene za opojne droge ili biljke koje sadrže takve supstance, kazniće se zatvorom od dvije do deset godina.

(2) Ko u namjeri vršenja djela iz stava 1 ovog člana unese u Crnu Goru supstance koje su proglašene za opojne droge ili biljke koje sadrže takve supstance, kazniće se zatvorom od dvije do dvanaest godina.

[7] Sl. list CG, br. 56/12.

(3) Ako je učinilac djela iz st. 1 i 2 ovog člana organizovao mrežu prodavaca ili posrednika, kazniće se zatvorom od tri do petnaest godina.

(4) Kaznom iz stava 3 ovog člana kazniće se ko prodaje, nudi na prodaju ili bez naknade radi daljeg stavljanja u promet daje opojne droge maloljetnom licu, duševno bolesnom licu, licu koje je privremeno duševno poremećeno, licu koje je teže duševno zaostalo ili licu koje se liječi od zavisnosti od opojnih droga, ili ko stavlja u promet opojnu drogu pomiješanu sa supstancom koja može dovesti do teškog narušavanja zdravlja, ili ko izvrši djelo iz stava 1 ovog člana u vaspitnoj ili obrazovnoj ustanovi ili u njenoj neposrednoj blizini ili ustanovi za izvršenje krivičnih sankcija ili u javnom lokalnu ili na javnoj priredbi, ili ako djelo iz st. 1 i 2 ovog člana učini službeno lice, ljekar, socijalni radnik, sveštenik, nastavnik ili vaspitač iskorišćavanjem svog položaja ili ko za izvršenje tog djela koristi maloljetno lice.

(5) Učinilac djela iz st. 1 do 4 ovog člana koji otkrije od koga nabavlja drogu može se osloboditi od kazne.

(6) Ko neovlašćeno pravi, nabavlja, posjeduje, prevozi ili daje na upotrebu opremu, materijal ili supstance za koje zna da su namijenjene za proizvodnju opojnih droga, kazniće se zatvorom od šest mjeseci do pet godina.

(7) Opojne droge i sredstva za njihovo pravljenje oduzeće se i uništiti.

Ovo krivično djelo se javlja u više oblika: osnovni oblik, tri teža oblika i jedan specifični oblik.

Osnovni oblik ovog krivičnog djela čini onaj ko neovlašćeno proizvodi, prerađuje, prodaje ili nudi na prodaju ili ko radi prodaje kupuje, drži ili prenosi ili ko posreduje u prodaji ili kupovini ili na drugi način neovlašćeno stavlja u promet supstance koje su proglašene za opojne droge ili biljke koje sadrže takve supstance. Za ovaj oblik zakonodavac predviđa kaznu zatvora u trajanju od dvije do deset godina.

Riječ je o većem broju alternativno postavljenih radnji izvršenja. Pojam većine navedenih radnji izvršenja nije sporan. Najviše problema u praksi zadaje oblik radnje izvršenja držanje opojne droge radi prodaje. Jedan od najznačajnijih problema u vezi sa utvrđivanjem da li je ostvarena ova radnja izvršenja jeste razgraničenje sa držanjem opojne droge radi sopstvene upotrebe. Najvažniji kriterijum u praksi jeste količina i vrsta droge, način njenog držanja odnosno pakovanja, okolnost da je okrivljeni zavisnik od upotrebe opojnih droga i sl.^[8]

U stavu 2 člana 300 Krivičnog zakonika Crne Gore predviđen je kvalifikovani oblik: „Ko u namjeri vršenja djela iz stava 1 ovog člana unese u Crnu Goru supstance koje su proglašene za opojne droge ili biljke koje sadrže takve supstance, kazniće se zatvorom od dvije do dvanaest godina.”

Teži oblik postoji i (3) ako je učinilac djela iz st. 1 i 2 ovog člana organizovao mrežu preprodavaca ili posrednika, i u tom slučaju predviđena je kazna zatvora od tri do petnaest godina.

Kaznom iz stava 3 ovog člana kazniće se ko prodaje, nudi na prodaju ili bez naknade radi daljeg stavljanja u promet daje opojne droge maloljetnom licu, duševno bolesnom licu, licu koje je privremeno duševno poremećeno, licu koje je teže duševno zaostalo ili licu koje se liječi od zavisnosti od opojnih droga, ili ko stavlja u promet opojnu drogu pomiješanu sa supstancom koja može dovesti do teškog narušavanja zdravlja, ili ko izvrši djelo iz stava 1 ovog člana u vaspitnoj ili obrazovnoj ustanovi ili u njenoj neposrednoj blizini ili ustanovi za izvršenje krivičnih sankcija ili u javnom lokalu ili na javnoj priredbi, ili ako djelo iz st. 1 i 2 ovog člana učini službeno lice, ljekar, socijalni radnik, sveštenik, nastavnik ili vaspitač iskorišćavanjem svog položaja ili ko za izvršenje tog djela koristi maloljetno lice.

U stavu 5 predviđen je fakultativni osnov za oslobođenje od kazne ukoliko učinilac djela iz stava 1 do 4 otkrije od koga nabavlja opojnu drogu.

Takođe, u stavu 6 inkriminisane su određene pripremne radnje za djelo iz stava 1 koje podrazumijevaju da ko neovlašćeno pravi, nabavlja, posjeduje, prevozi ili daje na upotrebu opremu, materijal ili supstance za koje zna da su namijenjene za proizvodnju opojnih droga, kazniće se zatvorom od šest mjeseci do pet godina.

[8] Komentar Krivičnog zakonika Crne Gore, prof.dr Zoran Stojanović, Podgorica 2010. godine.

Zakonodavac propisuje obavezno izricanje mjere bezbjednosti oduzimanja predmeta, a u određenim slučajevima sud će izreći ovu mjeru i u slučaju kada ovi predmeti nijesu svojina učinioca krivičnog djela.

► ANALIZA

Opšti podaci o istraživanju

Predmet istraživanja

Naziv suda	Broj predmeta
Viši sud u Podgorici	159
Viši sud u Bijelom Polju	62
UKUPNO	221

Predmet istraživanja predstavlja ukupno 221 predmet Viših sudova u Podgorici i Bijelom Polju za krivično djelo neovlašćene proizvodnje, držanja i stavljanja u promet opojnih droga, koji je postao pravnosnažan tokom 2017. i 2018. godine, od kojeg uzorka je veći dio predmeta (159) bilo u nadležnosti Višeg suda u Podgorici, a njih 62 iz nadležnosti Višeg suda u Bijelom Polju.

Najveći broj analiziranih presuda odnosi se na osnovni oblik ovog krivičnog djela, koji je inkriminisan u stavu 1 člana 300 KZ Crne Gore, i to njih ukupno 210, u 8 slučajeva presude su se odnosile na stav 2 ovog djela, a u 3 slučaja donijete su presude zbog izvršenja predmetnog krivičnog djela iz stava 4.

Kada je riječ o primjeni instituta sporazuma o priznanju krivice, uočeno je i da su u 100 analiziranih sudskih odluka sudovi donijeli presude kojima se optuženi oglašavaju krivim u skladu sa zaključenim sporazumima o priznanju krivice. Od toga broja, značajno veći broj sporazuma je zaključen u Višem sudu u Podgorici (89), dok je 11 sporazuma zaključeno u Višem sudu u Bijelom Polju.

Fenomenologija kriminaliteta

Učenje o pojavnim oblicima kažnjivih ponašanja naziva se fenomenologija. Osim što otkriva osobenosti kažnjivih ponašanja, kao masovne društvene pojave,

ali i individualnog ponašanja, fenomenologija istražuje i rasprostranjenost, strukturu i dinamiku delinkvencije, te raspodjelu kažnjivih ponašanja u skupove prema određenim kriterijumima (Derenčinović, D., Getoš, A. M. (2008), Uvod u kriminologiju sa osnovama kaznenog prava, Sveučilište u Zagrebu).

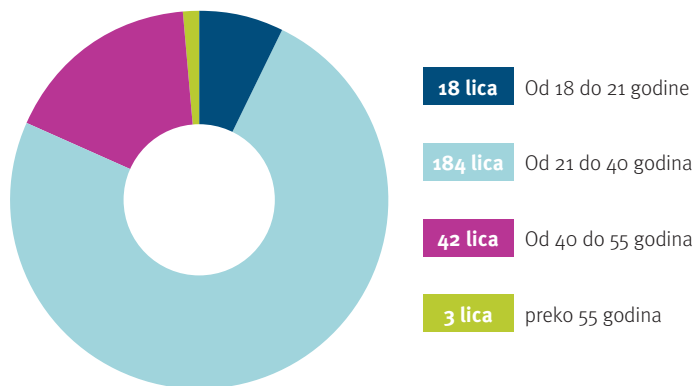
Profil okrivljenih lica

Polna struktura

Od ukupno 250 okrivljenih lica protiv kojih se vodio krivični postupak za predmetno djelo, 245 su bila muškog pola, dok je svega 5 lica bilo ženskog pola. Navedena statistika nas vodi zaključku da su lica muškog pola evidentno sklonija vršenju ovog krivičnog djela.

Starosna struktura okrivljenih lica

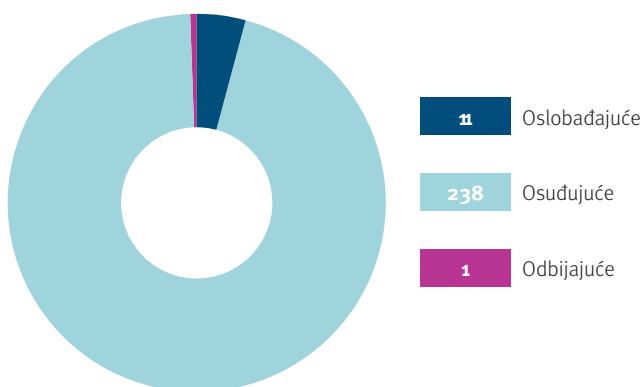
Od ukupno 250 okrivljenih lica protiv kojih se vodio krivični postupak, u svojstvu maloljetnih učinioaca ovog krivičnog djela pojavljuju se svega 3 lica, dok je mnogo veći broj okrivljenih koji su vršili ovo krivično djelo kao punoljetna lica.

Analizom se uočava i grupacija okrivljenih starosne dobi od sticanja punoljetstva do 21 godine života, gdje imamo ukupno 18 lica.

Kada govorimo o starosnoj strukturi počinioca ovog krivičnog djela iznad 21 godine, primjećuje se da najveći broj lica potiče iz grupe u rasponu između 20 i 40 godina, odnosno njih 184, zatim 42 lica koja su starosne dobi od 40 do 55 godina i, najzad, 3 lica preko 55 godina života, i to: dvije okrivljene žene od 70 godina i 65 godina i jedan okrivljeni muškarac od 60 godina.

► Analize vrste sudskih odluka i izrečenih krivičnih sankcija

Vrste sudskih odluka

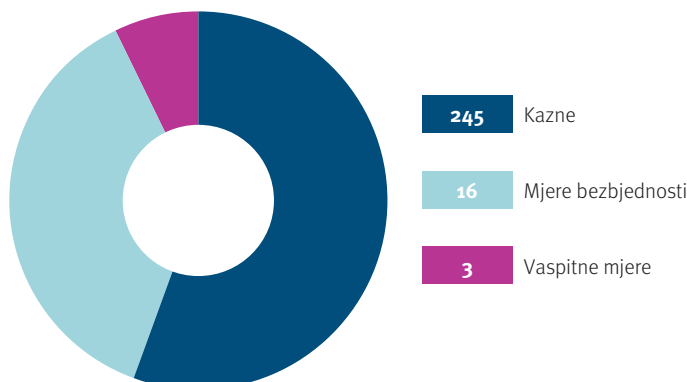

Na osnovu prikazanih podataka, lako je uočljivo da u strukturi sudskih odluka dominantno mjesto zauzimaju osudjujuće presude.

Naime, u analiziranom 221 predmetu, sudovi su izrekli osudjujuće presude za 238 lica, za 11 lica su donijeli oslobadajuće presude, dok je u samo jednom slučaju donijeta odluka kojom se optužba odbija zbog odustanka državnog tužioca od krivičnog gonjenja.

Oslobadajuće presude donijete su za 11 lica, iz razloga što nije dokazano da su ta lica predmetnu opojnu drogu kupila u svrhu prodaje i na osnovu čl. 373 tač. 2 ZKP-a, sud je ta lica oslobodio od optužbe.

Vrste krivičnih sankcija

Analiza pokazuje da sudovi za ovo krivično djelo u najvećem broju slučajeva izriču kazne, od kojih je dominantna kazna zatvora, koja je izrečena za ukupno 235 lica.

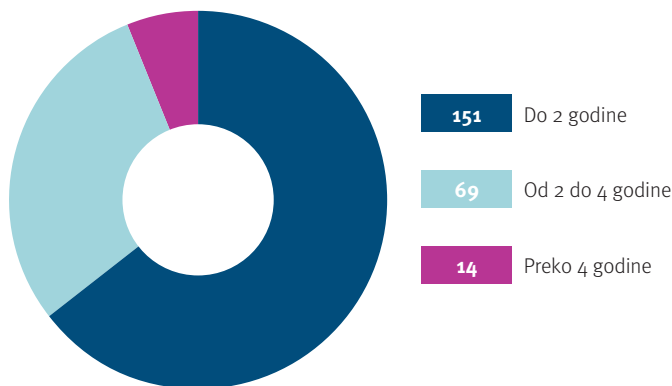
Novčana kazna, kao sporedna kazna, izrečena je pored kazne zatvora za ukupno 11 lica, i to u iznosima od 750,00 eura do 10.000 eura. Sudovi su u najvećem broju predmeta izricali novčanu kaznu u iznosu od 5.000 eura (4 predmeta), u 2 predmeta izrečena je na iznos od 3.000 eura, u 3 predmeta kazne su iznosile 1.000, 2.000, odnosno 3.000 eura, dok je najveći uočeni iznos novčane kazne od 10.000 bio u jednom predmetu, a najmanji je iznosio 750,00 eura.

Kada je riječ o mjerama bezbjednosti, uočava se da su sudovi izricali ovu vrstu krivične sankcije uz kaznu zatvora za ukupno 16 lica, od čega je u najvećem broju slučajeva (13) izrečena mjera bezbjednosti obavezno liječenje narkomana, i to učiniocima koji su učinili krivično djelo usljed zavisnosti od upotrebe opojnih droga i kod kojih postoji ozbiljna opasnost da će usljed ove zavisnosti i dalje da vrši krivična djela, i jedna mjera bezbjednosti obavezno psihijatrijsko liječenje i čuvanje u zdravstvenoj ustanovi, dok je u 2 slučaja izrečena mjera bezbjednosti oduzimanje predmeta – motornog vozila, kao predmeta koji je upotrebljen za izvršenje krivičnog djela.

Maloljetnim učiniocima ovog krivičnog djela izrečene su vaspitne mjere u 3 slučaja, i to: vaspitna mjera pojačan nadzor od strane zakonskog zastupnika, vaspitna mjera upućivanje u vaspitnu ustanovu zavodskog tipa u trajanju od 6

mjeseci do 3 godine i vaspitna mjera pojačan nadzor od strane organa starateljstva u trajanju od 6 mjeseci, a najduže 2 godine.

Grafikon – raspon izrečenih kazni zatvora

U opštoj strukturi izrečenih kazni zatvora (235), sudovi su u najvećem broju slučajeva izricali kazne zatvora do 2 godine, za ukupno 153 lica, odnosno 65%, zatim od 2 do 4 godine, za 69 lica, tj. 29%, i na kraju preko 4 godine, za ukupno 13 lica, odnosno 6%.

Na osnovu analize sudskih odluka dolazi se do zaključka da su sudovi za ovo krivično djelo izricali kaznu zatvora u rasponu od najblaže, u trajanju od 6 mjeseci, do najstrože u trajanju od 10 godina, koja je uočena u svega jednom predmetu. U strukturi kazni zatvora do 2 godine, u najvećem broju slučajeva izricana je kazna zatvora u trajanju od 6 mjeseci, i to za ukupno 35 lica.

U 5 slučajeva u kojima su sudovi izrekli kaznu zatvora u trajanju od šest mjeseci, sud je istovremeno odredio da će se ova kazna izvršiti tako što će je osuđeni izdržavati u prostorijama u kojima stanuje jer se, s obzirom na ličnost učinioca, njegov raniji život, njegovo držanje poslije učinjenog djela, stepen krivice i druge okolnosti pod kojima je djelo učinio, može očekivati da će se i na taj način ostvariti svrha kažnjavanja.

Vrsta i količina opojne droge kao predmet krivičnog djela

U ovom dijelu prikazuje se vrsta i količina opojnih droga koje su bile predmet analiziranih krivičnih djela, što je važno kako bi se ovo krivično djelo dovelo u vezu sa kaznenom politikom nadležnih sudova. Naime, količina kriminalne djelatnosti izražava se kroz količinu opojne droge i ona može biti manja, što predstavlja činjenicu koju sudovi prilikom odmjeravanja kazne cijene kao olakšavajuću okolnost, ili veća, što sudovi cijene kao otežavajuću okolnost.

Na osnovu analize, proizlazi podatak da se količina opojne droge kretala od najmanje – 0,9 grama marihuane, gdje je optuženom izrečena kazna zatvora u trajanju od 6 mjeseci, do najveće zabilježene u jednom predmetu, gdje se kao predmet krivičnog djela javlja više od tonu i po droge marihuane i nešto manje od dva kilograma opojne droge hašiša, u kojem slučaju je sud dva optužena lica osudio na kazne zatvora u trajanju od po 10 godina zatvora.

U nastavku slijedi grafički prikaz vrste i količine opojnih droga koje se javljaju kao predmet krivičnih djela za koja je izrečena kazna zatvora u trajanju od 6 mjeseci, 4 godine i preko 4 godine.

Vrste i količina opojne droge za kaznu od 6 mjeseci zatvora

Marihuana
Od 0,9 grama do 873,194

Heroin
Od 2,3 grama do 48,37 grama

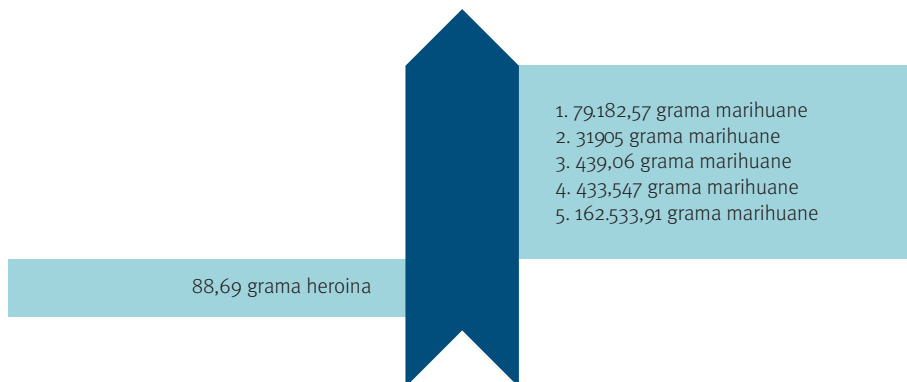
42 MDMA tablete
4 tablete buprenorfina
i 4 subutex tablete

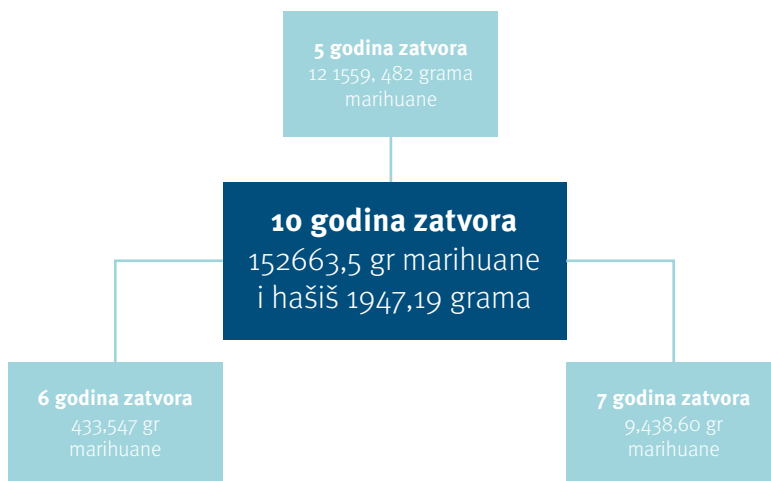
Kokain 8,222 grama

Kao što je ranije bilo riječi, sudovi su za ovo djelo najčešće izricali kazne zatvora u trajanju od 6 mjeseci, i to za ukupno 35 lica. U ovim slučajevima kao predmet krivičnog djela javlja se: marihuana, i to u količini od najmanje, od 0,9 grama, do najveće, u količini od 873,194 grama, heroin od najmanje količine od 2,3 grama do 48,37 grama, a kao predmet djela se pojavljuju i 42 tablete MDMA, 8,222 grama kokaina i 4 tablete subotexa.

Vrste i količina opojne droge za kaznu zatvora u trajanju od 4 godine

Vrste i količine opojne droge za kazne zatvora više od 4 godine

Sudsko odmjeravanje kazne osuđenom licu

Osnovni kriterijum za redovno odmjeravanje kazne, tj. odmjeravanje kazne koja se kreće u okviru propisane kazne za određeno krivično djelo jesu propisana kazna, svrha kažnjavanja i olakšavajuće i otežavajuće okolnosti. Prilikom odmjeravanja kazne sud mora u prvom redu voditi računa o propisanoj kazni za učinjeno krivično djelo. Treći kriterijum, olakšavajuće i otežavajuće okolnosti, služi tome da se u okviru propisane kazne, a vodeći računa o svrsi kazne, dođe do tačno određene kazne, tj. te okolnosti predstavljaju neposredan osnov za odmjeravanje kazne.^[9]

U ovom dijelu može se vidjeti kako su sudovi, primjenjujući opšta pravila o odmjeravanju kazne učiniocu djela, cijenili nađene olakšavajuće i otežavajuće okolnosti, koje od njih se najčešće pojavljuju u analiziranim sudskim odlukama, kao i u kojoj mjeri se prilikom odmjeravanja kazne primjenjuje institut ublažavanja kazne.

Kada je riječ o primjeni **olakšavajućih okolnosti**, u analiziranim sudskim odlukama je uočeno da sudovi kao olakšavajuće okolnosti prilikom odmjeravanja kazne osuđenom licu navode sljedeće činjenice: lične prilike učinioca, pod kojima podrazumijevaju: porodične prilike optuženog (bračnost, roditeljstvo), zdravstveno stanje, starosnu dob (mladost ili starija životna dob), nezaposlenost, slabo imovno stanje; odnos prema učinjenom djelu (priznanje krivice i okolnosti pod kojima je djelo učinjeno), činjenicu da optuženi nije prethodno osuđivan, kao i držanje učinioca posle izvršenja krivičnog dijela (korektno, držanje pred sudom).

Uočeno je i da sudovi mnogo veći značaj daju olakšavajućim okolnostima i da su one raznovrsnije u odnosu na otežavajuće okolnosti.

Već je bilo riječi o tome da vrsta i količina opojne droge može biti cijenjena kao olakšavajuća ili otežavajuća okolnost.

Kada je riječ o primjeni **otežavajućih okolnosti**, analiza pokazuje da su sudovi kao otežavajuću okolnost prilikom odmjeravanja kazne najčešće cijenili raniju osuđivanost optuženih za ista ili neka druga krivična djela, a zabilježeni su i primjeri da je sud kao otežavajuću okolnost cijenio količinu kriminalne djelatnosti koja se izražava kroz vrstu i količinu opojne droge.

[9] Komentar Krivičnog zakonika Crne Gore, prof. dr Zoran Stojanović, Podgorica 2010. godina.

Institut ublažavanja kazne

Ono što je takođe primijećeno u analiziranim presudama jeste da su sudovi često primjenjivali odredbe o ublažavanju kazne, u slučajevima kada su nađene naročito olakšavajuće okolnosti na strani osuđenog lica i kada je sud cijenio da će se i sa ublaženom kaznom u konkretnom slučaju postići svrha kažnjavanja, i to za ukupno 153 lica.

Primjeri sudske odluke kojom je optuženom ublažena kazna:

Primjer 1

Prilikom odmjeravanja kazne za izvršeno krivično djelo sud je u smislu člana 42 KZCG cijenio sve okolnosti koje utiču da kazna bude manja ili veća pa je optuženom kao olakšavajuće okolnosti uzeo da se radi o licu mlađe životne dobi, starom 22 godine, studentu, nezaposlenom, da je izrazio iskreno kajanje zbog učinjenog krivičnog djela, pa je navedene olakšavajuće okolnosti, a imajući u vidu i vrstu i količinu opojne droge koju je optuženi neovlašćeno držao radi dalje prodaje, odnosno da se u konkretnom radi o blažoj vrsti opojne droge-marihuana, cijenio kao naročito olakšavajuće koje daju osnov za ublažavanje zakonom zapriječene kazne za krivično djelo za koje je oglašen krivim i primjenom člana 45 i 46 KZCG ga osudio na kaznu zatvora u trajanju od 6 mjeseci i istovremeno shodno članu 36a KZCG odredio da će se ova kazna izvršiti tako što će je optuženi izdržavati u prostorijama u kojima stanuje, jer se po nalaženju suda s obzirom na ličnost učinioca i njegovo držanje nakon izvršenog krivičnog djela može očekivati da će se i na ovaj način ostvariti svrha kažnjavanja iz člana 32 KZCG u okviru opšte svrhe izricanja krivičnih sankcija iz člana 4 stav 2 KZCG.

Primjer 2

[...] Ovo iz razloga što je optuženi mlađe životne dobi, nezaposlen, neosuđivan, izrazio je kajanje za učinjeno djelo, koje okolnosti su olakšavajuće i predstavljaju razloge za izricanje blaže kazne od zapriječene, pa u odsustvu otežavajućih okolnosti, ovaj sud nalazi da će se sa izrečenom kaznom, blažom od zapriječene, postići svrha kažnjavanja u okviru opšte svrhe izricanja krivičnih sankcija.

► Analiza odluka drugostepenog suda

U ovom dijelu daje se osvrt na odluke Apelacionog suda Crne Gore, koji je odlučujući u drugostepenom postupku, ispitujući žalbene navode, preinačavao odluke Viših sudova u Podgorici i Bijelom Polju, nalazeći da su prvostepeni sudovi kazne zatvora strogo odmjerili, da olakšavajuće okolnosti na strani optuženog nijesu dovoljno vrednovane, zbog čega je preinačavao odluke prvostepenog suda i izricao blažu kaznu optuženom, ili je Apelacioni sud cijenio da je prvostepeni sud pravilno kvalifikovao neke olakšavajuće okolnosti, ali ih je prvostepeni sud suviše vrednovao u korist optuženog, pa treba izreći strožu kaznu.

U daljem tekstu slijedi prikaz izvoda iz odluka Apelacionog suda o preinačavanju odluka prvostepenih sudova i izricanja blažih ili strožih kazni zatvora.

1. Odlučujući po žalbi branioca optuženog, Apelacioni sud Crne Gore je odlukom Kž br. 92/2017 preinačio presudu Višeg suda u Bijelom Polju K.br.36/17 od 18. 7. 2017. godine u dijelu odluke o kazni, tako što je optuženog zbog krivičnog djela neovlašćena proizvodnja, držanje i stavljanje u promet opojnih droga iz čl. 300 st. 1 Krivičnog zakonika Crne Gore, čl. 51 st. 1 Krivičnog zakonika Crne Gore, osudio na kaznu zatvora u trajanju od 2 (dvije) godine i 6 (šest) mjeseci.

Prvostepenom odlukom Višeg suda u Bijelom Polju optuženi je bio osuđen na kaznu zatvora u trajanju od 3 godine i 6 mjeseci.

Naime, po ocjeni Apelacionog suda, izrečena kazna zatvora optuženom prvostepenom presudom je strogo odmjerena, a na šta se osnovano ukazuje žalbom branioca optuženog. „Po nalaženju ovog suda, a kako se osnovano ukazuje žalbom branioca optuženog, prvostepeni sud nije pravilno odmjerio visinu kazne zatvora optuženom, a ovo imajući u vidu kvalitet i brojnost olakšavajućih okolnosti na strani optuženog, te da kao olakšavajuće okolnosti nije cijenio njegove lične i porodične prilike da je isti starije životne dobi, da ima roditelje o kojima se stara i da je lošeg imovnog stanja, iako je te činjenice kao nesporno utvrdio. Za ovaj sud je bilo od naročitog značaja, kada se rukovodio razlozima da optuženom smanji visinu izrečene kazne, činjenica da je optuženi priznao izvršenje krivičnog djela za koje je optužen, pa i time doprinio efikasnosti krivičnog postupka, vrsta i količina predmetne opojne droge koju je radi prodaje prenosio i dejstvo iste kao apstraktna opasnost na zaštićena dobra – za život ili zdravlje ljudi, imajući u vidu

da se radi o opojnoj drogi marihuani. Kod ovakvog stanja stvari **olakšavajućim okolnostima na strani optuženog nije dat odgovarajući značaj i iste nijesu u dovoljnoj mjeri vrednovane, kako se osnovano ukazuje žalbom branioca optuženog. Shodno navedenom, a u cilju pravilne individualizacije kazne, ovaj sud je optuženog osudio na kaznu zatvora u trajanju 2 (dvije) godine i 6 (šest) mjeseci.** [...]

2. Presudom KŽ 71/2017, Apelacioni sud Crne Gore je uvažio žalbu branioca i preinačio presudu Višeg suda u Bijelom Polju K.br.20/17 od 3. 5. 2017. godine u dijelu odluke o kazni, tako što je optuženog zbog krivičnog djela neovlašćena proizvodnja, držanje i stavljanje u promet opojnih droga iz čl. 300 st. 1 Krivičnog zakonika Crne Gore osudio na kaznu zatvora u trajanju od 6 (šest) mjeseci, a koji je prvostepenom presudom bio osuđen na kaznu zatvora u trajanju od 10 (deset) mjeseci.

Prema nalaženju Apelacionog suda Crne Gore, izrečena kazna zatvora je optuženom prvostepenom presudom strogo odmjerena. Po ocjeni Apelacionog suda, prvostepeni sud nije pravilno odmjerio visinu kazne zatvora optuženom, imajući u vidu kvalitet i brojnost naročito olakšavajućih okolnosti na strani optuženog. „Za ovaj sud je bilo od naročitog značaja, kada se rukovodio razlozima da optuženom dodatno ublaži trajanje kazne zatvora, vrsta i količina predmetne opojne droge koju je prodao, dejstvo iste kao apstraktna opasnost na zaštićena dobra – za život ili zdravlje ljudi, imajući u vidu da se radi o opojnoj drogi marihuani u količini od 1 grama. Kod ovakvog stanja stvari olakšavajućim okolnostima na strani optuženog nije dat odgovarajući značaj i iste nijesu u dovoljnoj mjeri vrednovane. Shodno navedenom, a u cilju pravilne individualizacije kazne, ovaj sud je optuženog osudio na kaznu zatvora u trajanju od 6 (šest) mjeseci nalazeći da je ovako odmjerena kazna srazmjerna stepenu krivice optuženog i težini predmetnog krivičnog djela, te da se osnovano može očekivati da će se sa istom postići svrha kažnjavanja iz čl. 32 KZ-a, u okviru opšte svrhe propisivanja i izricanja krivičnih sankcija iz čl. 4 st. 2 KZCG i da se osnovano može očekivati da optuženi ubuduće ne vrši ovakva ili slična djela.”

3. Presudom KŽ br. 60/2018 Apelacioni sud Crne Gore je, odlučujući po žalbi Višeg državnog tužioca u Bijelom Polju, istu uvažio i preinačio presudu Višeg suda u Bijelom Polju K.br.11/18 od 2. 3. 2018. godine, u dijelu odluke o kazni, tako što je optuženog, zbog krivičnog djela neovlašćena proizvodnja, držanje i stavljanje

u promet opojnih droga iz čl. 300 st. 1 Krivičnog zakonika Crne Gore, osudio na kaznu zatvora u trajanju od 1 (jedne) godine, a koji je ranije bio osuđen na kaznu zatvora u trajanju od 7 (sedam) mjeseci.

Po ocjeni Apelacionog suda Crne Gore, priznanje optuženog prvostepeni sud je pogrešno cijenio kao olakšavajuću okolnost. Imajući u vidu činjenicu da optuženi na prvom saslušanju nije priznao izvršenje predmetnog krivičnog djela, već je isto priznao na glavnom pretresu nakon što je bio suočen sa dokazima, prevashodno transkriptima razgovora i sms poruka, koji razgovori upućuju na nesumnjiv zaključak da je razgovor vođen oko ugovaranja kupoprodaje droge između optuženog i S. V., pa u vezi sa tim, naprijed navedena olakšavajuća okolnost nema karakter naročito olakšavajuće, kako je to cijenio prvostepeni sud. Isto tako, **pogrešno je prvostepeni sud na strani optuženog kao olakšavajuću okolnost cijenio životnu dob optuženog. Ovo kod činjenice da se radi o osobi koja je u vrijeme izvršenja krivičnog djela imala 39 godina, te mu se u tom smislu mladost ne može cijeliti kao olakšavajuća okolnost.** Navedene olakšavajuće okolnosti na strani optuženog, dakle, ranija neosuđivanost, činjenica da se radi o licu koje je lošeg imovnog stanje i koje je nezaposleno, i po ocjeni ovog suda jesu naročito olakšavajuće okolnosti, ali ih je prvostepeni sud suviše vrednovao u korist optuženog. Nalazeći da izrečena kazna nije adekvatna težini počinjenog krivičnog djela izraženo kroz količinu i vrstu opojne droge, tj. da je optuženi neovlašćeno prodao opojnu drogu heroin u količini od 3,982 grama, kao i posljedicu djela koja se ogleda u apstraktnoj opasnosti od ugrožavanja zdravlja ljudi od ove količine i vrste droge, to je drugostepeni sud srazmjerno značaju tih okolnosti i činjenica primjenom čl. 46 st. 1 tač. 3 KZCG, optuženom ublažio kaznu u granicama propisanim Zakonom i preinačio prvostepenu presudu u dijelu odluke o kazni i osudio ga na kaznu zatvora kao u izreci presude, nalazeći da će se sa istom u okviru opšte svrhe krivičnih sankcija iz čl. 32 KZ-a, postići posebna svrha kažnjavanja, nalazeći pritom da je ovako odmjerena kazna srazmjerna stepenu krivice optuženog i da predstavlja onu mjeru koja je neophodna kako bi se ostvarila svrha kažnjavanja iz čl. 4 st. 2 KZ-a.

4. Presudom Apelacionog suda Crne Gore Kž br 43/2018 uvažena je žalba branioca optuženog u dijelu odluke o kazni, pa je ovaj sud preinačio presudu Višeg suda u Bijelom Polju K. br. 4/2018 od 29. 1. 2018. godine, kojom je bila izrečena kazna zatvora u trajanju od 3 godine, na kaznu zatvora u trajanju od 2 godine.

Apelacioni sud nalazi da je prvostepeni sud pravilno utvrdio sve činjenice i okolnosti koje u smislu člana 42 KZ utiču da kazna bude manja ili veća. Međutim, po nalaženju ovog suda: „**prvostepeni sud nije u dovoljnoj mjeri cijenio olakšavajuće okolnosti na strani optuženog** – da je isti porodična osoba, otac jednog maloljetnog djeteta (starosti 6 godina) prema kojem ima obavezu izdržavanja, loše imovno stanje optuženog, da su on i supruga nezaposleni, te držanje optuženog poslije izvršenog krivičnog djela, s obzirom da je izrazio iskreno kajanje uz obećanje da više neće vršiti ovakva ili slična krivična djela. Pored toga, cijeneći otežavajuće okolnosti, prvostepeni sud je dao preinaglašen značaj ranijoj osuđivanosti optuženog, s obzirom da isti nije osuđivan za istovrsna krivična djela. Zato imajući u vidu navedene okolnosti, a uz to, cijeneći vrstu i količinu predmetne opojne droge (marihuane), ovaj sud nalazi da je trebalo preinačiti pobijanu presudu u dijelu odluke o kazni, te da je kazna zatvora u trajanju od 2 (dvije) godine, srazmjerna težini izvršenog krivičnog djela i stepenu krivice optuženog, i da će se sa istom ostvariti svrha kažnjavanja iz člana 32 Krivičnog zakonika Crne Gore, a u okviru opšte svrhe propisivanja i izricanja krivičnih sankcija iz člana 4 stav 2 Krivičnog Zakonika Crne Gore.”

5. U sudskoj praksi nailazimo i na primjere da je prvostepenom odlukom optuženi bio oslobođen od optužbe, a da je u drugostepenom postupku ta odluka preinačena na način što je optuženi oglašen krivim.

Tako je Apelacioni sud Crne Gore, presudom Kž br. 4/18, uvažio žalbu državnog tužilaštva i preinačio presudu Višeg suda u Podgorici K.br.70/17 od 27. 10. 2017. godine i optuženog osudio na kaznu zatvora u trajanju od 2 godine i 6 mjeseci.

U ovom predmetu, Apelacioni sud je, kao drugostepeni sud, utvrdio drugačije činjenično stanje u odnosu na ono koje je utvrdio prvostepeni sud, pa je, cijeneći i psihički odnos optuženog prema izvršenom krivičnom djelu, našao da su se u radnjama optuženog ostvarila sva objektivna i subjektivna obilježja bića krivičnog djela neovlašćena proizvodnja, držanje i stavljanje u promet opojnih droga iz čl. 300 st. 1 KZCG.

6. Odlučujući po žalbama, Apelacioni sud je odlukom Kž 113/2018 uvažio žalbu Višeg državnog tužilaštva u Podgorici i preinačio presudu Višeg suda u Podgorici K.br.12/2018 od 29. 5. 2018. godine, u dijelu odluke o kazni, tako što je optuženom izrekao kaznu zatvora u trajanju od 4 godine, a kojem je ranije bila izrečena kazna zatvora u trajanju od 2 godine i 6 mjeseci.

Apelacioni sud cijeni da je **prvostepeni sud, prilikom odmjeravanja kazne zatvora optuženom za počinjeno djelo, dao prenatlašeni značaj utvrđenim olakšavajućim okolnostima, zanemarujući u potpunosti težinu počinjenog djela izraženu kroz veliku količinu opojne droge marihuane koju je prenosio, tj. da je prenosio preko 162,5 kilograma ove opojne droge**, zbog čega je i posljedica djela, odnosno apstraktna opasnost po zdravlje ljudi od uživanja ove količine ove opojne droge u velikom stepenu postojala, kao i zanemarujući da je optuženi, u pokušaju da prikrije prenošenje opojne droge, pobjegao vozilom sa lica mjesta, dovodeći pritom u opasnost živote službenih lica policije i drugih lica i nanoseći veću imovinsku štetu na imovini drugih lica.

7. Odlučujući po žalbi branioca optuženog, Apelacionog suda Crne Gore je odlukom Kž 34/18 preinačio presudu Višeg suda u Podgorici K.br.30/17 od 28. 11. 2017. godine, kojom je optuženi bio osuđen na 2 godine zatvora, u dijelu odluke o kazni, na način što je sud optuženog osudio na kaznu zatvora u trajanju od 1 (jedne) godine.

Naime, kako navodi u svojoj odluci Apelacioni sud, u pogledu visine izrečene kazne, kazna zatvora koja je izrečena prvostepenom odlukom u trajanju od 2 (dvije) godine predstavlja strogo odmjerenu kaznu. Od olakšavajućih okolnosti na strani optuženog, prvostepeni sud je cijenio njegove lične prilike, da se radi o relativno mlađoj osobi koja je u vrijeme izvršenja imala navršene 22 godine života, dok je kao otežavajuću okolnost cijenio njegov raniji život, odnosno njegovu osuđivanost, što je utvrđeno iz izvoda iz kaznene evidencije, pa je prvostepeni sud, cijeneći naprijed navedenu olakšavajuću i otežavajuću okolnost, optuženog osudio na kaznu zatvora u trajanju od 2 (dvije) godine. **Po nalaženju Apelacionog suda, utvrđenim olakšavajućim okolnostima na strani optuženog nije dat odgovarajući značaj i iste nijesu u dovoljnoj mjeri vrednovane, posebno njegova mladost, s obzirom da je u vrijeme izvršenja krivičnog djela imao navršene 22 godine**, a kada je u pitanju vrsta i količina opojne droge koju je prodao navedenim svjedocima (ukupno ... grama opojne droge marihuane), odnosno okolnost da je predmetno krivično djelo izvršio sa manjim obimom kriminalne aktivnosti, dok je u odnosu na njegovu raniju osuđivanost, ovaj sud našao da je isti osuđivan za neistovrsna krivična djela, koja ne pripadaju grupi krivičnih djela protiv zdravlja ljudi, u koju grupu spada krivično djelo za koje je prvostepenom presudom oglašen krivim i osuđen na kaznu zatvora, a koje sve okolnosti po ocjeni ovog suda *predstavljaju naročito olakšavajuće okolnosti*.

8. Odlukom KŽ 92/18, Apelacioni sud Crne Gore je uvažio žalbu Višeg državnog tužilaštva u Podgorici i preinačio presudu Višeg suda u Podgorici K.br.156/17 od 31. 5. 2018. godine, i to samo u dijelu odluke o kazni, tako što je optuženom utvrdio za krivično djelo neovlašćena proizvodnja, držanje i stavljanje u promet opojnih droga iz čl. 300 st. 1 Krivičnog zakonika, kaznu zatvora u trajanju od 3 (tri) godine, a za krivično djelo nedozvoljeno držanje oružja i eksplozivnih materija iz čl. 403 st. 1 Krivičnog zakonika Crne Gore, kaznu zatvora u trajanju od 8 (osam) mjeseci, pa je optuženi za izvršena krivična djela osuđen na jedinstvenu kaznu zatvora u trajanju od 3 (tri) godine i 6 (šest) mjeseci.

Prvostepenom presudom optuženi je bio osuđen na jedinstvenu kaznu zatvora u trajanju od 2 (dvije) godine i 8 (osam) mjeseci.

Apelacioni sud je našao da je žalba Višeg državnog tužilaštva osnovana i da je uprkos olakšavajućim okolnostima koje je prvostepeni sud našao na strani optuženog – da je riječ o nezaposlenom licu – istom potrebno izreći strožu kaznu. Navedeno iz razloga što prvostepeni sud nije u dovoljnoj mjeri cijenio otežavajuće okolnosti na strani optuženog koje se ogledaju u njegovoj ranijoj osuđivanosti, i to tri puta za krivična djela sa elementima nasilja (razbojništvo, otmica i teška tjelesna povreda) i jednom za isto krivično djelo za koje je i u ovom postupku oglašen krivim (neovlašćena proizvodnja, držanje i stavljanje u promet opojnih droga), a što je ovaj sud utvrdio iz Izvoda iz kaznene evidencije od 30. 1. 2018. godine.

9. Odlučujući po žalbi branioca optuženog, Apelacioni sud Crne Gore je odlukom KŽ br. 63/17 uvažio žalbu branioca optuženog i preinačio presudu Višeg suda u Bijelom Polju K.br.23/17 od 18. 5. 2017. godine u dijelu odluke o kazni, tako što sud optuženog osuđuje na kaznu zatvora u trajanju od 8 mjeseci, dok je prethodno bio osuđen na kaznu zatvora u trajanju od 10 mjeseci.

Prema nalaženju Apelacionog suda, a kako se osnovano ukazuje žalbom branioca optuženog, prvostepeni sud nije pravilno odmjerio visinu kazne zatvora optuženom, imajući u vidu kvalitet i brojnost naročito olakšavajućih okolnosti na strani optuženog, te odsustvo otežavajućih okolnosti. Kada se rukovodio razlozima da optuženom dodatno ublaži trajanje kazne zatvora, za ovaj sud je od naročitog značaja bila činjenica da je optuženi priznao izvršenje krivičnog djela za koje je optužen, pa i time doprinio efikasnosti krivičnog postupka, vrsta i

količina predmetne opojne droge koju je radi prodaje prenosio i dejstvo iste kao apstraktna opasnost na zaštićena dobra –život ili zdravlje ljudi, imajući u vidu da se radi o opojnoj drogi marihuani. Kod ovakvog stanja stvari, **olakšavajućim okolnostima na strani optuženog nije dat odgovarajući značaj i iste nijesu u dovoljnoj mjeri vrednovane, kako se osnovano ukazuje žalbom branioca optuženog.**

10. Apelacioni sud Crne Gore je presudom KŽ 115/18 uvažio žalbu Višeg državnog tužilaštva u Podgorici i preinačio presudu Višeg suda u Podgorici K.br.122/17 od 7. 6. 2018. godine samo u dijelu odluke o kazni, tako što je optuženom izrekao kaznu zatvora u trajanju 6 (šest) godina, a prvostepenom presudom je bio osuđen na kaznu zatvora u trajanju od 4 (četiri) godine.

Prema nalaženju Apelacionog suda, prilikom odmjeravanja visine kazne, prvostepeni sud je na strani optuženog kao olakšavajuće okolnosti pravilno cijenio njegov raniji život, koji se ogleda u tome da je neosuđivan, kako to proizlazi iz podataka koje je dao o sebi, njegove lične prilike, koje se ogledaju u tome da je lošeg imovnog stanja, da se radi o porodičnom čovjeku koji je oženjen i otac troje maloljetne djece koju je dužan da izdržava. S druge strane, osnovano se žalbom Višeg državnog tužilaštva ukazuje na to da **prvostepeni sud nije pravilno odmjerio kaznu optuženom za izvršeno krivično djelo i da nije u dovoljnoj mjeri kao otežavajuće okolnosti na strani optuženog cijenio težinu krivičnog djela, izraženu kroz visinu zakonom zapriječene kazne za isto (od dvije do dvanaest godina), stepen krivice optuženog, kao i količinu kriminalne djelatnosti, izraženu kroz količinu od 433.547 grama opojne droge marihuane, što se po nalaženju ovog suda smatra velikom količinom opojne droge, koja ukazuje na postojanje apstraktne opasnosti po zdravlje ljudi.**

11. U još jednom predmetu nailazimo na pooštavanje kaznene politike u odluci Apelacionog suda, koji je odlukom KŽ 125/17 uvažio žalbu Višeg državnog tužioca u Podgorici i preinačio presudu Višeg suda u Podgorici K.br.66/17 od 17. 7. 2017. godine, u dijelu odluke o kazni, i optužene osudio na kaznu zatvora u trajanju od po 10 (deset) godina, dok su prvostepenom presudom bili osuđeni na kaznu zatvora u trajanju od 7 (sedam) godina.

Po ocjeni Apelacionog suda, a kako se na to osnovano ukazuje žalbom tužioca, prvostepeni sud nije pravilno odmjerio kaznu zatvora jer ona ne predstavlja onu mjeru kazne koja je neophodna za postizanje svrhe kažnjavanja, imajući u vidu vrstu i količinu opojne droge, a u pitanju je velika količina opojne droge marihuane i hašiša – više od tonu i po droge marihuane i nešto manje od dva kilograma opojne droge hašiša.

Zaključci:

- Predmet istraživanja predstavlja ukupno 221 pravnosnažna presuda Viših sudova u Podgorici i Bijelom Polju.
- U 56% predmeta od ukupnog broja predmeta Višeg suda u Podgorici, okrivljeni su oglašeni krivim u skladu sa zaključenim sporazumom o priznanju krivice, dok se u praksi Višeg suda u Bijelom Polju uočava znatno manja učestalost primjene ovog instituta, i to u 17,7% predmeta, što govori o nejednakoj horizontalnoj primjeni – na nivou viših sudova.
- U ovim postupcima je bilo ukupno 250 okrivljenih lica, pri čemu muškarci dominantno vrše ovo djelo (njih 245), dok žene to čine u mnogo manjem broju (5).
- U najvećem broju slučajeva, učinioci su starosne strukture od 20 do 40 godina, i to ukupno 184 lica.
- Kada je riječ o vrsti sudskih odluka, sudovi su izrekli osuđujuće presude za 238 lica, za 11 lica su donijeli oslobađajuću presudu, dok je u samo jednom slučaju donijeta odluka kojom se optužba odbija zbog odustanka državnog tužioca od gonjenja.
- U strukturi osuđujućih presuda, analiza pokazuje da su sudovi kazne zatvora izrekli za ukupno 235 lica, dok su novčane kazne, kao sporedne kazne pored kazne zatvora, izrečene za 11 lica. Mimo izricanja mjere bezbjednosti oduzimanje predmeta – opojne droge, uočava se i izricanje sljedećih mjera bezbjednosti uz kaznu zatvora za ukupno 16 lica, od čega je u najvećem broju slučajeva (13) izrečena mjera bezbjednosti obavezno liječenje narkomana, jedna mjera obavezno psihijatrijsko liječenje i čuvanje u zdravstvenoj ustanovi, dok je u 2 slučaja izrečena mjera bezbjednosti oduzimanje predmeta – motornog vozila.
- Maloljetnim učiniocima ovog krivičnog djela izrečene su vaspitne mjere u 3 slučaja.

- Kada je u pitanju raspon izrečenih kazni zatvora, on se kretao od najblaže – u trajanju 6 mjeseci, do najstrože – u trajanju od 10 godina, koja je uočena u svega jednom predmetu.
- Zapaža se da je protiv ukupno 35 lica izrečena kazna zatvora u trajanju od 6 mjeseci.
- Na osnovu rezultata istraživanja, proizlazi podatak da se količina opojne droge kretala od najmanje od 0,9 grama marihuane, gdje je okrivljenom izrečena kazna zatvora u trajanju od 6 mjeseci, do više od tonu i po droge marihuane i nešto manje od dva kilograma opojne droge hašiša, gdje su dva okrivljena lica osuđena na kazne zatvora u trajanju od po 10 godina zatvora.
- Takođe, uočava se da sudovi prilikom odmjeravanja kazne često primjenjuju pravila o ublažavanju kazne, u slučajevima kada su utvrdili da postoje naročito olakšavajuće okolnosti na strani okrivljenih i kada sudovi ocijene da se i sa ublaženom kaznom može postići svrha kažnjavanja, i to za ukupno 153 lica.

KRIVIČNA DJELA PROTIV POLNE SLOBODE

► Zakonodavni okvir

U Glavi XVIII Krivičnog zakonika Crne Gore propisana su krivična djela protiv polne slobode, a u nastavku teksta slijede zakonske definicije analiziranih krivičnih djela iz ove Glave.

Krivično djelo silovanje – član 204

(1) Ko nad drugim izvrši obljubu ili sa njom izjednačen čin bez njegovog pristanka, kazniće se zatvorom od jedne do osam godina.

(2) Ko prinudi drugog na obljubu ili sa njom izjednačen čin upotrebom sile ili prijetnjom da će neposredno napasti na život ili tijelo tog ili drugog lica, kazniće se zatvorom od dvije do deset godina.

(3) Ako je djelo iz st. 1 ili 2 ovog člana učinjeno prijetnjom da će se za to ili drugo lice otkriti nešto što bi škodilo njegovoj časti ili ugledu ili prijetnjom drugim teškim zlom, učinilac će se kazniti zatvorom od jedne do osam godina.

(4) Ako je usljed djela iz st. 1, 2 ili 3 ovog člana nastupila teška tjelesna povreda lica prema kojem je djelo izvršeno ili ako je djelo izvršeno od strane više lica ili na naročito svirep ili naročito ponižavajući način ili prema maloljetniku ili je djelo imalo za posljedicu trudnoću, učinilac će se kazniti zatvorom od pet do petnaest godina.

(5) Ako je usljed djela iz st. 1, 2 ili 3 ovog člana nastupila smrt lica prema kojem je djelo izvršeno ili je djelo učinjeno prema djetetu, učinilac će se kazniti zatvorom najmanje deset godina.

Krivično djelo obljuba sa djetetom – član 206

(1) Ko izvrši obljubu ili sa njom izjednačen čin sa djetetom, kazniće se zatvorom od tri do dvanaest godina.

(2) Ako je usljed djela iz stava 1 ovog člana nastupila teška tjelesna povreda djeteta prema kojem je djelo izvršeno ili je djelo izvršeno od strane više lica ili je djelo imalo za posljedicu trudnoću, učinilac će se kazniti zatvorom od pet do petnaest godina.

(3) Ako je usljed djela iz st. 1 i 2 ovog člana nastupila smrt djeteta, učinilac će se kazniti zatvorom najmanje deset godina.

(4) Neće se kazniti za djelo iz stava 1 ovog člana učinilac, ako između njega i djeteta ne postoji značajnija razlika u njihovoj duševnoj i tjelesnoj zrelosti.

Krivično djelo nedozvoljene polne radnje – član 208

(1) Ko pod uslovima iz člana 204 st. 1, 2 i 3, člana 205 stav 1 i 2, člana 206 stav 1 i člana 207 st. 1 do 3 ovog zakonika izvrši neku drugu polnu radnju, kazniće se novčanom kaznom ili zatvorom do dvije godine.

(2) Ako je usljed djela iz stava 1 ovog člana nastupila teška tjelesna povreda lica prema kojem je djelo izvršeno ili ako je djelo izvršeno od strane više lica ili na naročito svirep ili naročito ponižavajući način, učinilac će se kazniti zatvorom od dvije do deset godina.

(3) Ako je usljed djela iz stava 1 ovog člana nastupila smrt lica prema kojem je djelo izvršeno, učinilac će se kazniti zatvorom od tri do petnaest godina.

Krivični zakonik Crne Gore za krivično djelo silovanja koje je propisano u članu 204, predviđa više oblika za koje je raspon kazne od jedne do 15 godina zatvora.

Krivično djelo obljube sa djetetom (član 206) takođe postoji u više oblika, za koje je propisan raspon kazne od tri do 15 godina.

Za krivično djelo nedozvoljene polne radnje iz čl. 208 st. 1 u vezi sa čl. 206 st. 1 KZ CG, propisana je novčana kazna ili zatvor do dvije godine.

► Analiza

Predmet istraživanja predstavlja ukupno devet (9) pravnosnažnih presuda koje su nadležni sudovi donijeli u predmetima povodom krivičnih djela iz grupe protiv polnih sloboda, i to: šest presuda za krivično djelo silovanja iz člana 204 KZ CG, dvije presude za krivično djelo obljube sa djetetom iz člana 206 KZ CG, dok se jedna od analiziranih presuda odnosila na krivično djelo nedozvoljene polne radnje iz člana 208 KZ CG.

U jednom predmetu zbog krivičnog djela nedozvoljene polne radnje, sud je donio presudu kojom se optuženi oglašava krivim u skladu sa zaključenim sporazumom o priznanju krivice.

Tabela: Struktura predmeta istraživanja prema vrsti krivičnog djela

Naziv krivičnog djela	Ukupan broj predmeta
Silovanje (čl. 204 KZ CG)	6
Obljuba sa djetetom (čl. 206 KZ CG)	2
Nedozvoljene polne radnje(čl.208 KZ CG)	1
Ukupno	9

► Fenomenologija kriminaliteta

Profil okrivljenih lica

1. Polna struktura okrivljenih lica

Kada je riječ o polnoj strukturi okrivljenih lica protiv kojih se vodio krivični postupak, Analiza govori da su okrivljeni (9) u svim slučajevima muškog pola.

Kada je u pitanju polna struktura oštećenih lica, oštećene ovim krivičnim djelom (9) su ženskog roda, od čega je njih pet bilo maloljetno. Takođe, u dva slučaja je žrtva bila u srodničkom odnosu sa počiniocem ovog krivičnog djela, i to u jednom slučaju maloljetna oštećena je kćerka optuženog, a u drugom slučaju je optuženi maloljetnoj žrtvi tetak.

2. Starosna struktura okrivljenih lica

Analiza pokazuje da su učinioci ovog krivičnog djela starosti od 28 godina života do najstarijeg koji je u doba izvršenja krivičnog djela imao 60 godina života.

► Kaznena politika

Vrsta sudske odluke

Krivično djelo silovanje

Kada je riječ o vrsti sudskih odluka, u (6) predmeta povodom krivičnog djela silovanje iz člana 204 KZ CG, sudovi su donijeli pet (5) osuđujućih i jednu oslobađajuću presudu.

Osuđujućim presudama izrečene su kazne zatvora u trajanju od najmanje 6 mjeseci^[10] do najstrože u trajanju od 8 godina, koja je izrečena u jednom predmetu.

Kazna zatvora u trajanju od 6 mjeseci izrečena je u jednom predmetu, u kojem je utvrđeno da je okrivljeni izvršio krivično djelo silovanje u pokušaju.

Krivično djelo obljava sa djetetom

U dva predmeta koja su bila predmet analize zbog krivičnog djela obljava sa djetetom iz člana 206 KZ CG, sudovi su donijeli jednu oslobađajuću i jednu

[10] Kazna zatvora u trajanju od 6 mjeseci izrečena je u jednom predmetu, u kojem je utvrđeno da je okrivljeni izvršio krivično djelo silovanje u pokušaju.

osuđujuću presudu, kojom je okrivljenom izrečena kazna zatvora u trajanju od 4 godine i 6 mjeseci.

Krivično djelo nedozvoljene polne radnje

U jednom predmetu koji se vodio za krivično djelo nedozvoljene polne radnje iz člana 208 KZ CG, optuženom je izrečena uslovna osuda kojom mu je utvrđena kazna zatvora u trajanju od 7 mjeseci i određeno da se ista neće izvršiti ako u roku od 3 godine ne učini novo djelo.

Tabelarni prikaz vrste izrečene krivične sankcije

Krivično djelo	Krivična sankcija
Silovanje (član 204 KZ CG)	Kazne zatvora u rasponu od 6 mjeseci (pokušaj) do 8 godina zatvora
Obljuba sa djetetom (član 206 KZ CG)	Kazna zatvora 4 godine i 6 mjeseci
Nedozvoljene polne radnje (član 208 KZ CG)	Uslovna osuda

Odmjeravanje kazne

Prilikom odmjerenja kazne za krivična djela iz grupe protiv polnih sloboda, sudovi su na strani okrivljenih kao **olakšavajuće okolnosti** cijenili: lične prilike učinioca, pod kojima podrazumijevaju: porodične prilike optuženog (bračnost, roditeljstvo), zdravstveno stanje, starosna dob (mladost), nezaposlenost, slabo imovno stanje i činjenicu da optuženi nije prethodno osuđivan.

Primjera radi, u jednoj od analiziranih presuda za krivično djelo silovanja iz člana 204 KZ CG navodi se da je sud kao olakšavajuće okolnosti na strani okrivljenog cijenio: „njegove lične prilike, koje se ogledaju u tome da je nezaposlen i lošeg imovnog stanja i otac dvoje maloljetne djece koje je po zakonu dužan da izdržava [...]”.

Uočava se i primjer da u jednoj analiziranoj presudi za krivično djelo silovanja iz člana 204 KZ CG sud nije utvrdio postojanje olakšavajućih okolnosti na strani okrivljenog.

Karakterističan primjer pozivanja na olakšavajuće okolnosti nalazimo u jednoj sudskoj odluci donijetoj u predmetu povodom krivičnog djela silovanja, gdje je sud, između ostalog, kao olakšavajuću okolnost cijenio: „*ustaljene norme ponašanja obzirom na sredinu u kojoj je odrastao [...]*”.

Kada je u pitanju primjena **otežavajućih okolnosti** na strani okrivljenih, analiza pokazuje da se kao otežavajuća okolnost prilikom odmjeravanja kazne najčešće cijenila ranija osuđivanost okrivljenih za ista ili neka druga krivična djela ili je kao otežavajuću okolnost sud cijenio činjenicu da je okrivljeni krivično djelo pokušao da izvrši nad članom svoje šire porodice, a bilo je i primjera da u analiziranim sudskim odlukama nijesu nađene otežavajuće okolnosti na strani okrivljenog.

Takođe, u jednoj od analiziranih sudskih odluka zapaža se primjer da je sud kao otežavajuću okolnost cijenio porodično stanje okrivljenog: Činjenica da je optuženi otac sedmoro djece sud je cijenio kao otežavajuću okolnost, *jer je silovanjem maloljetne-oštećene M., samim tim pokazao nepoštovanje i svoje djece i maloljetne oštećene, kao ranjive kategorije društva kojima treba pružiti najveću njegu i pažnju da bi postali korisni članovi društvene zajednice, a ne istima prirediti neprijatnost na početku života koja sasvim ostavlja trag za cio život.*

Isto tako, navodi se i primjer u kojem je okrivljeni bio u srodstvu sa oštećenom, što je činjenica koju je sud cijenio kao otežavajuću: *otežavajuće okolnosti predstavljaju činjenica da okrivljeni tetak oštećenog, kao i okolnosti pod kojima je djelo izvršeno. Naime, okrivljeni je djelo izvršio u stanu u kome maloljetna oštećena sama živi, a posebno je od značaja činjenica da su oštećenog roditelji iznajmili stan u neposrednoj blizini stana njene tetke i tetka – okrivljenog, da bi je oni nadgledali i pomagali joj.*

Okolnost da je krivično delo učinjeno iz mržnje prema drugom licu zbog nacionalne ili etničke pripadnosti, pripadnosti rasi ili veroispovesti ili zbog odsustva te pripadnosti, invaliditeta, pola, seksualne orijentacije ili rodnog identiteta sud će cijeniti kao otežavajuću, osim ako je ta okolnost propisana kao obeležje osnovnog ili težeg oblika krivičnog dela (član 42a, stav 1 KZCG).

U jednom predmetu koji se vodio za krivično djelo silovanja iz člana 204 KZ CG, Apelacioni sud Crne Gore, odlučujući u drugostepenom postupku, ocijenio je da se

u konkretnom slučaju nije radilo o krivičnom djelu silovanja učinjenom iz mržnje prema pretpostavljenoj vjeroispovijesti oštećene, kako je sve to ispravno zaključio i prvostepeni sud i u pobijanoj presudi dao sadržajne i za drugostepeni sud u svemu prihvatljive razloge: *I ponašanje optuženog nakon predmetnog događaja, način odijevanja istog, te datum na koji je djelo učinjeno, nijesu okolnosti koje su nužne i potrebne za izvođenje zaključka da je riječ o krivičnom djelu silovanja učinjenom iz mržnje.*

Naime, kako navodi Apelacioni sud: *[...] kada se uz razloge koje je dao prvostepeni sud, ima u vidu i činjenica da optuženi odnosnom prilikom nije ispoljio predrasude prema pripadnicima druge vjeroispovijesti, niti je to učinio prema samoj oštećenoj koja se u svom iskazu decidno izjasnila da je optuženi prije, u toku preduzimanja inkriminiranih radnji i nakon završetka istih nije vrijeđao po bilo kojoj, pa ni vjerskoj osnovi, već je zahtijevao da ga poljubi, zagri, ugrize, da mu kaže da ga voli i slično, onda se i po ocjeni ovog suda, postupanje optuženog datom prilikom, iako se prethodno nije poznavao sa oštećenom, zaista ne može vezati uz mržnju prema vjeroispovijesti kojoj je oštećena navodno pripadala i analogno tome izvoditi zaključak, a koji se neosnovano potencira žalbom državnog tužioca, da je baš zbog te pretpostavljene okolnosti optuženi izabrao oštećenu radi vršenja nad njom prinudnog seksualnog čina. Uz to, optuženi je u svojoj odbrani pojasnio da živi u vanbračnoj zajednici sa ženom pravoslavne vjeroispovijesti i da mu je sestra udata za pravoslavca koje okolnosti u toku postupka ničim nijesu dovedene u sumnju, pa je i po stanovištu ovog suda, sasvim logično i razumljivo da optuženi zbog takvih porodičnih relacija, nema animozitet prema pripadnicima druge vjeroispovijesti, a što je u konačnom utvrdio i prvostepeni sud.*

Ono što je takođe primijećeno u analiziranim presudama jeste da je sud u jednom predmetu zbog krivičnog djela silovanja primijenio odredbe o ublažavanju kazne, jer je utvrđeno da postoje naročito olakšavajuće okolnosti na strani okrivljenog lica i sud je cijenio da će se i sa ublaženom kaznom u konkretnom slučaju postići svrha kažnjavanja.

U jednom od tih predmeta presudom je utvrđeno da je okrivljeni izvršio krivično djelo silovanje u pokušaju, a prilikom odmjerenja kazne, u sudskoj odluci se navodi: *[...] sud je kao olakšavajuću okolnost cijenio da se radi o mladom čovjeku, nezaposlenom, do sada neosuđivanom, te na ustaljene norme ponašanja obzirom u sredini u kojoj je odrastao, njegovo ponašanje u toku postupka u smislu konačnog*

priznanja i doprinosa da se valjanije rasvijetli događaj, pa je kod nenalaženja otežavajućih okolnosti, naznačene olakšavajuće cijenio kao osobito olakšavajuće [...].

Zaključci:

- Predmet istraživanja u predmetima povodom krivičnih djela iz grupe krivičnih djela protiv polnih sloboda predstavlja ukupno devet (9) pravnosnažnih presuda koje su nadležni sudovi donijeli, i to: šest (6) presuda za krivično djelo silovanje iz člana 204 KZ CG, dvije (2) presude za krivično djelo obljube sa djetetom iz člana 206 KZ CG, dok se jedna (1) od analiziranih presuda odnosila na krivično djelo nedozvoljenih polnih radnji iz člana 208 KZ CG.
- Kada je riječ o vrsti sudskih odluka, u šest (6) predmeta povodom krivičnog djela silovanje iz člana 204 KZ CG, sudovi su donijeli pet (5) osuđujućih i jednu oslobađajuću presudu. Osuđujućim presudama (5) izrečene su kazne zatvora, i to u sljedećim rasponima: u trajanju od 6 mjeseci^[11]; u trajanju od 2 godine i 6 mjeseci; u trajanju od 5 godina; u trajanju od 7 godina; do najstrože u trajanju od 8 godina, koja je izrečena u jednom predmetu.
- U dva predmeta zbog krivičnog djela obljuba sa djetetom iz člana 206 KZ CG, sudovi su donijeli jednu oslobađajuću i jednu osuđujuću, kojom je okrivljenom izrečena kazna zatvora u trajanju od 4 godine i 6 mjeseci.
- U jednom predmetu koji se vodio za krivično djelo nedozvoljene polne radnje iz člana 208 KZ CG, optuženom je izrečena uslovna osuda kojom mu je utvrđena kazna zatvora u trajanju od 7 mjeseci i određeno da se ista neće izvršiti ako u roku od 3 godine ne učini novo djelo.
- Kada je u pitanju primjena instituta ublažavanja kazne, uočeno je da su sudovi za jedno lice ublažili kaznu, i to u predmetu povodom krivičnog djela silovanje u pokušaju.

Kada je u pitanju kategorija posebno osjetljivih lica oštećenih ovom vrstom krivičnih djela, upućujemo na Analizu kaznene politike krivičnih djela protiv polne slobode učinjenih prema maloljetnim licima, koja se može pronaći na internet stranici Vrhovnog suda Crne Gore: <https://sudovi.me/static/vrhs/doc/9568.pdf>.

[11] Kazna zatvora u trajanju od 6 mjeseci izrečena je u postupku koji se vodio za krivično djelo silovanje u pokušaju.

Ova Analiza predstavlja prvi analitički dokument u oblasti kaznene politike za krivična djela protiv polne slobode. U Analizi je predstavljeno istraživanje sudske prakse crnogorskih sudova, na osnovu pribavljenih pravnosnažnih presuda, koje se odnose na krivična djela protiv polne slobode učinjena na štetu maloljetnih lica za period od 1. 1. 2013. godine do 1. 3. 2018. godine.

Zaključci:

- Vrhovni sud Crne Gore, uživajući Ustavom priznati status najvišeg suda u državi, blisko prati kaznenu politiku u različitim pravnim oblastima, naročito kada je u pitanju razvoj, dinamika kriminaliteta i njegov uticaj na društvo.
- Analiza je imala za cilj da doprinese unaprjeđenju poštovanja prava maloljetnih lica, a posebno djece, koja moraju uživati najveću podršku i najširu zaštitu u društvu kada je riječ o ozbiljnom nasilju nad njima.
- Imajući u vidu polnu strukturu oštećenih – maloljetnih lica, djevojčice su podložne visokom riziku da budu žrtve krivičnih djela protiv polne slobode – 90,9% oštećenih maloljetnih lica je ženskog pola.
- Nivo usklađenosti nacionalnog krivičnog zakonodavstva sa UN Konvencijom o pravima djeteta i Lanzarote konvencijom Savjeta Evrope nije adekvatan kada je u pitanju značenje izraza „dijete”.
- Imajući u vidu minikomparativnu analizu legislative, može se zaključiti da se propisane kazne za krivična djela protiv polne slobode kreću u sličnim okvirima kao u Republici Hrvatskoj i Republici Srbiji. Ipak, postoji potreba za usklađivanjem propisanosti kazne za krivično djelo nedozvoljene polne radnje iz čl. 208 st. 1 u vezi sa čl. 206 st. 1 KZ CG sa uporednim rješenjima. Neophodno je razmotriti da li se kod navedenog krivičnog djela, a koje je dominantno izraženo (61,1%) u opštoj strukturi krivičnih djela protiv polne slobode, može ostvariti svrha kažnjavanja sa postojećom propisanom kaznom.
- U periodu 2013–2018. godine, kaznena politika sudova se kretala u okvirima granica propisanih Krivičnim zakonikom Crne Gore, što je potvrđeno podacima o strukturi krivičnih sankcija, prema kojima 94% čine kazne (kazne zatvora), a svega 6% mjere upozorenja (uslovne osude). Na drugoj strani, primijećeno je da osnovni sudovi učinocima krivičnih djela protiv polne slobode izriču kazne zatvora koje su blizu zakonski propisanog minimuma.
- U unaprjeđenju postupka po mjeri djeteta (*child friendly* postupka), sudovi imaju ključnu ulogu u zaštiti prava i interesa maloljetnih lica, posebno kada je riječ o djeci.

KRIVIČNA DJELA PROTIV ŽIVOTA I TIJELA

› Ubistvo i teško ubistvo

Odredbom iz člana 16 Zakona o sudovima („Sl. list CG”, br. 11/2015 i 76/2020) utvrđena je nadležnost Višeg suda da sudi u prvom stepenu u krivičnom postupku za krivična djela za koja je, kao glavna kazna, propisana kazna zatvora preko deset godina.

U Glavi XIV Krivičnog zakonika Crne Gore, propisana su krivična djela čiji je zaštitni objekt život i tijelo čovjeka, kao najviše vrijednosti. Krivično djelo ubistvo propisano je u članu 143 Krivičnog zakonika Crne Gore (KZ CG), kojim je propisano da ko drugoga liši života, kazniće se zatvorom od pet do petnaest godina.

U članu 144 KZ CG, propisano je krivično djelo teško ubistvo, kojim je propisano da će se zatvorom od najmanje deset godina ili kaznom dugotrajnog zatvora kazniti:

- 1) ko drugog liši života na svirep ili podmukao način;
- 2) ko drugog liši života pri bezobzirnom nasilničkom ponašanju;
- 3) ko drugog liši života i pri tom sa umišljajem dovede u opasnost život još nekog lica;
- 4) ko drugog liši života iz koristoljublja, radi izvršenja ili prikrivanja drugog krivičnog djela, iz bezobzirne osvete ili iz drugih niskih pobuda;
- 5) ko liši života službeno ili vojno lice pri vršenju ili u vezi sa vršenjem službene dužnosti;
- 6) ko liši života dijete ili bremenitu ženu;
- 7) ko liši života člana svoje porodice ili porodične zajednice kojeg je prethodno zlostavljao;
- 8) ko sa umišljajem liši života više lica, a ne radi se o ubistvu na mah, ubistvu djeteta pri porođaju ili lišenju života iz samilosti.

Pored toga, predmet istraživanja su i presude za navedena krivična djela u pokušaju.

► ISTRAŽIVANJE

Cilj istraživanja jeste sagledavanje stanja u kaznenoj politici na nivou viših sudova (u Podgorici i Bijelom Polju) kako bi se dobio na činjenicama zasnovan zaključak o vrsti krivične sankcije izrečene učiniocima krivičnih djela ubistvo, ubistvo u pokušaju, teško ubistvo i teško ubistvo u pokušaju. Za potrebe istraživanja pribavljene su pravnosnažne presude koje su sudovi donijeli u periodu 2017–2019, a na osnovu kojih su dalje analizirani oblici kriminaliteta. Analizom su obuhvaćeni i podaci o profilu okrivljenih lica, odmjeravanju kazne i izrečenim mjerama bezbjednosti.

Opšti prikaz predmeta zbog krivičnih djela ubistvo i teško ubistvo

Krivično djelo	Broj presuda	Broj okrivljenih lica
Ubistvo Čl. 143 KZ CG	5	5
Teško ubistvo Čl. 144 KZ CG	4	4
UKUPNO	9	9

U referentnom periodu, viši sudovi su donijeli 9 pravnosnažnih presuda u ukupno formiranih 9 predmeta protiv 9 okrivljenih lica zbog krivičnih djela ubistvo i teško ubistvo.

Kada je u pitanju krivično djelo teško ubistvo iz čl. 144 KZ CG, Viši sud u Podgorici je u referentnom periodu donio još 4 presude protiv 6 okrivljenih lica i jednu zbog krivičnog djela ubistvo iz čl. 143 KZ CG, ali s obzirom na to da nijesu postale pravnosnažne, one neće biti predmet dalje analize.

U strukturi pravnosnažno okončanih predmeta, krivično djelo ubistvo je zastupljeno u 5 predmeta, dok je krivično djelo teško ubistvo zastupljeno u 4 predmeta.

1. Ubistvo iz čl. 143 KZ CG

Krivično djelo – iz optužnice	Krivično djelo – iz presude	Krivična sankcija
Ubistvo iz čl. 143 u sticaju sa krivičnim djelom nedozvoljeno držanje oružja i eksplozivnih materija iz čl. 403 st. 1 KZ CG	Ubistvo iz čl. 143 u sticaju sa krivičnim djelom nedozvoljeno držanje oružja i eksplozivnih materija iz čl. 403 st. 1 KZ CG	Kazna zatvora 13 godina i 6 mjeseci
Ubistvo iz čl. 143 KZ CG	Ubistvo u prekoračenju nužne odbrane iz čl. 143 u vezi sa čl. 10 st. 3 KZ CG	Kazna zatvora 4 godine i 6 mjeseci
Ubistvo iz čl. 143 KZ CG	Ubistvo iz čl. 143 KZ CG	– Kazna zatvora 10 godina – Mjera bezbjednosti obavezno psihijatrijsko liječenje i čuvanje u odgovarajućoj zdravstvenoj ustanovi
Ubistvo iz čl. 143 KZ CG	Teška tjelesna povreda iz čl. 151 st. 3 u vezi sa st. 2 KZ CG	Kazna zatvora 8 godina

Rezultati istraživanja u 5 predmeta su pokazali da u strukturi krivičnih sankcija dominiraju kazne, koje su presudama izrečene protiv 4 okrivljena lica. U jednom predmetu, okrivljenom je izrečena mjera bezbjednosti obavezno psihijatrijsko liječenje i čuvanje u odgovarajućoj zdravstvenoj ustanovi, po predlogu državnog tužioca.

Osuđujućim presudama, u dva predmeta zbog krivičnog djela ubistvo iz čl. 143 u sticaju sa krivičnim djelom nedozvoljeno držanje oružja i eksplozivnih materija iz čl. 403 st. 1 KZ CG i zbog krivičnog djela ubistvo iz čl. 143 KZ CG, okrivljenim licima (2) izrečene su kazne zatvora u trajanju od 10 godina (i istovremeno određena mjera bezbjednosti obavezno psihijatrijsko liječenje i čuvanje u odgovarajućoj zdravstvenoj ustanovi) i kazna zatvora u trajanju od 13 godina i 6 mjeseci.

U predmetu u kojem je izrečena najviša kazna zatvora u trajanju od 13 godina i 6 mjeseci, okrivljeni je presudom Višeg suda u Podgorici osuđen za krivično djelo ubistvo

iz čl. 143 KZ CG u sticaju sa krivičnim djelom nedozvoljeno držanje oružja i eksplozivnih materija iz čl. 403 st. 1 KZ CG. Zbog krivičnog djela ubistvo, sud je odmjerio pojedinačnu kaznu zatvora u trajanju od 13 godina, dok je zbog krivičnog djela nedozvoljeno držanje oružja i eksplozivnih materija izrekao kaznu zatvora u trajanju od 8 mjeseci. Imajući u vidu navedeno, može se zaključiti da je izricanjem pojedinačne kazne zatvora zbog krivičnog djela ubistvo, sud odmjerio kaznu bliže zakonskom maksimumu.

U trećem predmetu, u kojem je donijeta osuđujuća presuda zbog krivičnog djela ubistvo u prekoračenju nužne odbrane iz čl. 143 u vezi čl. 10 st. 3 KZ CG, sud je izrekao kaznu zatvora u trajanju od 4 godine i 6 mjeseci. Odredbom iz čl. 10 st. 3 KZ CG, propisano je da se učinilac koji je prekoračio granice nužne odbrane može blaže kazniti, a ako je prekoračenje učinio usljed jake razdraženosti ili prepasti izazvane napadom, može se i osloboditi od kazne. Imajući u vidu navedeno, može se zaključiti da je kazna odmjerena i izrečena u zakonom propisanom okviru.

U četvrtom predmetu, po optužnici za krivično djelo ubistvo iz čl. 143 KZ CG, Viši sud u Podgorici je donio presudu kojom je optuženog oglasio krivim i osudio na kaznu zatvora u trajanju od 8 godina, zbog krivičnog djela teška tjelesna povreda iz čl. 151 st. 3 u vezi sa st. 2 KZ CG (kada je usljed djela nastupila smrt), za koje djelo je propisana kazna zatvora od dvije do dvanaest godina. Imajući u vidu propisanost kazne, može se zaključiti da je kazna odmjerena i izrečena u zakonom propisanom okviru, i to bliže zakonskom maksimumu.

U sudskoj praksi, zbog krivičnog djela ubistvo iz čl. 143 KZ CG nije bilo presuda na osnovu sporazuma o priznanju krivice.

Odmjeravanje kazne

Prilikom odmjeravanja kazne, sud je vodio računa o propisanoj kazni za učinjeno krivično djelo i izricao kazne zatvora u granicama propisanim Krivičnim zakonikom Crne Gore. U okviru propisane kazne, sud je na strani okrivljenih lica cijenio olakšavajuće okolnosti – nezaposlenost, loše materijalno stanje, priznanje izvršenja krivičnog djela, izraženo kajanje i žaljenje, porodične prilike (otac dvoje maloljetne djece), žaljenje zbog smrti oštećenog, koji mu je bio prijatelj.

U jednom predmetu, sud je primjenom odredaba iz čl. 45 i 46 KZ CG ublažio kaznu i na strani okrivljenog, zbog krivičnog djela ubistvo u prekoračenju nužne

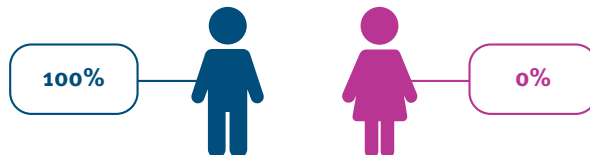
odbrane, cijenio kao naročito olakšavajuće okolnosti – postojanje eventualnog umišljaja kao blažeg oblika vinsti, mladost (33 godine života), te činjenicu da je sposobnost okrivljenog da upravlja svojim postupcima i da shvati značaj svog djela bila bitno smanjena.

Kada je u pitanju ocjena otežavajućih okolnosti, sudovi su prilikom odmjeravanja kazne imali u vidu raniju osuđivanost za nesrodna krivična djela, kao i za istovrsna krivična djela. U jednom slučaju, sud je cijenio kao otežavajuće okolnosti da je okrivljeni lišio života hendikepirano, gluvonijemo lice starosti 75 godina, da je sredstvo izvršenja djela aparat za gašenje požara, kao i istrajnost koju je ispoljio kritičnom prilikom, nanoseći oštećenom više teških tjelesnih povreda opasnih po život, te okolnost da se predstavnik oštećene porodice pridružio krivičnom gonjenju.

Fenomenologija kriminaliteta

Profil okrivljenih lica

1. Polna struktura okrivljenih lica

U ukupnom broju analiziranih krivičnih predmeta, u strukturi okrivljenih lica (6), u svim predmetima su zastupljena lica muškog pola.

Kada je u pitanju polna struktura oštećenih lica, u samo jednom predmetu je lice ženskog pola, koja je bila član porodice (supruga) okrivljenog lica, što ukazuje na pojavu femicida.

2. Starosna struktura okrivljenih lica

U strukturi okrivljenih lica je zapaženo je da su okrivljena lica u većini slučajeva mlađe životne dobi, starosti od 30 do 40 godina starosti (66,6%), dok su lica zrelije životne dobi, od 43, odnosno 53 godine zastupljena u 33,4% slučajeva.

Najmlađe okrivljeno lice imalo je 30 godina, dok je najstarije lice imalo 53 godine života.

3. Druge karakteristike okrivljenih lica

Generalno posmatrano, u analizi dostupnih podataka o okrivljenim licima ne preovladava određeno zanimanje. U većini slučajeva, okrivljena lica su sa srednjom stručnom spremom, dok je jedno lice sa visokom stručnom spremom, a jedno penzioner.

Skoro sva okrivljena lica (izuzev jednog) imaju izraženu kriminalnu prošlost, odnosno ranije su bila osuđivana.

2. Teško ubistvo iz čl. 144 KZ CG

Viši sudovi su u referentnom periodu donijeli 4 pravnosnažne presude protiv 4 okrivljena lica. Od tog broja, po dvije presude su izrekli Viši sud u Podgorici i Viši sud u Bijelom Polju. Sve presude su osuđujuće.

Kada je u pitanju krivično djelo teško ubistvo iz čl. 144 KZ CG, rezultati istraživanja su pokazali da u strukturi krivičnih sankcija dominiraju kazne zatvora, koje su presudama Višeg suda u Podgorici izrečene protiv dva okrivljena lica.

U jednom predmetu, okrivljenom licu zbog krivičnog djela teško ubistvo iz čl. 144 tač. 6 KZ CG u sticaju sa krivičnim djelom nedozvoljeno držanje oružja i eksplozivnih materija iz čl. 403 st. 1 KZ CG, sud je okrivljenom, zbog lišenja života bremenite supruge, izrekao jedinstvenu kaznu zatvora u trajanju od 16 godina i 5 mjeseci. Pojedinačno, sud je za djelo iz čl. 144 tač. 6 KZ CG izrekao kaznu zatvora u trajanju od 16 godina, a za djelo iz čl. 403 st. 1 KZ CG kaznu zatvora u trajanju od 6 mjeseci. Shodno tome, može se zaključiti da je izrečena kazna iznad zakonskog minimuma (najmanje 10 godina).

Pored toga, sud je zbog krivičnog djela teško ubistvo iz čl. 144 tač. 8 KZ CG okrivljenom izrekao kaznu zatvora u trajanju od 20 godina, što je ujedno i najviše odmjerena kazna u analiziranim predmetima. Takođe, okrivljenom je izrečena mjera bezbjednosti – obavezno psihijatrijsko liječenje i čuvanje u zdravstvenoj ustanovi.

U predmetima (2) Višeg suda u Bijelom Polju, koji su formirani povodom krivičnog djela teško ubistvo iz čl. 144 KZ CG, sud nije prihvatio pravnu kvalifikaciju djela teško ubistvo iz optužbe, već je ocijenio da su se u radnjama okrivljenog stekli elementi krivičnog djela ubistvo iz čl. 143 KZ CG.

Zbog krivičnog djela ubistvo iz čl. 143 KZ CG, sud je okrivljenima izrekao kazne zatvora u trajanju od 11 godina i 6 mjeseci, odnosno 10 godina.

U sudskoj praksi, zbog krivičnog djela teško ubistvo iz čl. 144 KZ CG nije bilo presuda na osnovu sporazuma o priznanju krivice.

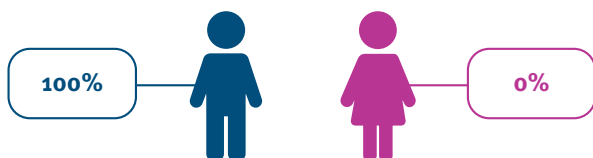
Odmjeravanje kazne

Prilikom odmjerenja kazne, sud je vodio računa o propisanoj kazni za učinjeno krivično djelo i izricao kazne zatvora u granicama propisanim Krivičnim zakonikom Crne Gore. U okviru propisane kazne, sud je na strani okrivljenih lica cijenio olakšavajuće okolnosti – raniju neosuđivanost, loše imovno stanje, porodične prilike (da je okrivljeni oženjen, otac troje maloljetne djece), ponašanje okrivljenog nakon izvršenog krivičnog djela, izraženo kajanje i obećanje da više neće učiniti krivično djelo, relativnu mladost, stanje bitno smanjene uračunljivosti, okolnost da se predstavnik oštećene porodice nije pridružio krivičnom gonjenju niti postavio imovinsko-pravni zahtjev, zdravstveno stanje okrivljenog (tjelesni nedostatak), činjenicu da je uračunljivost okrivljenog bila smanjena, ali ne i bitno.

Kod ocjene otežavajućih okolnosti, sudovi su imali u vidu: okolnosti pod kojima je djelo učinjeno, mjesto izvršenja krivičnog djela (na javnom mjestu u prisustvu većeg broja lica), stepen društvene opasnosti djela i izvršioca, težinu djela i njegove posljedice, jer je život izgubio oštećeni – relativno mlada osoba (29 godina života), činjenicu da je okrivljeni nanio 6 ubodnih rana oštećenom u predjelu grudnog koša i vrata, pokazao posebnu upornost, činjenicu da se predstavnik oštećene porodice pridružio krivičnom gonjenju, činjenicu da je okrivljeni lišio života člana svoje porodice u porodičnoj kući, kao i ispoljenu upornost u izvršenju krivičnog djela (u pravcu oštećene je ispalio 8 projektila, od kojih je najmanje 5 pogodilo).

Profil okrivljenih lica

1. Polna struktura

U ukupnom broju analiziranih krivičnih predmeta, u strukturi okrivljenih lica (4), u svim predmetima su zastupljena lica muškog pola.

Kada je u pitanju polna struktura oštećenih lica, u samo jednom predmetu je lice ženskog pola, koja je bila član porodice (supruga) okrivljenog lica, bremenitog stanja, što ukazuje na pojavu femicida.

2. Starosna struktura okrivljenih lica

U strukturi okrivljenih lica je zapaženo da su okrivljena lica u većini slučajeva srednje životne dobi, u prosjeku starosti 44 godine života.

Najmlađe okrivljeno lice je imalo 33 godine, dok je najstarije lice navršilo 56 godina života.

3. Druge karakteristike okrivljenih lica

Generalno posmatrano, u analizi dostupnih podataka o okrivljenim licima ne prevladava određeno zanimanje. U većini slučajeva, okrivljena lica su sa srednjom stručnom spremom i nisu osuđivana u prošlosti.

› Krivična djela ubistvo i teško ubistvo u pokušaju

▶ Kaznena politika

1. Ubistvo u pokušaju

Viši sudovi su u radu imali ukupno 41 predmet protiv 41 okrivljenog lica zbog krivičnih djela ubistvo i teško ubistvo koja su ostala u pokušaju. Kako bi se detaljnije sagledala kaznena politika na nivou pojedinačnog suda i na horizontalnom nivou, u nastavku su predstavljeni podaci za oba viša suda.

1.1. Zbog krivičnog djela ubistvo iz čl. 143 u vezi sa čl. 20 KZ CG, Viši sud u Podgorici je donio 29 presuda, od čega 26 osuđujućih (89%) i 3 oslobađajuće presude (11%).

U strukturi krivičnih sankcija, u svim predmetima su izrečene kazne zatvora.

Izrečene kazne zatvora zbog krivičnog djela ubistvo u pokušaju kreću se u rasponu od 2 godine do 3 godine i 10 mjeseci. U slučajevima u kojima je sticaj krivičnog djela ubistvo iz čl. 143 u vezi sa čl. 20 KZ CG sa krivičnim djelom nedozvoljeno držanje oružja i eksplozivnih materija iz čl. 403 st. 1 KZ CG, kazne su strože odmjerene i kreću se u rasponu od 2 godine i 1 mjesec do 3 godine i 10 mjeseci.

U praksi je uočen i predmet, formiran po optužnici za krivično djelo ubistvo iz čl. 143 u vezi sa čl. 20 KZ CG, u kojem je Viši sud u Podgorici donio presudu zbog krivičnog djela ubistvo na mah iz čl. 145 u vezi sa čl. 20 KZ CG i okrivljenom izrekao kaznu zatvora u trajanju od 11 mjeseci. Imajući u vidu da je krivično djelo ostalo u pokušaju, a za pokušaj se učinilac može blaže kazniti, sud je okrivljenom ublažio kaznu ispod zakonskog minimuma (zatvor od jedne godine).

Zapaženo je da je sud za *krivično djelo nedozvoljeno držanje oružja i eksplozivnih materija iz čl. 403 st. 1 KZ CG*, koje se pojavljuje u sticaju sa krivičnim djelom ubistvo u pokušaju, utvrdio kazne zatvora u rasponu od 2 mjeseca do 6 mjeseci.

Od ukupno 26 osuđujućih presuda, 5 presuda je donijeto na osnovu sporazuma o priznanju krivice. Shodno presudama, kazne zatvora su izrečene u rasponu od 2 godine do 2 godine i 10 mjeseci. Imajući to u vidu, može se zaključiti da se ugovorene kazne zatvora kreću u okviru sudske prakse u redovnom krivičnom postupku.

1.2. Zbog krivičnog djela ubistvo iz čl. 143 u vezi sa čl. 20 KZ CG, Viši sud u Bijelom Polju je donio 12 osuđujućih presuda. U strukturi krivičnih sankcija, u svim predmetima su izrečene kazne – kazne zatvora.

Izrečene kazne zatvora zbog krivičnog djela ubistvo u pokušaju kreću se u rasponu od 2 godine i 6 mjeseci do 3 godine. U slučajevima u kojima je sticaj krivičnog djela ubistvo iz čl. 143 u vezi sa čl. 20 KZ CG sa krivičnim djelom nedozvoljeno držanje oružja i eksplozivnih materija iz čl. 403 st. 1 KZ CG, kazne su strože odmjerene i kreću se u rasponu od 2 godine i 2 mjeseca do 5 godina i 3 mjeseca.

Primijećeno je da su za krivično djelo nedozvoljeno držanje oružja i eksplozivnih materija iz čl. 403 st. 1 KZ CG utvrđene kazne zatvora u rasponu od 2 mjeseca do 8 mjeseci (samo u jednom slučaju je izrečena kazna zatvora u trajanju od 30 dana, za krivično djelo laka tjelesna povreda iz čl. 152 KZ CG).

U praksi ovog suda nije bilo donijetih presuda na osnovu sporazuma o priznanju krivice.

► Odmjeravanje kazne

Viši sudovi su, u postupku odmjerenja kazne, na strani okrivljenih cijenili olakšavajuće okolnosti: lične prilike (mladost), iskreno kajanje, porodične prilike, neosuđivanost, nezaposlenost, loše imovno stanje, činjenicu da oštećeni kritičnom prilikom nije zadobio povrede, činjenicu da je djelo ostalo u pokušaju, a zakon predviđa da se učinilac može blaže kazniti, upućeno izvinjenje oštećenom, okolnost da je okrivljeni oštećenog odveo u zdravstvenu ustanovu nakon izvršenja djela, stanje bitno smanjene uračunljivosti, činjenicu da se oštećeni nije pridružio krivičnom gonjenju, te da ne postavlja imovinsko-pravni zahtjev.

Kao otežavajuću okolnost, viši sudovi su cijenili raniju osuđivanost okrivljenih (u jednom slučaju, okrivljeni je bio osuđivan čak 13 puta) i „nesvakidašnju upornost

u htjenju posljedice (nakon što je jednim projektilom pogodio oštećenog, okrivljeni je nastavio da puca u njegovom pravcu, trčeći za njim oko 50 metara, do trenutka dok nije ostao bez municije)*.

U presudama na osnovu sporazuma o priznanju krivice, sud je cijenio da je okrivljeni svojim priznanjem u bitnom doprinio bržem i efikasnijem okončanju krivičnog postupka, što zajedno sa olakšavajućim okolnostima koje postoje opravdava primjenu instituta sporazuma.

U članu 20 KZ CG propisano je da će se učinilac za pokušaj kazniti kaznom propisanom za krivično djelo, a može se i blaže kazniti.

2. Teško ubistvo u pokušaju – opšti prikaz

Krivično djelo teško ubistvo iz čl. 144 u vezi sa čl. 20 KZ CG zastupljeno je u 8 predmeta, od čega su 3 predmeta kod Višeg suda u Bijelom Polju i 5 predmeta kod Višeg suda u Podgorici.

U cilju komparacije kaznene politike na horizontalnom nivou (kod viših sudova), u tabeli je dat prikaz odmjerenih kazni za krivično djelo teško ubistvo u pokušaju, kao samostalno krivično djelo, kao i za sticaj tog krivičnog djela sa krivičnim djelom nedozvoljeno držanje oružja i eksplozivnih materija, što je primijećeno u većini predmeta (6).

Sud	Krivično djelo	Krivična sankcija
Viši sud u Podgorici	Teško ubistvo u pokušaju iz čl. 144 u vezi sa čl. 20 KZ CG u sticaju sa krivičnim djelom nedozvoljeno držanje oružja i eksplozivnih materija iz čl. 403 KZ CG	Kazna zatvora – 20 godina (čl. 144 tač. 8 u vezi sa čl. 20 KZ CG) Kazna zatvora – 2 godine i 7 mjeseci Mjera bezbjednosti obavezno psihijatrijsko liječenje i čuvanje u zdravstvenoj ustanovi
	Teško ubistvo u pokušaju iz čl. 144 u vezi sa čl. 20 KZ CG	Kazna zatvora – 2 godine i 6 mjeseci Kazna zatvora – 2 godine i mjera bezbjednosti

Sud	Krivično djelo	Krivična sankcija
Viši sud u Bijelom Polju	Teško ubistvo u pokušaju iz čl. 144 u vezi sa čl. 20 KZ CG u sticaju sa krivičnim djelom nedozvoljeno držanje oružja i eksplozivnih materija iz čl. 403 KZ CG	Kazna zatvora – 7 godina i 6 mjeseci Kazna zatvora – 4 godine i 3 mjeseca Kazna zatvora – 3 godine i 5 mjeseci (ublažena kazna)

► Praksa Višeg suda u Podgorici

2.1. Zbog krivičnog djela teško ubistvo iz čl. 144 u vezi sa čl. 20 KZ CG, Viši sud u Podgorici je donio odluke u 5 predmeta, i to 4 osuđujuće presude i jedno rješenje po predlogu državnog tužioca za izricanje mjere bezbjednosti obavezno psihijatrijsko liječenje i čuvanje u zdravstvenoj ustanovi.

U strukturi krivičnih sankcija koje su izrečene osuđujućim presudama zastupljene su kazne – kazne zatvora protiv 4 okrivljena lica, dok je u odnosu na 2 okrivljena lica izrečena mjera bezbjednosti.

► Odmjeravanje kazne

U prvom predmetu, Viši sud u Podgorici je zbog krivičnog djela teško ubistvo iz čl. 144 tač. 8 u vezi sa čl. 20 KZ CG u sticaju sa krivičnim djelom nedozvoljeno držanje oružja i eksplozivnih materija iz čl. 403 st. 2 izrekao kaznu zatvora u trajanju od 20 godina. Okrivljeni je sa umišljajem pokušao da liši života više lica (3) i pritom lišio života oštećenog. Prilikom odmjeravanja kazne, sud je na strani okrivljenog cijenio njegovu raniju osuđivanost za krivična djela protiv života i tijela, kao i za krivična djela sa elementima nasilja, kao otežavajuće okolnosti.

U drugom predmetu, zbog krivičnog djela teško ubistvo iz čl. 144 tač. 7 u vezi sa čl. 20 KZ CG, okrivljenom je izrečena kazna zatvora u trajanju od 2 godine i mjera bezbjednosti – obavezno liječenje alkoholičara koja će se izvršavati u ustanovi za izvršenje kazne zatvora ili u odgovarajućoj zdravstvenoj ili drugoj specijalizovanoj ustanovi. Sud je na strani okrivljenog od olakšavajućih okolnosti cijenio to što je okrivljeni porodičan čovjek, otac dvoje djece, te činjenicu da se oštećena nije pridružila krivičnom gonjenju. Kao otežavajuću okolnost, sud je cijenio kriminalnu prošlost okrivljenog, odnosno njegovu raniju osuđivanost. Imajući u vidu da je

krivično djelo ostalo u pokušaju, a da se za pokušaj krivičnog djela učinilac može blaže kazniti, sud je okrivljenom ublažio kaznu u konkretnom slučaju.

U preostala dva predmeta, presude su donijete na osnovu sporazuma o priznanju krivice zbog krivičnog djela teško ubistvo iz čl. 144 tač. 3 u vezi sa čl. 20 KZ CG u sticaju sa krivičnim djelom nedozvoljeno držanje oružja i eksplozivnih materija iz čl. 403 st. 1 KZ CG (jedinствена kazna zatvora u trajanju od 2 godine i 7 mjeseci), kao i zbog krivičnog djela teško ubistvo iz čl. 144 tač. 8 u vezi sa čl. 20 KZ CG (kazna zatvora u trajanju od 2 godine i 6 mjeseci).

U predmetu u kojem je izrečena kazna zatvora u trajanju od 2 godine i 7 mjeseci, sud je u presudi (na osnovu sporazuma o priznanju krivice) naveo da je od olakšavajućih okolnosti cijenio – potpuno i jasno priznanje okrivljenog, koje je doprinijelo bržem i efikasnijem okončanju krivičnog postupka, i koji je prihvatio svoju krivicu i izrazio žaljenje i kajanje; lične prilike (da je porodičan čovjek koji je oženjen i otac troje maloljetne djece koju je po zakonu dužan da izdržava, da je lošeg imovnog stanja i nezaposlen, da je nakon izvršenja KD sa oštećenima uspostavljen korektan odnos, što je bio razlog da se oštećeni ne pridružuju krivičnom gonjenju i ne postavljaju imovinsko-pravni zahtjev, te da je djelo ostalo u pokušaju, u kom slučaju zakon predviđa da se učinilac može blaže kazniti). Navedene okolnosti je sud smatrao naročito olakšavajućim okolnostima. Od otežavajućih okolnosti, sud je na strani okrivljenog cijenio njegovu raniju osuđivanost, između ostalog, i za krivično djelo protiv života i tijela i sa elementima nasilja.

U predmetu u kojem je izrečena kazna zatvora u trajanju od 2 godine i 6 mjeseci, sud je ocijenio da je izrečena kazna srazmjerna stepenu krivice optuženog i težini počinjenog djela, te da će se istom postići svrha kažnjavanja iz čl. 32 KZ CG, da optuženi ubuduće ne vrši krivična djela, u okviru opšte svrhe izricanja krivičnih sankcija iz čl. 4 st. 2 KZ CG.

► **Praksa Višeg suda u Bijelom Polju**

2.2. Zbog krivičnog djela teško ubistvo iz čl. 144 u vezi sa čl. 20 KZ CG u sticaju sa krivičnim djelom nedozvoljeno držanje oružja i eksplozivnih materija iz čl. 403 KZ CG, Viši sud u Bijelom Polju je donio 3 osuđujuće presude. U pravnosnažnim osuđujućim presudama izrečene su kazne zatvora u rasponu od 3 godine i 5 mjeseci do 7 godina i 6 mjeseci.

► Odmjeravanje kazne

U prvom predmetu, zbog krivičnog djela teško ubistvo iz čl. 144 tač. 3 u vezi sa čl. 20 KZ CG u sticaju sa krivičnim djelom nedozvoljeno držanje oružja i eksplozivnih materija iz čl. 403 st. 1 KZ CG, sud je okrivljenom izrekao jedinstvenu kaznu zatvora u trajanju od 4 godine i 3 mjeseca, imajući u vidu da je u pitanju krivično djelo teško ubistvo u pokušaju – za koje zakon predviđa da se učinilac djela može i blaže kazniti, kao i postojanje naročito olakšavajućih okolnosti, pa je primjenom instituta ublažavanja kazne okrivljenom ublažio kaznu u odnosu na krivično djelo teško ubistvo u pokušaju iz čl.144 st. 1 tač. 3 u vezi sa čl. 20 KZ CG.

U drugom predmetu, zbog krivičnog djela teško ubistvo iz čl. 144 tač. 3 u vezi sa čl. 20 KZ CG u sticaju sa krivičnim djelom nedozvoljeno držanje oružja i eksplozivnih materija iz čl. 403 st. 1 KZ CG, sud je okrivljenom izrekao jedinstvenu kaznu zatvora u trajanju od 5 godina. Sud je imao u vidu da za krivično djelo teško ubistvo u pokušaju zakon predviđa da se učinilac djela može i blaže kazniti, a zbog naročito olakšavajućih okolnosti (okrivljeni je nezaposlen i mlađe lice), primjenom čl. 45 i 46 KZ CG, ublažio je kaznu okrivljenom u odnosu na krivično djelo teško ubistvo u pokušaju.

Međutim, Apelacioni sud Crne Gore je, odlučujući o žalbi državnog tužioca u dijelu odluke o kazni, preinačio presudu Višeg suda u Bijelom Polju u dijelu odluke o kazni i osudio okrivljenog na jedinstvenu kaznu zatvora u trajanju od 7 godina i 6 mjeseci. Presudom Apelacionog suda Crne Gore je utvrđeno da je „prvostepeni sud dao prenatlaženi značaj olakšavajućim okolnostima i pogrešno ih cijenio kao naročito olakšavajuće okolnosti, a da nije u dovoljnoj mjeri cijenio utvrđene otežavajuće okolnosti. Posebno prvostepeni sud u konkretnom slučaju nije dao potreban značaj težini počinjenog krivičnog djela teškog ubistva u pokušaju, cijeneći mjesto gdje je izvršeno i upornost koju je optuženi ispoljio, pri čemu je prvostepeni sud i zanemario jačinu povrede zaštićenog dobra tj. da je optuženi oštećenima V.M., I.B. i R.Đ. nanio teške tjelesne povrede i da oštećeni nijesu dali bilo kakvog povoda da ih pokuša lišiti života, što ovom krivičnom djelu daje znatno veću težinu. Takođe prvostepeni sud je trebao dati veći značaj otežavajućoj okolnosti, koja se tiče ranijeg života okrivljenog tj. njegovoj osuđivanosti za krivična djela, za koja su mu izricane kazne zatvora, što znači da one nijesu popravno uticale na optuženog da više ne vrši krivična djela, naprotiv, optuženi čini teže krivično djelo. Pri tome krivično djelo nedozvoljeno držanje oružja optuženi je počinio u povratu

odnosno ponovio ga, koja okolnost ne opravdava ublažavanje kazne za ovo krivično djelo, tako da utvrđene olakšavajuće okolnosti su samo od značaja za odmjeravanje kazne u granicama propisnim za ovo krivično djelo i u konkretnom slučaju nemaju značaj naročito olakšavajućih okolnosti.”

U trećem predmetu, zbog krivičnog djela teško ubistvo iz čl. 144 tač. 8 u vezi sa čl. 20 KZ CG u sticaju sa krivičnim djelom nedozvoljeno držanje oružja i eksplozivnih materija iz čl. 403 st. 2 KZ CG, sud je okrivljenom izrekao jedinstvenu kaznu zatvora u trajanju od 3 godine i 5 mjeseci, uz primjenu instituta ublažavanja kazne. U postupku odmjeravanja kazne sud je imao u vidu da je okrivljeni osuđivan tri puta, ali ne za ovu vrstu krivičnih djela koja su mu predmetnom optužnicom stavljena na teret, pa je njegov raniji život ocijenjen kao otežavajuća okolnost, dok je kao olakšavajuću okolnost uzeo u obzir njegove lične i porodične prilike – da je razveden, da je otac 6 djece, od kojih su tri maloljetna lica koja izdržava.

Pored navedenog, od posebnog interesovanja je i kaznena politika za krivično djelo nedozvoljeno držanje oružja i eksplozivnih materija iz čl. 403 KZ CG, za koje su, kao pojedinačne, utvrđene kazne zatvora u rasponu od 4 do 8 mjeseci.

Generalno posmatrano, u ovim predmetima je sud na strani okrivljenih kao olakšavajuće okolnosti cijenio njihove lične i porodične prilike (razveden, otac 6 djece), mladost i nezaposlenost, dok je od otežavajućih okolnosti cijenio raniju osuđivanost, činjenicu da se oštećeni pridružio krivičnom gonjenju, te upornost koju je okrivljeni ispoljio prilikom izvršenja djela, kao i okolnosti pod kojima je djelo izvršeno („u prometnoj ulici u centru grada, gdje je bilo više prolaznika”).

Zaključci:

- U krivičnom postupku zbog krivičnog djela ubistvo iz čl. 143 KZ CG, viši sudovi su izricali kazne zatvora u okviru zakonom propisanog raspona, a u pojedinim slučajevima kazna je dostizala skoro i prag zakonskog maksimuma.
- U krivičnom postupku zbog krivičnog djela teško ubistvo iz čl. 144 KZ CG, viši sudovi su izricali kazne zatvora u okviru zakonom propisanog raspona. Kazna dugotrajnog zatvora nije ni u jednom slučaju izrečena zbog krivičnog djela teško ubistvo.

- Rezultati istraživanja prakse viših sudova za krivično djelo ubistvo u pokušaju ukazali su na to da ne postoji veće odstupanje u rasponu izrečenih kazni zatvora na horizontalnom nivou (nivo viših sudova). Primjera radi, za krivično djelo ubistvo u pokušaju (kao samostalno djelo), sudovi su na osnovu zakona blaže kažnjavali okrivljena lica i izricali kazne zatvora u rasponu od 2 do 3 godine. U predmetima u kojima postoji sticaj ovog krivičnog djela sa krivičnim djelom nedozvoljeno držanje oružja i eksplozivnih materija (što je čest slučaj u praksi) uočeno je da u postupku odmjeravanja jedinstvene kazne participiraju kazne za krivično djelo nedozvoljeno držanje oružja i eksplozivnih materija koje su na granici ili blizu zakonskog minimuma.
- U praksi Višeg suda u Podgorici uočeno je da postoje predmeti u kojima su presude donijete na osnovu sporazuma o priznanju krivice zbog navedenih krivičnih djela. Priređivači Analize smatraju da prilikom zaključivanja sporazuma o priznanju krivice treba posvetiti posebnu pažnju zaštiti prava oštećenog.

› Krivično djelo – teška tjelesna povreda

▶ Zakonodavni okvir

Krivični zakonik Crne Gore u članu 151 predviđa krivično djelo teške tjelesne povrede, koje se nalazi se u grupi krivičnih djela protiv života i tijela.

Zakonodavac propisuje više oblika ovog krivičnog djela, i to: 1) obična teška tjelesna povreda, 2) naročito teška tjelesna povreda, 3) teška tjelesna povreda kvalifikovana smrću, 4) teška tjelesna povreda na mah i 5) teška tjelesna povreda iz nehata.

▶ Zakonska definicija

(1) Ko drugog teško tjelesno povrijedi ili mu zdravlje teško naruši, kazniće se zatvorom od šest mjeseci do pet godina.

(2) Ko drugog teško tjelesno povrijedi ili mu zdravlje naruši tako teško da je usljed toga doveden u opasnost život povrijeđenog ili je uništen ili trajno i u znatnoj mjeri oštećen ili oslabljen neki važan dio njegovog tijela ili važan organ ili je prouzrokovana trajna nesposobnost za rad povrijeđenog ili trajno i teško narušenje njegovog zdravlja ili unakaženost, kazniće se zatvorom od jedne do osam godina.

(3) Ako je usljed djela iz st. 1 i 2 ovog člana nastupila smrt povrijeđenog lica, učinilac će se kazniti zatvorom od dvije do dvanaest godina.

(4) Ko djelo iz st. 1 i 2 ovog člana učini iz nehata, kazniće se zatvorom do tri godine.

(5) Ko djelo iz st. 1 do 3 ovog člana učini na mah, doveden bez svoje krivice u jaku razdraženost napadom, zlostavljanjem ili teškim vrijeđanjem

od strane povrijeđenog, kazniće se za djelo iz stava 1 zatvorom do tri godine, za djelo iz stava 2 zatvorom od tri mjeseca do četiri godine, a za djelo iz stava 3 zatvorom od šest mjeseci do pet godina.

› Opšti podaci o istraživanju

► Analiza

Član 151 KZ CG – krivično djelo teške tjelesne povrede, stav 1

Predmet istraživanja

Predmet istraživanja za krivično djelo teške tjelesne povrede iz člana 151 stav 1 KZ Crne Gore, koji inkriminiše običnu tešku tjelesnu povredu, predstavlja ukupno 156 pravnosnažno okončanih predmeta, a u narednoj tabeli se može vidjeti istraživački uzorak raspoređen po nadležnim sudovima.

Naziv suda	Broj predmeta
Osnovni sud u Podgorici	38
Osnovni sud u Baru	18
Osnovni sud u Pljevljima	10
Osnovni sud u Herceg Novom	1
Osnovni sud u Kotoru	20
Osnovni sud u Cetinju	6
Osnovni sud u Rožajama	10
Osnovni sud u Beranama	9
Osnovni sud u Danilovgradu	9
Osnovni sud u Ulcinju	2
Osnovni sud u Kolašinu	5
Osnovni sud u Nikšiću	23

Naziv suda	Broj predmeta
Osnovni u Žabljaku	3
Osnovni sud u Bijelom Polju	11
Ukupno	156

Kada je riječ o primjeni instituta sporazuma o priznanju krivice, uočeno je i da su u 17 analiziranih sudskih odluka sudovi donijeli presude kojima se optuženi oglašavaju krivim u skladu sa zaključenim sporazumima o priznanju krivice.

► Fenomenologija kriminaliteta

Profil okrivljenih

1. Polna struktura

U postupcima pokrenutim zbog krivičnog djela teška tjelesna povreda iz člana 151 stav 1 KZ CG bilo je ukupno 195 okrivljenih lica, od kojeg broja su 192 lica bila muškog pola, dok su svega 3 osobe bile ženskog pola. Navedena statistika nas vodi zaključku da su lica muškog pola evidentno sklonija vršenju ovog krivičnog djela.

2. Starosna struktura okrivljenih lica

Starosna dob od 18 do 21 godinu života	Starosna dob od 21 do 40 godina života	Starosna dob preko 40 godina
Ukupno 35 lica	Ukupno 100 lica	Ukupno 47 lica

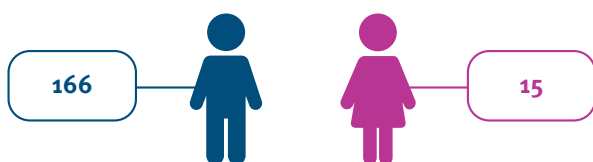
Od ukupno 195 lica protiv kojih se vodio postupak za ovo krivično djelo, uočeno je da je samo jedan optuženi bio maloljetan, i to u dobi od 17 godina u vrijeme izvršenja krivičnog djela.

Kada je riječ o starosnoj dobi punoljetnih učinilaca ovog krivičnog djela, najveći broj njih (100 lica) starosne je dobi od 21 do 40 godina života, zatim slijede oni iz grupe od preko 40 godina života, i to njih 47, dok je ukupno 35 lica mlađe životne dobi, od 18 do 21 godine života.

Takođe, za 12 lica nije bilo moguće dobiti podatak o starosnoj dobi na osnovu analiziranih presuda.

Profil oštećenih

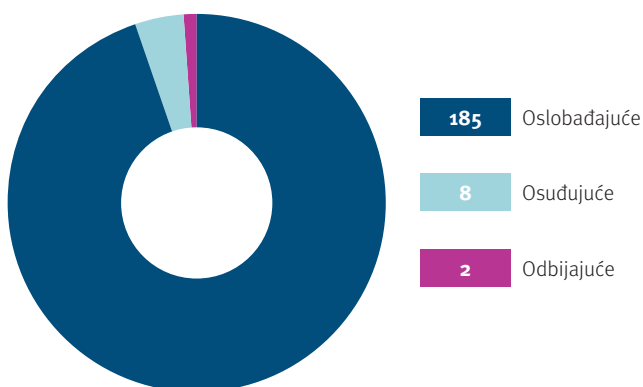
Polna struktura oštećenih

Kada je riječ o profilu oštećenih ovim krivičnim djelom, od ukupno 181 lica, 166 je bilo muškog pola, dok je 15 lica bilo ženskog pola, što vodi zaključku da su dominantno muškarci žrtve ovog krivičnog djela.

► Analiza vrste sudskih odluka i izrečenih krivičnih sankcija

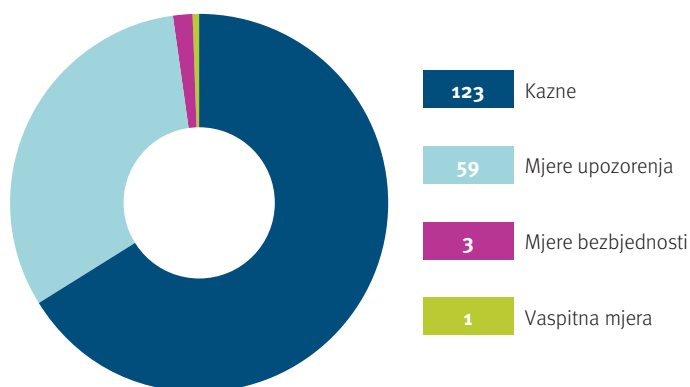
Vrste sudskih odluka

Na osnovu prikazane slike, lako je uočljivo da u strukturi donijetih sudskih odluka dominantno mjesto zauzimaju osuđujuće presude.

Naime, rezultati istraživanja pokazuju da su sudovi izrekli osuđujuće presude za ukupno 185 lica, za 8 lica su donijeli oslobađajuću presudu, dok je u samo dva slučaja donijeta odluka kojom se optužba odbija zbog odustanka državnog tužioca od krivičnog gonjenja.

Vrste krivičnih sankcija

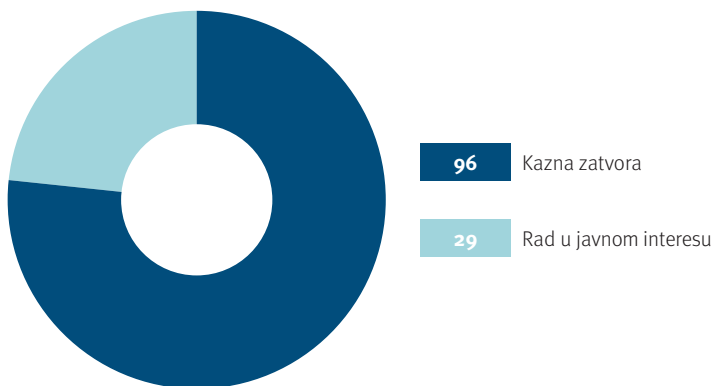

Kada je riječ o vrsti primijenjenih krivičnih sankcija, Analiza pokazuje da su sudovi za ovo krivično djelo najčešće izricali kazne, i to za ukupno 125 lica (66%), zatim slijede mjere upozorenja, odnosno uslovna osuda, koju su sudovi izrekli za 59 lica (32%), dok je mjera bezbjednosti obavezno liječenje alkoholičara izrečena uz kaznu zatvora za 2 lica, a uočava se i izricanje jedne mjere bezbjednosti obavezno liječenje narkomana.

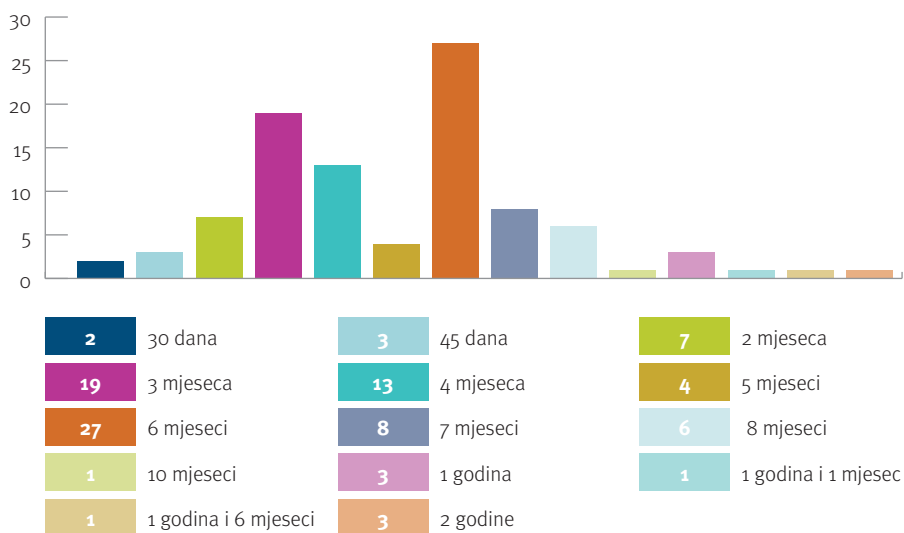
Takođe, primijećena je i jedna vaspitna mjera – pojačan nadzor zakonskog zastupnika, koja je izrečena maloljetnom učiniocu ovog krivičnog djela.

Vrste kazni

Već je rečeno da sudovi za ovo krivično djelo najčešće izriču kaznu kao vrstu krivične sankcije, koja je izrečena za ukupno 125 lica, od čega u najvećem broju slučajeva prevladavaju kazne zatvora (96), dok je kazna rada u javnom interesu zastupljena u manjem broju – za 29 lica.

Raspon izrečenih kazni zatvora

Rezultati istraživanja ukazuju na to da se kazne zatvora izriču u rasponu od najblaže – u trajanju od 30 dana, do najstrože – od 2 godine zatvora, koja je izrečena u svega jednom predmetu.

Kao što se može vidjeti na osnovu gore prikazanog grafikona, sudovi su za ovo djelo najčešće izriicali kazne zatvora u trajanju od 6 mjeseci, koje su na nivou posebnog zakonskog minimuma, i to za ukupno 27 lica, zatim slijedi kazna zatvora u trajanju od 3 mjeseca, izrečena za 19 lica, kao i kazne zatvora u trajanju od 4 mjeseca, koje su izrečene za ukupno 13 lica.

Sudsko odmjeravanje kazne osuđenom licu

U ovom dijelu može se vidjeti kako su sudovi, primjenjujući opšta pravila o odmjeravanju kazne učiniocu djela, cijenili nađene olakšavajuće i otežavajuće okolnosti, koje od njih se najčešće pojavljuju u analiziranim sudskim odlukama, kao i u kojoj mjeri se prilikom odmjeravanja kazne primjenjuje institut ublažavanja kazne.

Analiza pokazuje da sudovi i kod ove vrste krivičnih djela mnogo veći značaj daju olakšavajućim okolnostima, kao i da su one raznovrsnije u odnosu na otežavajuće okolnosti.

Kada je riječ o primjeni **olakšavajućih okolnosti**, u analiziranim sudskim odlukama je uočeno da sudovi kao olakšavajuće okolnosti prilikom odmjeravanja kazne okrivljenom licu uzimaju u obzir sljedeće okolnosti: lične prilike učinioca, pod kojima podrazumijevaju: porodične prilike optuženog (bračnost, roditeljstvo), zdravstveno stanje, starosnu dob (mladost ili starija životna dob), nezaposlenost, slabo imovno stanje; odnos prema učinjenom djelu (priznanje krivice i okolnosti pod kojima je djelo učinjeno), činjenicu da optuženi nije prethodno osuđivan, kao i držanje učinioca posle izvršenja krivičnog dijela (korektno, držanje pred sudom).

Karakteristično kod ove vrste krivičnog djela jeste i vrednovanje kao olakšavajuće okolnosti činjenice da se oštećeni nije pridružio krivičnom gonjenju protiv okrivljenog. Rezultati istraživanja govore da su se oštećeni pridružili krivičnom gonjenju protiv okrivljenih u 75 slučajeva.

Primjera radi, u jednoj od analiziranih odluka može se vidjeti kako su sudovi cijenili olakšavajuće okolnosti na strani okrivljenog lica: [...] *od olakšavajućih okolnosti na strani optuženog sud je cijenio njegove lične prilike jer se radi o osobi mlade životne dobi, priznanje krivičnog djela čime je olakšao vođenje krivičnog postupka, njegovo držanje nakon izvršenog krivičnog djela i odnos prema posljedici izražen kroz kajanje i upućeno izvinjenje oštećenom, kao i okolnost da se oštećeni nije pridružio krivičnom gonjenju.*

Kada je riječ o primjeni **otežavajućih okolnosti**, rezultati istraživanja pokazuju da sudovi u najvećem broju analiziranih sudskih odluka nijesu utvrdili postojanje otežavajućih okolnosti na strani okrivljenih.

Kao otežavajuću okolnost, tamo gdje je postojala, sudovi su uzimali u obzir: raniju osuđivanost okrivljenih za ista ili neka druga krivična djela, a zabilježeni su i primjeri da je sud kao otežavajuću okolnost cijenio upornost okrivljenog kod izvršenja krivičnog djela, okolnosti djela, (npr. da je djelo izvršeno u stanu oštećenog).

Na osnovu sljedećeg izvoda iz sudske odluke, može se vidjeti koje okolnosti se cijene kao otežavajuće: [...] *njegov raniji život, odnosno da je isti ranije osuđivan, odnosno da je specijalni povratnik u vršenju krivičnih djela i stepen nasilja koji je isti ispoljio, iniciranje predmetnog sukoba, pljuvanje u ruku oštećenog koji je uporno pokušavao da izbjegne predmetni sukob, iskazanu upornost pri izvršenju krivičnog djela i stepen nasilja koji je isti ispoljio.*

Ono što je takođe primijećeno u analiziranim presudama jeste da su sudovi često primjenjivali odredbe o ublažavanju kazne, u slučajevima kada su nađene naročito olakšavajuće okolnosti na strani osuđenog lica i kada je sud cijenio da će se i sa ublaženom kaznom u konkretnom slučaju postići svrha kažnjavanja, i to za ukupno 48 lica.

Član 151 stav 2 KZ CG – naročito teška tjelesna povreda

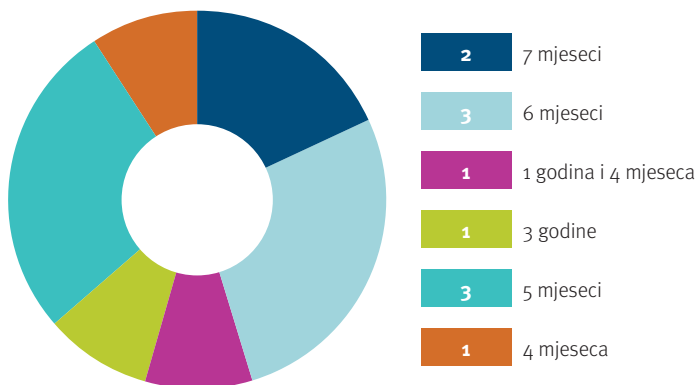
Kada je riječ o naročito teškoj tjelesnoj povredi, obliku krivičnog djela teške tjelesne povrede koji je inkriminisan u stavu 2 KZ CG, analizirano je ukupno 9 predmeta, koji su pravnosnažno okončani pred nadležnim sudovima u Crnoj Gori u toku 2017. i 2018. godine.

Ukupan broj okrivljenih lica protiv kojih se vodio krivični postupak jeste 11 i svi su muškog pola, starosti od 20 godina do najstarijeg učinioca ovog krivičnog djela, koji je u vrijeme izvršenja krivičnog djela imao 50 godina.

Oštećenih je bilo ukupno 13, i to 12 muškaraca i 1 žena.

Kada je riječ o vrsti sudskih odluka, uočeno je da su u svim ovim predmetima izrečene osuđujuće presude kojima su izrečene kazne zatvora za ukupno 11 lica.

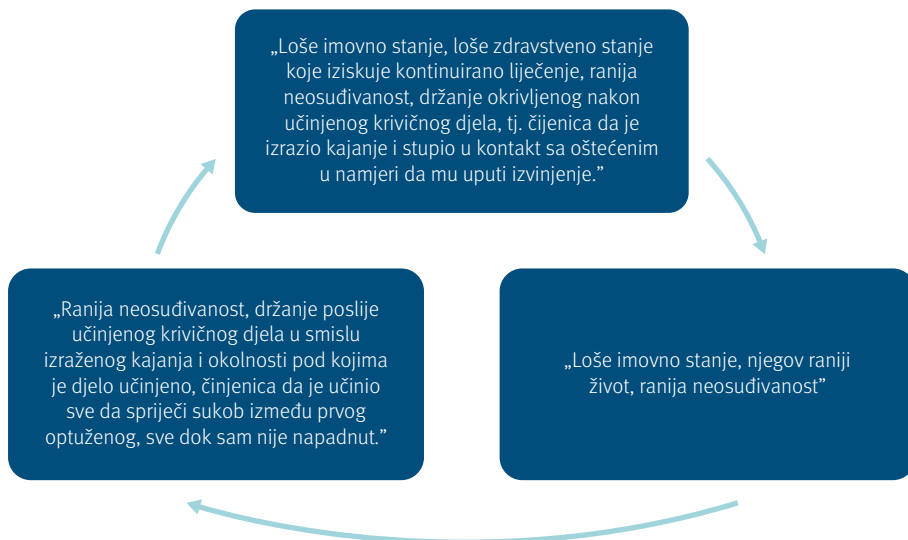
Raspon izrečenih kazni zatvora kretao se od najblaže kazne zatvora, u trajanju od 4 mjeseca, do najstrože, u trajanju od 3 godine, koja je izrečena u svega jednom predmetu.

Predmet Analize bila je i jedna presuda kojom je utvrđeno da je okrivljeni izvršio krivično djelo teška tjelesna povreda iz čl. 151 st. 5 u vezi sa st. 2 Krivičnog zakonika Crne Gore i u tom predmetu sud je donio osuđujuću presudu kojom je okrivljenom izrečena kazna rada u javnom interesu u trajanju od 240 časova, koja se mora izvršavati u periodu od 5 mjeseci.

Odmjeravanje kazne

Kada je riječ o primjeni **olakšavajućih okolnosti**, u analiziranim sudskim odlukama uočeno je da sudovi kao olakšavajuće okolnosti prilikom odmjerenja kazne najčešće cijene sljedeće okolnosti:

Slično kao i kod drugih vrsta krivičnih djela, uočava se da sudovi mnogo veći značaj daju olakšavajućim okolnostima i da su one raznovrsnije u odnosu na **otežavajuće okolnosti**. Tako Analiza daje podatak da u najvećem broju slučajeva nijesu nađene otežavajuće okolnosti na strani okrivljenog, a zabilježen je i manji broj predmeta u kojima je sud kao otežavajuću okolnost cijenio činjenicu da se radi o ranije osuđivanom licu.

Ono što je takođe primijećeno u analiziranim presudama jeste da su sudovi često primjenjivali odredbe o ublažavanju kazne u slučajevima kada su nađene naročito olakšavajuće okolnosti na strani osuđenog lica i kada je sud cijenio da će se i sa ublaženom kaznom u konkretnom slučaju postići svrha kažnjavanja, a ukazuje se na jedan od tih primjera u nastavku, kada je sud: [...] *kao olakšavajuće okolnosti cijenio da je u pitanju mlađe punoljetno lice (u vrijeme izvršenja nije napunio 21 godinu), njegovu nezaposlenost pa u vezi sa tim loše imovne prilike, njegovu raniju neosuđivanost [...]*.

Rezultati istraživanja pokazuju da su sudovi ublažili kaznu za ukupno 9 lica.

Član 151 stav 4 u vezi sa stavom 1 KZ CG – nehatna teška tjelesna povreda

Predmet Analize predstavlja ukupno sedam presuda koje su nadležni sudovi donijeli zbog krivičnog djela teška tjelesna povreda koja je inkriminisana u članu 151 stav 4 KZ CG.

U ovim predmetima postupci su pokrenuti protiv ukupno 7 okrivljenih lica, muškog pola, starosne dobi od 18 do 57 godina života. U ulozi oštećenih je bilo 6 lica muškog pola i jedno lice ženskog pola.

U svim (7) analiziranim predmetima, sudovi su donijeli osuđujuće presude protiv 7 okrivljenih lica, kojima su izrečene: uslovne osude (4 lica), zatim kazna zatvora u trajanju od 4 mjeseca, koja je izrečena za jedno lice, a uočava se i kazna rada u javnom interesu, koja je izrečena za dva lica.

Odmjeravanje kazne

Prilikom odmjeravanja kazne, pored olakšavajućih okolnosti koje se uobičajeno javljaju i kod drugih vrsta krivičnih djela, a odnose se uglavnom na lične prilike

učinioca (mladost, imovno stanje, nezaposlenost), zapaža se i da je sud kao olakšavajuću okolnost cijenio činjenicu da se okrivljeni nije pridružio krivičnom gonjenju.

Kada je u pitanju primjena otežavajućih okolnosti, Analiza pokazuje da sudovi nijesu utvrdili postojanje otežavajućih okolnosti na strani okrivljenog kod ovog oblika krivičnog djela.

Zaključci:

Član 151 stav 1 KZ CG – teška tjelesna povreda

- Predmet istraživanja za krivično djelo teške tjelesne povrede iz člana 151 stav 1 KZ CG, koji inkriminiše običnu tešku tjelesnu povredu, predstavlja ukupno 156 pravnosnažnih presuda.
- Od ukupno 195 okrivljenih lica protiv kojih se vodio krivični postupak za ovo krivično djelo, 192 lica je bilo muškog pola, dok su svega 3 osobe bile ženskog pola.
- Kada govorimo o starosnoj dobi okrivljenih, najveći broj njih (100 lica) je dobi od 21 do 40 godina života.
- Muškarci su dominantno žrtve ovog krivičnog djela, tako da od ukupno 181 lica – oštećenih, 166 je bilo muškog pola, dok se u ulozi oštećenih ženskog pola pojavljuje 15 lica.
- Analiza pokazuje da u strukturi sudskih odluka dominantno mjesto zauzimaju osuđujuće presude. Sudovi su izrekli osuđujuće presude za ukupno 185 lica, za 8 lica su donijeli oslobađajuću presudu, dok je u samo dva slučaja donijeta odluka kojom se optužba odbija zbog odustanka državnog tužioca od krivičnog gonjenja.
- Kada je riječ o strukturi krivičnih sankcija, rezultati istraživanja govore da su sudovi za ovo krivično djelo najčešće izricali kazne, i to za ukupno 125 lica (66%), zatim slijede mjere upozorenja, odnosno uslovna osuda, koju su sudovi izrekli za 59 lica (32%), dok je mjera bezbjednosti obavezno liječenje alkoholičara izrečena za 2 lica, a uočava se i izricanje mjere bezbjednosti obavezno liječenje narkomana za jedno okrivljeno lice.
- U pogledu izrečenih kazni, u sudskoj praksi preovladavaju kazne zatvora (96), dok je kazna rada u javnom interesu manje zastupljena i ona je izrečena za 29 okrivljenih lica.

- Raspon izrečenih kazni zatvora se kreće od najblaže, u trajanju od 30 dana, do najstrože, od 2 godine zatvora, koja je izrečena u svega jednom predmetu.
- U strukturi analiziranih kazni zatvora, sudovi najčešće izriču kazne zatvora u trajanju od 6 mjeseci, koje su na nivou posebnog zakonskog minimuma, i to za ukupno 27 lica, zatim slijedi kazna zatvora u trajanju od 3 mjeseca, izrečena za 19 lica, kao i kazne zatvora u trajanju od 4 mjeseca, koje su izrečene za ukupno 13 lica.
- Takođe, uočava se da sudovi prilikom odmjeravanja kazne često primjenjuju institut ublažavanja kazne u slučajevima kada su utvrdili da postoje naročito olakšavajuće okolnosti na strani okrivljenih lica i kada je sud cijenio da se i sa ublaženom kaznom može postići svrha kažnjavanja, i to za ukupno 48 lica.

Član 151 stav 2 KZ CG – naročito teška tjelesna povreda

- Predmet istraživanja predstavlja ukupno 9 predmeta koji su pravnosnažno okončani pred nadležnim sudovima u Crnoj Gori u 2017. i 2018. godini.
- U svim analiziranim predmetima sudovi su donijeli osuđujuće presude protiv 11 okrivljenih, kojima su izrečene kazne zatvora.
- Raspon izrečenih kazni zatvora se kretao od najblaže kazne zatvora, u trajanju od 4 mjeseca, do najstrože, u trajanju od 3 godine, koja je izrečena u jednom predmetu.

Član 151 stav 4 u vezi sa stavom 1 KZ CG – nehatna teška tjelesna povreda

- Predmet Analize predstavlja ukupno 7 pravnosnažnih presuda koje su nadležni sudovi donijeli u postupku koji se vodio za krivično djelo teške tjelesne povrede koja je inkriminisana u stavu 4 člana 151 KZ CG.
- U svim analiziranim predmetima sudovi su donijeli osuđujuće presude, a u njihovoj strukturi preovladavaju uslovne osude, koje su izrečene za 4 lica, zatim kazna zatvora u trajanju od 4 mjeseca, koja je izrečena za jedno lice, i za dva lica izrečene su kazne rada u javnom interesu.

ORGANIZOVANI KRIMINAL

Odredbom iz člana 401a Krivičnog zakonika Crne Gore („Sl. list RCG”, br. 70/2003, 13/2004 – ispr. i 47/2006 i „Sl. list CG”, br. 40/2008, 25/2010, 32/2011, 64/2011 – dr. zakon, 40/2013, 56/2013 – ispr., 14/2015, 42/2015, 58/2015 – dr. zakon, 44/2017, 49/2018 i 3/2020) propisano je krivično djelo stvaranje kriminalne organizacije:

(1) Ko organizuje kriminalnu organizaciju koja za cilj ima vršenje krivičnih djela za koja se po zakonu može izreći kazna zatvora od četiri godine ili teža kazna, kazniće se zatvorom od tri do petnaest godina.

(2) Pripadnik kriminalne organizacije iz stava 1 ovog člana, kazniće se zatvorom od jedne do osam godina.

(3) Organizator kriminalne organizacije koji otkrivanjem kriminalne organizacije ili na drugi način spriječi izvršenje krivičnih djela radi kojih je organizacija stvorena, kazniće se zatvorom od tri mjeseca do tri godine, a može se i osloboditi od kazne.

(4) Pripadnik kriminalne organizacije koji otkrije kriminalnu organizaciju ili doprinese njenom otkrivanju, kazniće se zatvorom do jedne godine, a može se i osloboditi od kazne.

(5) Organizator i pripadnik kriminalne organizacije koji učini krivično djelo u sastavu kriminalne organizacije, kazniće se i za to krivično djelo.

(6) Kriminalnom organizacijom iz stava 1 ovog člana smatra se organizacija koju čine tri ili više lica čiji je cilj vršenje krivičnih djela za koja se po zakonu može izreći kazna zatvora od četiri godine ili teža kazna, radi sticanja nezakonite dobiti ili moći, ukoliko su ispunjena najmanje tri od sljedećih uslova:

- 1) da je svaki član kriminalne organizacije imao unaprijed određeni ili očigledno određivi zadatak ili ulogu;
- 2) da je djelovanje kriminalne organizacije planirano na duže vrijeme ili za neograničeni vremenski period;

- 3) da se djelovanje kriminalne organizacije zasniva na primjeni određenih pravila unutrašnje kontrole i discipline članova;
- 4) da se djelovanje kriminalne organizacije planira i sprovodi u međunarodnim razmjerama;
- 5) da se u djelovanju kriminalne organizacije primjenjuje nasilje ili zastrašivanje ili da postoji spremnost za njihovu primjenu;
- 6) da se u djelovanju kriminalne organizacije koriste privredne ili poslovne strukture;
- 7) da se u djelovanju kriminalne organizacije koristi pranje novca ili nezakonito stečene dobiti ili
- 8) da postoji uticaj kriminalne organizacije ili njenog dijela na političku vlast, sredstva javnog informisanja, zakonodavnu, izvršnu ili sudsku vlast ili na druge važne društvene ili ekonomske činioce.

Predmet istraživanja su pravosnažne presude koje je Viši sud u Podgorici donio u 2017. i 2018. godini i u prvoj polovini 2019. godine.

Članom 16 Zakona o sudovima („Sl. list CG”, br. 11/2015 i 76/2020) utvrđena je nadležnost Višeg suda u Podgorici, nezavisno od pravila o mjesnoj nadležnosti, da sudi u krivičnom postupku za krivična djela organizovanog kriminala (bez obzira na visinu propisane kazne), visoke korupcije, pranje novca, terorizma i ratnih zločina. Istim članom je propisano da se za suđenje za navedena krivična djela u Višem sudu u Podgorici osniva specijalno odjeljenje.

► Istraživanje

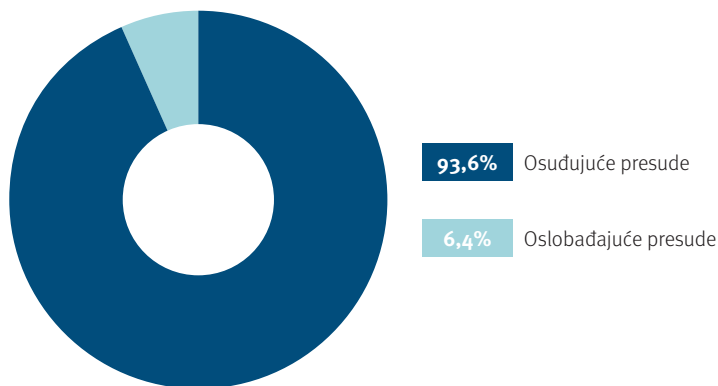
Cilj istraživanja jeste sagledavanje stanja u kaznenoj politici na nivou Višeg suda u Podgorici kako bi se dobio na činjenicama zasnovan zaključak o vrsti krivične sankcije izrečene učiniocima krivičnih djela iz oblasti organizovanog kriminala. Za potrebe istraživanja, pribavljene su pravosnažne presude, na osnovu kojih su dalje analizirani oblici kriminaliteta. Analizom su obuhvaćeni i podaci o profilu okrivljenih lica, odmjeravanju kazne, oduzetim predmetima i ispunjenju određenih obaveza.

U ukupno formiranih 12 predmeta protiv 61 okrivljenog lica, Viši sud u Podgorici je donio 29 presuda.

U analiziranim predmetima najviše su zastupljena krivična djela stvaranje kriminalne organizacije iz čl. 401a KZ CG, u kojima je donijeto 14 presuda protiv 38 okrivljenih lica, i krivična djela stvaranje kriminalne organizacije iz čl. 401a KZ CG u sticaju sa krivičnim djelom neovlašćena proizvodnja, držanje i stavljanje u promet opojnih droga iz čl. 300 KZ CG (trgovina narkoticima na organizovan način), u kojima je donijeto 13 presuda protiv 13 okrivljenih lica.

U preostalom dijelu istraživačkog materijala, uočen je i po jedan predmet: 1) zbog krivičnog djela stvaranje kriminalne organizacije iz čl. 401a KZ CG u sticaju sa krivičnim djelom nedozvoljen prelaz državne granice i krijumčarenje ljudi iz čl. 405 KZ CG, u kojem je donijeta jedna presuda protiv 4 okrivljena lica; 2) zbog krivičnog djela stvaranje kriminalne organizacije iz čl. 401a KZ CG u sticaju sa krivičnim djelom krijumčarenje (cigareta) iz čl. 265 KZ CG, u kojem je donijeta presuda protiv 5 okrivljenih lica zbog tog krivičnog djela, kao i protiv jednog okrivljenog lica zbog krivičnog djela stvaranje kriminalne organizacije iz čl. 401a KZ CG u sticaju sa krivičnim djelom zloupotreba službenog položaja iz čl. 416 KZ CG.

U predmetima povodom krivičnih djela iz oblasti organizovanog kriminala protiv ukupno 61 okrivljenog lica, donijete su osuđujuće presude protiv 57 okrivljenih (93,4%), dok su oslobađajuće presude donijete protiv 4 okrivljena lica (6,6%).

► Kaznena politika – opšti prikaz

Među predmetima u kojima su donijete osuđujuće presude, najviše su zastupljene kazne zatvora. Okrivljenima je izrečeno ukupno 57 kazni zatvora i 11 novčanih kazni, kao sporednih.

Novčane kazne, kao sporedne kazne, izrečene su u predmetima zbog krivičnih djela stvaranje kriminalne organizacije iz čl. 401a KZ CG u sticaju sa krivičnim djelom nedozvoljena proizvodnja, držanje i stavljanje u promet opojnih droga iz čl. 300 KZ CG, kao i, u jednom predmetu, zbog krivičnih djela stvaranje kriminalne organizacije iz čl. 401a KZ CG u sticaju sa krivičnim djelom krijumčarenje iz čl. 265 KZ CG.

Novčane kazne su izrečene u ukupnom iznosu od 67.500 eura. Najniža novčana kazna iznosila je 500 eura, a najviša 40.000 eura. Najveće novčane kazne su izrečene organizatorima kriminalne organizacije (40.000 eura, 10.000 eura, 5.000 eura), dok su pripadnicima kriminalnih organizacija izricane manje novčane kazne, u iznosima od po 1.000, odnosno 2.000 eura.

U sudskoj praksi, od ukupno 12 predmeta, 7 predmeta (58,3%) riješeno je presudama na osnovu sporazuma o priznanju krivice, u kojima je 28 okrivljenih lica osuđeno (od ukupno 57 okrivljenih lica, koja su presudama osuđena). U preostalih 5 predmeta (41,6%), 29 lica je presudom osuđeno u redovnom postupku, dok su 4 lica oslobođena od optužbe.

► Pregled izrečenih kazni zatvora za pojedinačna krivična djela

Za krivično djelo stvaranje kriminalne organizacije iz čl. 401a KZ CG – u rasponu od 3 mjeseca do 2 godine.

Za krivično djelo stvaranje kriminalne organizacije iz čl. 401a KZ CG u sticaju sa krivičnim djelom neovlašćena proizvodnja, držanje i stavljanje u promet opojnih droga iz čl. 300 KZ CG izrečene su jedinstvene kazne zatvora u rasponu od 8 mjeseci do 4 godine i 2 mjeseca.

Za krivično djelo stvaranje kriminalne organizacije iz čl. 401a KZ CG u sticaju sa krivičnim djelom nedozvoljen prelaz državne granice i krijumčarenje ljudi iz čl. 405 KZ CG izrečena je kazna zatvora u trajanju od 1 godine i 2 mjeseca, pri čemu je pripadniku kriminalne organizacije za krivično djelo iz čl. 401a KZ CG izrečena kazna zatvora u trajanju od 7 mjeseci, a za krivično djelo iz čl. 405 KZ CG – kazna zatvora u trajanju od 8 mjeseci.

U navedenom predmetu, kriminalna organizacija je najmanje 9 puta nedozvoljeno prebacila grupe od 5 do 25 azilanata iz Crne Gore u Srbiju i 5 puta strane državljanke iz Albanije u Crnu Goru, na koji način je krijumčareno 210 ljudi, od kojih je identifikovano bilo 28.

Za krivično djelo stvaranje kriminalne organizacije iz čl. 401a KZ CG u sticaju sa krivičnim djelom krijumčarenje iz čl. 265 KZ CG, čiji su predmet izvršenja cigarete (cca 23.901 šteka cigareta i drugi predmeti – pirotehnička sredstva, tehnička roba, alkoholna pića), okrivljenim licima su izrečene kazne zatvora u rasponu od 1 godine i 3 mjeseca do 2 godine i 10 mjeseci. Najviša odmjerena kazna zatvora (2 godine i 10 mjeseci) izrečena je organizatoru kriminalne organizacije, dok su pripadnicima kriminalne organizacije izrečene kazne zatvora u rasponu od 1 godine i 3 mjeseca do 1 godine i 9 mjeseci, koja kazna je odmjerena okrivljenom – službenom licu u Upravi carina.

► Fenomenologija kriminaliteta

Organizovani kriminal predstavlja najveću prijetnju vladavini prava i zdravom razvoju savremenog društva. Pružanje adekvatnog krivično-pravnog odgovora na prijetnju u vidu organizovanog kriminala, unapređenje bilansa rezultata u oblasti represije, kao i promocija vidljivosti postignutih rezultata, od presudnog je značaja za ispunjavanje preuzetih međunarodno-pravnih obaveza Crne Gore.

Cilj kriminalne organizacije jeste vršenje određenih krivičnih djela radi sticanja nezakonite dobiti ili moći kroz unaprijed određene zadatke/uloge, planirano djelovanje kriminalne organizacije na duže vrijeme, djelovanje na primjeni određenih pravila unutrašnje kontrole i discipline članova, planiranje i sprovođenje djelovanja u međunarodnim razmjerama, primjenu nasilja ili zastrašivanja u djelovanju, korišćenje privrednih ili poslovnih struktura, korišćenje pranja novca ili nezakonito stečene dobiti ili kroz uticaj na političku vlast, sredstva javnog informisanja, zakonodavnu, izvršnu ili sudsku vlast ili na druge važne društvene ili ekonomske činioce.

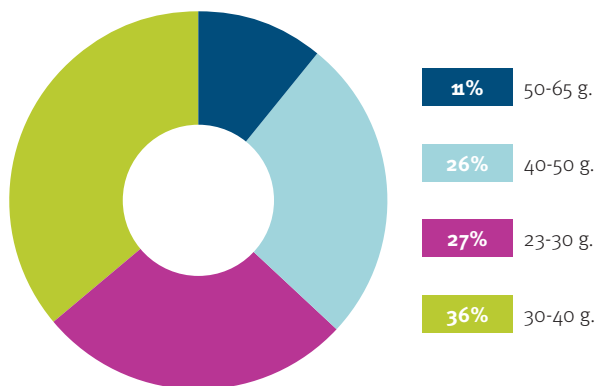
► Profil okrivljenih lica

1. Polna struktura okrivljenih lica

U ukupnom broju analiziranih krivičnih predmeta, u strukturi okrivljenih lica, najviše su zastupljena lica muškog pola (95,3%), dok su u dva predmeta među okrivljenim licima bile dve osobe ženskog pola (4,7%).

2. Starosna struktura okrivljenih lica

U strukturi okrivljenih lica je zapaženo da je organizovani kriminal najzastupljeniji kod lica koja su životne dobi 23–40 godina (63%), dok je manje zastupljen kod lica životne dobi 40–65 godina (37%).

Najmlađe okrivljeno lice je starosti 23 godine (pripadnica kriminalne organizacije), dok je najstarije lice starosti 65 godina (pripadnik kriminalne organizacije).

► Kaznena politika u redovnom krivičnom postupku

Sveobuhvatno posmatrano, sud je donio presude kojima su protiv okrivljenih lica izrečene kazne zatvora u rasponu trajanja od 4 mjeseca (zbog krivičnog djela stvaranje kriminalne organizacije iz čl. 401a KZ CG) do 2 godine i 10 mjeseci (zbog krivičnog djela stvaranje kriminalne organizacije iz čl. 401a KZ CG u sticaju sa krivičnim djelom krijumčarenje iz čl. 265 KZ CG, čiji su objekat izvršenja cigarete).

Razmatrajući kaznenu politiku u odnosu na svojstvo okrivljenog lica, u zavisnosti od toga da li je prepoznato kao organizator ili pripadnik kriminalne organizacije, uočeno je da su organizatorima kriminalnih organizacija izrečene

kazne zatvora u rasponu trajanja od 1 godine i 6 mjeseci do 2 godine i 10 mjeseci, dok se pripadnicima kriminalnih organizacija izriču pojedinačne kazne zatvora u kraćem trajanju. Naime, zbog krivičnog djela stvaranje kriminalne organizacije iz čl. 401a KZ CG izrečene su kazne zatvora u rasponu trajanja od 3 mjeseca do 1 godine, dok je zbog istog krivičnog djela u sticaju sa drugim krivičnim djelima raspon trajanja jedinstvene kazne zatvora od 1 godine i 2 mjeseca do 2 godine i 1 mjesec.

Novčane kazne, kao sporedne kazne, izrečene su u ukupnom iznosu od 6.000 eura i u rasponu od 1.000 do 2.000 eura.

► Odmjeravanje kazne

U skladu sa Konvencijom Ujedinjenih nacija protiv transnacionalnog organizovanog kriminala, svaka država potpisnica će analizirati trendove organizovanog kriminala na svojoj teritoriji, okolnosti u kojima organizovani kriminal deluje, kao i profesionalne grupe i tehnologije koje u tome učestvuju. Shodno članu 11 Konvencije, svaka država potpisnica će za izvršenje krivičnog djela organizovanog kriminala predvidjeti sankcije koje će uzeti u obzir težinu djela.

Svaka država potpisnica će se truditi da obezbijedi da se diskreciona pravna ovlašćenja predviđena domaćim zakonima koja se odnose na gonjenje lica za krivična djela obuhvaćena ovom Konvencijom vrše tako da se postigne što viši stepen efikasnosti primene zakonskih mjera u odnosu na takva djela, vodeći računa o potrebi da se spriječi činjenje pomenutih krivičnih djela.

Shodno članu 42 KZ CG, sud odmjerava kaznu u granicama koje su zakonom propisane za to djelo, imajući u vidu svrhu kažnjavanja i uzimajući u obzir sve okolnosti koje utiču na to da kazna bude manja ili veća (olakšavajuće i otežavajuće okolnosti), a naročito: stepen krivice, pobude iz kojih je djelo učinjeno, jačinu ugrožavanja ili povrede zaštićenog dobra, okolnosti pod kojima je djelo učinjeno, raniji život učinioca, njegove lične prilike, njegovo držanje poslije učinjenog krivičnog djela, a naročito njegov odnos prema žrtvi krivičnog djela, kao i druge okolnosti koje se odnose na ličnost učinioca. Pri odmjeravanju novčane kazne, sud posebno uzima u obzir i imovno stanje učinioca.

1. Olakšavajuće okolnosti

U postupku odmjeravanja kazne, sud je na strani okrivljenih cijenio njihove porodične prilike (npr. „okrivljeni je oženjen i roditelj jednog djeteta”, „okolnost da je okrivljeni u međuvremenu izgubio maloljetnog sina”), mladost, raniju neosuđivanost i iskreno kajanje. U predmetima koji su riješeni presudom na osnovu sporazuma o priznanju krivice, sud je cijenio to što su okrivljeni u potpunosti priznali izvršenje krivičnog djela i time doprinijeli da se činjenično stanje u potpunosti rasvijetli.

Generalno, zapaženo je da je sud u 90% slučajeva primijenio odredbe iz čl. 45 i 46 KZ CG i učinocima krivičnih djela izricao kazne ispod granice propisane zakonom, jer je utvrdio da postoje naročito olakšavajuće okolnosti i shodno tome ocijenio da se i ublaženom kaznom može postići svrha kažnjavanja. U odnosu na 6 okrivljenih lica, sud nije primijenio odredbe o ublažavanju kazne (u 10% slučajeva).

Kao naročito olakšavajuće okolnosti, sud je na strani okrivljenih cijenio porodične prilike (roditelji), nezaposlenost, da je od izvršenja krivičnog djela protekao duži vremenski period, raniju neosuđivanost, loše imovno stanje, loše zdravstveno stanje (usljed teškog oboljenja), kao i iskreno i detaljno priznanje djela, mladost i činjenicu da okrivljeni treba da zasnuje porodicu.

Primjena instituta ublažavanja kazne, uz utvrđivanje navedenih naročito olakšavajućih okolnosti, koje su najčešće izražene u presudama na osnovu sporazuma o priznanju krivice, dovela je do pojave trenda blage kaznene politike za krivična djela iz oblasti organizovanog kriminala, koju karakteriše izricanje kazni ispod propisanog zakonskog minimuma (za krivično djelo stvaranje kriminalne organizacije iz čl. 401a KZ CG), izuzev nekoliko primjera u kojima su kazne zatvora iznad zakonskog minimuma izrečene organizatorima kriminalnih organizacija.

U predmetima u kojima su izrečene jedinstvene kazne zatvora, pojedinačne kazne za svako izvršeno djelo su bliže zakonskom minimumu ili ispod zakonskog minimuma, osim u dva slučaja, u kojima su izrečene strože kazne zatvora (u trajanju od 4 godine i 2 mjeseca, odnosno 6 godina).

Za krivično djelo neovlašćena proizvodnja, držanje i stavljanje u promet opojnih droga iz čl. 300 KZ CG propisana je kazna zatvora od 2 do 10 godina, odnosno od 2 do 12 godina (st. 1 i 2).

U predmetu zbog krivičnog djela stvaranje kriminalne organizacije iz čl. 401a KZ CG u sticaju sa krivičnim djelom nedozvoljen prelaz državne granice i krijumčarenje ljudi iz čl. 405 st. 3 u vezi sa st. 1 KZ CG, okrivljeni je osuđen na jedinstvenu kaznu zatvora u trajanju od 1 godine i 2 mjeseca (za prvo krivično djelo 7 mjeseci, a za drugo 8 mjeseci), što znači da su utvrđene kazne ispod zakonskog minimuma.

Naime, za navedeno krivično djelo je propisana kazna zatvora od jedne do deset godina.

Posebno treba imati u vidu da u ovom predmetu nije bio zaključen sporazum o priznanju krivice. U odnosu na preostala tri optužena lica, donijeta je oslobađajuća presuda.

U predmetu protiv 7 okrivljenih, zbog krivičnog djela stvaranje kriminalne organizacije iz čl. 401a KZ CG u sticaju sa krivičnim djelom krijumčarenje iz čl. 265 KZ CG, čiji su predmet izvršenja cigarete (između ostalog), organizatoru kriminalne organizacije je izrečena jedinstvena kazna zatvora u trajanju od 2 godine i 10 mjeseci, dok su za 4 pripadnika kriminalne organizacije izrečene kazne zatvora u rasponu od 1 godine i 3 mjeseca do 1 godine i 8 mjeseci.

Za krivično djelo krijumčarenje iz čl. 265 st. 1 KZ CG, propisana je kazna zatvora od šest mjeseci do pet godina i novčana kazna.

Imajući u vidu pojedinačne kazne koje su odmjerene za krivično djelo iz čl. 265 st. 1 KZ CG, okrivljenima su izrečene kazne zatvora u trajanju od po 1 godine (2), odnosno od po 6 mjeseci (3), pa se može zaključiti da su odmjerene kazne bliže zakonskom minimumu.

Jedno okrivljeno lice (službeno lice u Upravi carina), zbog krivičnog djela stvaranje kriminalne organizacije iz čl. 401a KZ CG u sticaju sa krivičnim djelom zloupotreba službenog položaja iz čl. 416 st. 2 u vezi sa st. 1 KZ CG, osuđeno je na jedinstvenu kaznu zatvora u trajanju od 1 godine i 9 mjeseci (za pojedinačna djela je izrečena kazna od po 1 godinu).

Za krivično djelo zloupotreba službenog položaja iz čl. 416 st. 2 u vezi sa st. 1 KZ CG propisana je kazna zatvora od jedne do osam godina. Može se zaključiti da je izrečena kazna u granicama zakonskog minimuma.

U odnosu na 6 okrivljenih lica u ovom predmetu, novčane kazne su izrečene u rasponu od 500 do 2.000 eura, kao sporedne.

2. Otežavajuće okolnosti

Kao karakterističan primjer ocjene okolnosti ranije osuđivanosti na strani okrivljenog primijećeni su slučajevi kada sud u krivičnom postupku zbog krivičnog djela stvaranje kriminalne organizacije iz čl. 401a st. 2/1/6 KZ CG konstatuje da činjenica što je presudom (Višeg suda u Beogradu) okrivljeni bio osuđen zbog krivičnog djela neovlašćena proizvodnja i stavljanje u promet opojnih droga iz čl. 300 st. 1 KZ Srbije i osuđen na kaznu zatvora u trajanju od 5 godina [...] nije uzeta kao otežavajuća okolnost, niti se mogla tretirati kao njegova ranija osuđivanost u smislu čl. 42 KZ CG, jer je kriminalna organizacija stvorena radi izvršenja tih krivičnih djela.

Nadalje, u drugom predmetu je optuženi prethodno osuđen presudom Višeg suda u Podgorici K.br. 125/2016 od 17. 3. 2017. godine, zbog krivičnog djela neovlašćena proizvodnja, držanje i stavljanje u promet opojnih droga iz čl. 300 st. 1 KZ CG, na kaznu zatvora u trajanju od 2 godine i 6 mjeseci i novčanu kaznu od 5.000 eura, ali mu se tako izrečena sankcija ne može uzeti kao otežavajuća okolnost, niti se može tretirati kao ranija osuđivanost u smislu čl. 42 KZ CG, jer je kriminalna organizacija stvorena radi izvršenja tih krivičnih djela, koja nijesu bila obuhvaćena u novopodnijetom optužnom aktu, zato što mu je već presuđeno za izvršenje tog djela, proizašlog iz stvorenog kriminalnog plana one organizacije čiji je on i bio pripadnik, što je konstatovano u činjeničnom opisu pod tačkom 8 optužnice SDT.

Pored toga, u praksi je primijećeno da sud ne uzima kao otežavajuću okolnost ukoliko je okrivljeni osuđivan za djelo koje nije istovrsno ili isto krivično djelo, pa se može otvoriti pitanje da li je ranija osuđivanost za druga krivična djela potcijenjena prilikom odmjeravanja kazne učiniocu krivičnog djela.

► Sporazum o priznanju krivice

U Glavi XX Zakonika o krivičnom postupku („Sl. list CG”, br. 57/2009, 49/2010, 35/2015, 58/2015) propisan je institut sporazuma o priznanju krivice. U članu 300 Zakonika o krivičnom postupku (ZKP), propisano je da se za krivična djela za koja se goni po službenoj dužnosti, osim krivičnih djela terorizma i ratnih zločina, osumnjičenom, okrivljenom i braniocu može dati predlog za zaključenje sporazuma o priznanju krivice, odnosno osumnjičeni, okrivljeni i branilac mogu državnom tužiocu predložiti zaključenje takvog sporazuma.

Shodno članu 301 ZKP-a, sporazumom o priznanju krivice okrivljeni u potpunosti priznaje krivično djelo za koje se tereti, odnosno priznaje jedno ili više krivičnih djela učinjenih u sticaju koja su predmet optužbe, a okrivljeni i državni tužilac se saglašavaju o visini kazne i drugim krivičnim sankcijama koje će okrivljenom biti izrečene u skladu sa odredbama Krivičnog zakonika, o troškovima krivičnog postupka i imovinskopravnom zahtjevu, odricanju stranaka i branioca od prava na žalbu protiv odluke suda donesene na osnovu sporazuma o priznanju krivice kada je sud u potpunosti prihvatio sporazum.

Sporazum o priznanju krivice sadrži i obavezu okrivljenog da u određenom roku vrati imovinsku korist stečenu izvršenjem krivičnog djela, kao i predmete koji se po Krivičnom zakoniku imaju oduzeti.

Okrivljeni se sporazumom o priznanju krivice može obavezati na ispunjenje obaveza iz člana 272 stav 1 ovog zakonika pod uslovom da je, s obzirom na prirodu obaveza, moguće da ih okrivljeni do podnošenja sporazuma o priznanju krivice sudu ispuni, odnosno započne sa ispunjavanjem obaveza.

Saglasno članu 302 ZKP-a, sud će rješenjem usvojiti sporazum o priznanju krivice i donijeti odluku koja odgovara sadržini sporazuma ako utvrdi: da je okrivljeni svjesno i dobrovoljno priznao krivično djelo, odnosno krivična djela koja su predmet optužbe; da je priznanje u skladu sa dokazima sadržanim u spisima predmeta i da je isključena mogućnost priznanja okrivljenog u zabludi; da je sporazum zaključen u skladu sa članom 301 ovog zakonika; da okrivljeni potpuno razumije posljedice zaključenog sporazuma, a naročito da se odriče prava na suđenje i prava na žalbu protiv odluke suda donesene na osnovu sporazuma; da sporazumom nijesu povrijeđena prava oštećenog i da je sporazum u skladu

sa interesima pravičnosti, a sankcija odgovara svrsi izricanja krivičnih sankcija. Kada nije ispunjen jedan ili više navedenih uslova, sud će donijeti rješenje kojim se sporazum o priznanju krivice odbija, a priznanje okrivljenog dato u sporazumu ne može se koristiti kao dokaz u krivičnom postupku.

Članom 303 ZKP-a je predviđeno da kada rješenje o usvajanju sporazuma o priznanju krivice postane pravosnažno, sud, bez odlaganja, a najkasnije u roku od tri dana, donosi presudu kojom se optuženi oglašava krivim u skladu sa usvojenim sporazumom.

U sudskoj praksi, od ukupno 12 predmeta, 7 predmeta (58,3%) riješeno je presudama na osnovu sporazuma o priznanju krivice, u kojima je 28 okrivljenih lica osuđeno. U preostalih 5 predmeta (41,6%), 29 lica je presudom osuđeno, dok su 4 lica oslobođena od optužbe.

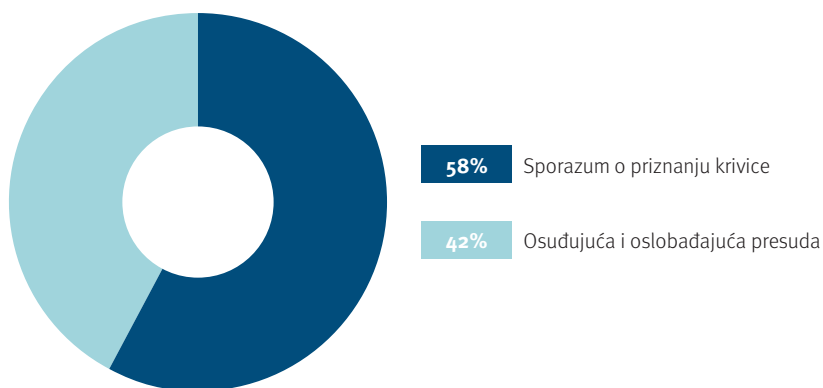
Na osnovu statističke slike, zaključuje se da je primjena sporazuma o priznanju krivice zastupljena u većini slučajeva (58,36%) zbog krivičnih djela iz oblasti organizovanog kriminala. Analiza predmeta je ukazala na to da su svi predmeti (izuzev jednog) zbog krivičnog djela stvaranje kriminalne organizacije iz čl. 401a KZ CG u sticaju sa krivičnim djelom neovlašćena proizvodnja, držanje i stavljanje u promet opojnih droga riješeni presudom na osnovu sporazuma o priznanju krivice.

U skladu sa članom 301 ZKP-a, okrivljena lica su se na osnovu sporazuma o priznanju krivice obavezala na ispunjenje obaveza iz člana 272 stav 1 ZKP-a, pa su na ime uplate u korist humanitarnih organizacija, javnih ustanova i nevladinih organizacija, organizatori i pripadnici kriminalnih organizacija bili dužni da uplate ukupan iznos od 145.500 eura. Novčani iznosi su određivani u rasponu od 1.000 eura do 100.000 eura (u predmetu zbog krivičnog djela stvaranje kriminalne organizacije iz čl. 401a KZ CG u sticaju sa krivičnim djelom neovlašćena proizvodnja, držanje i stavljanje u promet opojnih droga iz čl. 300 KZ CG).

► Odmjeravanje kazne u predmetima po sporazumu o priznanju krivice

U ukupno 7 predmeta u kojima su donijete presude na osnovu sporazuma o priznanju krivice, sud je izrekao kazne zatvora u rasponu od 3 mjeseca (za krivično djelo stvaranje kriminalne organizacije iz čl. 401a KZ CG) do 6 godina (za krivično

djelo stvaranje kriminalne organizacije iz čl. 401a KZ CG u sticaju sa krivičnim djelom neovlašćena proizvodnja, držanje i stavljanje u promet opojnih droga iz čl. 300 KZ CG).

S obzirom na to da je u navedenom predmetu izrečena kazna zatvora u trajanju od 6 godina, koja je znatno viša od kazni zatvora koje su izrečene u drugim predmetima (prosječno 1,02 godine), predmet interesovanja je upravo sudski predmet u kojem je odmjerena najstroža kazna zatvora.

U ovom predmetu, pripadnik kriminalne organizacije je oglašen krivim i osuđen kao saizvršilac u predmetu zbog krivičnog djela stvaranje kriminalne organizacije iz čl. 401a st. 2 u vezi sa st. 1 u vezi sa st. 6 KZ CG u sticaju sa krivičnim djelom neovlašćena proizvodnja, držanje i stavljanje u promet opojnih droga iz čl. 300 st. 1 u vezi sa čl. 23 st. 2 KZCG. U konkretnom slučaju, okrivljenom licu (muškog pola) je zbog prvog krivičnog djela odmjerena kazna zatvora u trajanju od 1 godine, dok je za drugo krivično djelo odmjerena kazna zatvora u trajanju od 5 godina i 5 mjeseci, pa mu je izrečena jedinstvena kazna zatvora u trajanju od 6 godina, koja odgovara svrsi izricanja krivičnih sankcija. Shodno tački 2 izreke presude, okrivljeni je, zajedno sa drugim licima, na području Crne Gore, Južne Amerike, Španije, Italije i Srbije neovlašćeno prenosio 71.865,30 kg opojne droge – kokain, radi dalje prodaje u zemljama Evrope. Opojna droga nije oduzeta u krivičnom postupku od strane suda, jer je prethodno zaplijenjena u Španiji. Takođe, okrivljeni je bio obavezan da u humanitarne svrhe uplati iznos od 10.000 eura.

Sud je cijenio okolnosti koje se tiču vrste i visine krivične sankcije u rješenju o usvajanju sporazuma o priznanju krivice, u kojem je navedeno da sud u ovim

predmetima ne odmjerava kaznu, kao što to čini nakon zakonito sprovedenog postupka, nego provjerava da li se tužilac, pregovarajući i zaključujući konačni sporazum u pogledu vrste i visine kazne, pridržavao pravila iz materijalnog zakona. U tom smislu, sud je utvrdio da je specijalni tužilac na ročištu dodatno pojasnio okolnosti koje su uticale na visinu ugovorene kazne (porodične prilike optuženog, koji je oženjen i roditelj jednog djeteta, okolnost da je u međuvremenu izgubio maloljetnog sina, iskreno kajanje, potpuno i jasno priznanje izvršenja krivičnih djela), pa je sud utvrdio da se radi o onim okolnostima koje utiču na to da kazna bude veća ili manja, te mu je u skladu sa pravilima za sticaj krivičnih djela utvrđena jedinstvena kazna zatvora u trajanju od 6 godina.

Zaključci

- U sudskoj praksi uočena je primjena sporazuma o priznanju krivice za krivična djela iz oblasti organizovanog kriminala **u većini analiziranih predmeta**, i to uglavnom zbog krivičnih djela stvaranje kriminalne organizacije u sticaju sa krivičnim djelom neovlašćena proizvodnja, držanje i stavljanje u promet opojnih droga. Evidentno je da su u sporazumima o priznanju krivice primjenjivane i odredbe o ublažavanju kazne.
- Zakonska mogućnost primjene sporazuma o priznanju krivice za krivična djela iz oblasti organizovanog kriminala može stvoriti privid kod učinilaca ovih krivičnih djela i utisak kod opšte javnosti da su to lakši oblici kriminaliteta, zbog čega se može postaviti pitanje ostvarivanja generalne i specijalne prevencije organizovanog kriminala, naročito imajući u vidu preuzetu obavezu iz Konvencije Ujedinjenih nacija protiv transnacionalnog organizovanog kriminala, na osnovu koje je Crna Gora dužna da postigne što viši stepen efikasnosti primjene zakonskih mjera u odnosu na ovakva djela, vodeći računa o potrebi da se spriječi činjenje organizovanog kriminala.
- Gore navedeni zaključci ukazuju na potrebu da sudovi, prilikom ocjene da li treba usvojiti sporazum o priznanju krivice, treba sa više pažnje da cijene da li su ispunjeni svi uslovi iz čl. 302 st. 8 Zakonika o krivičnom postupku, a naročito da je sporazum u skladu sa interesima pravičnosti, a sankcija odgovara svrsi izricanja krivičnih sankcija.

VISOKA KORUPCIJA

Odredbom iz člana 16 Zakona o sudovima („Sl. list CG”, br. 11/2015 i 76/2020) utvrđena je nadležnost Višeg suda u Podgorici, nezavisno od pravila o mjesnoj nadležnosti, da sudi u krivičnom postupku za krivična djela organizovanog kriminala (bez obzira na visinu propisane kazne), visoke korupcije, pranje novca, terorizma i ratnih zločina.

Shodno zakonskoj definiciji, visokom korupcijom se smatra ako je javni funkcioner izvršio sljedeća krivična djela: zloupotreba službenog položaja (čl. 416 KZ CG), prevara u službi (čl. 419 KZ CG), protivzakoniti uticaj (čl. 422 KZ CG), navođenje na protivzakoniti uticaj (čl. 422a KZ CG), primanje mita (čl. 423 KZ CG), davanje mita (čl. 424 KZ CG); kao i ako je pribavljena imovinska korist koja prelazi iznos od četrdeset hiljada eura izvršenjem sljedećih krivičnih djela: zloupotreba položaja u privrednom poslovanju (čl. 272 KZ CG) i zloupotreba ovlašćenja u privredi (čl. 276 KZ CG).

Zloupotreba službenog položaja

Član 416

Službeno lice koje protivpravnim iskorišćavanjem svog službenog položaja ili ovlašćenja, prekoračenjem granica svog službenog ovlašćenja ili nevršenjem svoje službene dužnosti pribavi sebi ili drugom korist, drugom nanese štetu ili teže povrijedi prava drugog, kazniće se zatvorom od šest mjeseci do pet godina.

Ako je izvršenjem djela iz stava 1 ovog člana pribavljena imovinska korist u iznosu preko tri hiljade eura, učinilac će se kazniti zatvorom od jedne do osam godina.

Ako vrijednost pribavljene imovinske koristi prelazi iznos od trideset hiljada eura, učinilac će se kazniti zatvorom od dvije do dvanaest godina.

Zloupotreba položaja u privrednom poslovanju

Član 272

Odgovorno lice u privrednom društvu, drugom subjektu privrednog poslovanja ili drugom pravnom licu koje zloupotrebom svog položaja ili povjerenja u pogledu raspolaganja tuđom imovinom, prekoračenjem granica svog ovlašćenja ili nevršenja svoje dužnosti pribavi sebi ili drugom protivpravnu imovinsku korist ili drugom nanese imovinsku štetu, kazniće se zatvorom od tri mjeseca do pet godina.

Kaznom iz stava 1 ovog člana kazniće se i ko, u namjeri da sebi ili drugom pribavi protivpravnu imovinsku korist, prisvoji novac, hartije od vrijednosti ili druge pokretne stvari koje su mu povjerene na radu u privrednom društvu, drugom subjektu privrednog poslovanja ili drugom pravnom licu.

Ako je usljed djela iz st. 1 i 2 ovog člana pribavljena imovinska korist koja prelazi iznos od četrdeset hiljada eura, učinilac će se kazniti zatvorom od dvije do deset godina.

► Istraživanje

Cilj istraživanja jeste sagledavanje stanja u kaznenoj politici na nivou Višeg suda u Podgorici, kako bi se dobio na činjenicama zasnovan zaključak o vrsti krivične sankcije izrečene učiniocima krivičnih djela iz oblasti visoke korupcije. Za potrebe istraživanja pribavljene su pravnosnažne presude na osnovu kojih su dalje analizirani oblici kriminaliteta. Analizom su obuhvaćeni i podaci o profilu okrivljenih lica, odmjeravanju kazne, oduzetim predmetima i ispunjenju određenih obaveza.

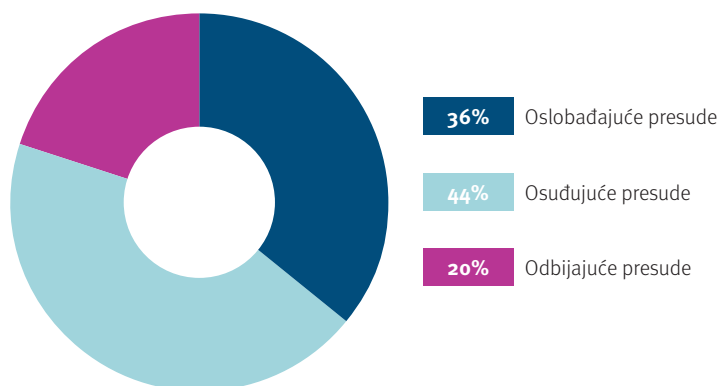
Opšti prikaz krivičnih djela iz oblasti visoke korupcije

Krivično djelo	Broj presuda	Broj okrivljenih lica
Zloupotreba službenog položaja iz čl. 416 KZ CG	13	22
Zloupotreba položaja u privrednom poslovanju iz čl. 272 KZ CG	2	3
UKUPNO	15	25

U referentnom periodu, Viši sud u Podgorici je donio 15 presuda u ukupno formiranih 14 predmeta protiv 25 okrivljena lica (22 fizička i 3 pravna lica).

U strukturi predmeta visoke korupcije zastupljena su krivična djela zloupotreba službenog položaja iz čl. 416 KZ CG, i to u 12 predmeta (85,7%), i zloupotreba položaja u privrednom poslovanju iz čl. 272 KZ CG, koje je prisutno u dva predmeta (14,3%).

Rezultati istraživanja pokazuju da u strukturi donijetih presuda preovladavaju osuđujuće presude, i to protiv 11 okrivljenih lica (44%). U odnosu na 9 okrivljenih lica sud je donio presude kojima se okrivljeni oslobađaju od optužbe (36%), dok je u odnosu na 5 okrivljenih lica sud donio presudu kojom se optužba odbija (20%).

U pogledu osuđujućih presuda, u dva predmeta su donijete presude na osnovu sporazuma o priznanju krivice, kojima je 5 lica oglaseno krivim zbog krivičnog djela zloupotreba službenog položaja, putem pomaganja, na organizovan način (predmeti iz grupe tzv. „Budvanskih predmeta“). U jednom predmetu, sud je obavezao okrivljeno pravno lice da oštećenju Opštini Budva, na ime imovinsko-pravnog zahtjeva, isplati iznos od 2.254.585,24 eura, tako što će okrivljeno pravno lice prenijeti pravo svojine na nepokretnostima u njegovom vlasništvu na području Opštine Budva, te će okrivljeno pravno lice uplati novčani iznos od 300.535,16 eura Opštini Budva. Takođe, okrivljeno pravno lice je, na osnovu čl. 301 st. 3 u vezi sa čl. 272 st. 1 tač. 3 ZKP-a, obavezano da uplati novčani iznos od 3.000 eura u korist javne ustanove. U drugom predmetu, sud je obavezao okrivljeno pravno lice da uplati novčani iznos od 5.000 eura u korist javne ustanove.

► Kaznena politika

U nastavku su predstavljene bliži podaci o predmetima zbog krivičnih djela zloupotreba službenog položaja i zloupotreba položaja u privrednom poslovanju.

1. Zloupotreba službenog položaja

U ukupno 12 predmeta, Viši sud u Podgorici je donio 13 pravnosnažnih presuda protiv 22 okrivljena lica, od čega 19 fizičkih i 3 pravna lica.

Slijedi tabelarni prikaz presuda kojima je 10 okrivljenih lica osuđeno za navedeno krivično djelo. Preostala lica su oslobođena od optužbe (7) ili je u odnosu na njih optužba odbijena (5).

Krivično djelo	Broj okrivljenih lica	Propisana kazna zatvora	Izrečena kazna zatvora	Izrečena uslovna osuda	Obaveza uplate novčanog iznosa	Imovinsko-pravni zahtjev
Zloupotreba službenog položaja čl. 416 st. 1 KZ CG	3	6 m – 5 g.	/	6 m. / rok provjere 2 g. 3 m. / rok provjere 2 g. 6 m. / rok provjere 2 g.	/	- / 954,25 eur /
Zloupotreba službenog položaja čl. 416 st. 3/1 KZ CG	7	2 g. – 12 g.	6 m. (fizičko lice) 6 m. (fizičko lice) 6 m. (fizičko lice) 1 g. (fizičko lice)	Novčana kazna u iznosu od 100.000 e / rok provjere 1 g. (pravno lice) ^[12] Novčana kazna u iznosu od 100.000 e / rok provjere 1 g. (pravno lice) Jedinstvena kazna zatvora u trajanju od 4 m. / rok provjere 2 g. (fizičko lice)	5.000 eur 300.535,16 eur 3.000 eur	- / 2.254.585,24 eur

[12] Čl. 24 Zakona o odgovornosti pravnih lica za krivična djela.

1.1. U predmetima (3) zbog krivičnog djela zloupotreba službenog položaja iz čl. 416 st. 1 KZ CG, u praksi su zastupljene mjere upozorenja – uslovne osude, kojima su utvrđene kazne zatvora u rasponu od 3 do 6 mjeseci i istovremeno određeno da se kazne neće izvršiti ukoliko okrivljena lica u roku provjeravanja od 2 godine ne počine neko novo krivično djelo.

– U jednom predmetu, zbog navedenog krivičnog djela protiv okrivljenog – predsjednika opštine – Viši sud u Podgorici izrekao je kaznu zatvora u trajanju od 6 mjeseci, ali je, odlučujući po žalbi, Apelacioni sud Crne Gore preinačio presudu prvostepenog suda u dijelu odluke o krivičnoj sankciji i izrekao uslovnu osudu kojom mu je utvrđena kazna zatvora u trajanju od 6 mjeseci i istovremeno određeno da se kazna neće izvršiti ukoliko optuženi u roku provjeravanja od 2 godine ne počini neko novo krivično djelo. U postupku odmjeravanja kazne, drugostepeni sud je prethodno utvrdio olakšavajuće okolnosti na strani optuženog, koje opravdavaju izricanje uslovne osude iz čl. 54 st. 4 KZ CG (ranija neosuđivanost, porodične prilike, činjenica da se ovlašćeni predstavnik opštine nije pridružio krivičnom gonjenju i nije postavio imovinsko-pravni zahtjev) i istakao da činjenica koju je prvostepeni sud cijenio kao otežavajuću – da je optuženi u vrijeme izvršenja krivičnog djela bio predsjednik opštine – nije od uticaja na utvrđivanje strože kazne u zakonom propisanim granicama za predmetno krivično djelo, imajući u vidu da se svojstvo, odnosno ličnost optuženog, odnosno činjenica da je u konkretnom slučaju postupao kao službeno lice – predsjednik opštine, cijeni prilikom ocjene postojanja krivičnog djela i krivice optuženog za isto, pa se navedena činjenica ne može uzeti u obzir i prilikom izricanja krivične sankcije optuženom za izvršeno krivično djelo, s obzirom na postojanje zabrane dvostrukog vrednovanja iz čl. 42 st. 3 KZ CG (okolnost koja je obilježje krivičnog djela ne može se uzeti u obzir i kao otežavajuća, odnosno olakšavajuća okolnost, izuzev ako prelazi mjeru koja je potrebna za postojanje krivičnog djela ili određenog oblika krivičnog djela ili ako postoji dvije ili više ovakvih okolnosti, pa je samo jedna dovoljna za postojanje težeg, odnosno lakšeg oblika krivičnog djela).

– U drugom predmetu, zbog istog krivičnog djela u produženom trajanju, Viši sud u Podgorici je okrivljenom – direktoru direkcije pri Ministarstvu saobraćaja – izrekao kaznu zatvora u trajanju od 3 mjeseca, ali je, odlučujući po žalbi, Apelacioni sud Crne Gore preinačio presudu prvostepenog suda u dijelu odluke o krivičnoj sankciji i izrekao uslovnu osudu kojom mu je utvrđena kazna zatvora u trajanju od 3 mjeseca i istovremeno određeno da se kazna neće izvršiti ukoliko

optuženi u roku provjeravanja od 2 godine ne počini neko novo krivično djelo. U postupku odmjerenja kazne, sud je kao naročito olakšavajuće okolnosti na strani okrivljenog cijenio njegove porodične prilike (oženjen, otac dvoje djece), kao i činjenicu da ranije nije osuđivan.

– U trećem predmetu, zbog navedenog krivičnog djela, Viši sud u Podgorici je okrivljenom – direktoru osnovne škole – izrekao uslovnu osudu kojom je utvrđena kazna zatvora u trajanju od 6 mjeseci i istovremeno određeno da se kazna neće izvršiti ukoliko optuženi u roku provjeravanja od 2 godine ne počini neko novo krivično djelo. Prilikom izbora vrste i visine krivične sankcije, sud je na strani okrivljenog cijenio postojanje olakšavajućih okolnosti: njegove porodične prilike (oženjen, otac dvoje djece), raniju neosuđivanost, kao i ponašanje po izvršenom djelu, imajući u vidu da je optuženi donio odluku o izboru kandidata po predmetnom konkursu, dok otežavajućih okolnosti nije bilo.

1.2. Kvalifikovani oblik ovog krivičnog djela (čl. 416 st. 3/1 KZ CG), koji postoji u slučaju kada vrijednost pribavljene imovinske koristi prelazi iznos od *30.000 eura*, zastupljen je u 3 predmeta protiv 7 okrivljenih lica.

Na osnovu uvida u pravnosnažne presude, utvrđeno je da je u odnosu na sva okrivljena lica, izuzev jednog lica (kojem je izrečena kazna zatvora u trajanju od 1 godine), sud primijenio institut ublažavanja kazne i izrekao kaznu ispod zakonskog minimuma. Shodno tome, sud je kao naročito olakšavajuće okolnosti na strani okrivljenih lica cijenio priznanje izvršenja krivičnog djela, porodične prilike, neosuđivanost, te spremnost da u potpunosti nadoknade imovinsku korist pribavljenu krivičnim djelom.

U dva predmeta su donijete presude na osnovu sporazuma o priznanju krivice, kojima je 5 lica (3 fizička i 2 pravna lica) oglašeno krivim zbog krivičnog djela zloupotreba službenog položaja iz čl. 416 st. 3 u vezi sa st. 1 u vezi čl. 25 i čl. 49 KZ CG, u vezi čl. 22 tač. 8 ZKP-a (na organizovan način) i osuđeno na kazne zatvora u rasponu od po 6 mjeseci, dok su pravnim licima izrečene uslovne osude, kojima su utvrđene novčane kazne u ukupnom zbiru od 200.000 eura (predmeti iz grupe tzv. „Budvanskih predmeta“). Takođe, sud je obavezao okrivljeno pravno lice da oštećenoj Opštini Budva, na ime imovinsko-pravnog zahjeteva, isplati iznos od 2.254.585,24 eura, kao i na ispunjenje drugih obaveza, bliže predstavljenih u tabeli.

U samo jednom predmetu, sud je okrivljenom licu izrekao uslovnu osudu zbog krivičnog djela zloupotreba službenog položaja iz čl. 416 st. 3 u vezi sa st. 1 u vezi sa čl. 25 u sticaju sa krivičnim djelom falsifikovanje službene isprave iz čl. 414 st. 3 u vezi sa st. 1 u vezi sa čl. 49 KZ CG, cijeneći postojanje naročito olakšavajućih okolnosti na strani optužene (samohrana majka maloljetnog djeteta, neosuđivano lice).

2. Zloupotreba položaja u privrednom poslovanju

U ukupno 2 predmeta protiv 3 okrivljena lica, Viši sud u Podgorici je donio jednu osuđujuću presudu protiv jednog lica i dvije presude kojima su okrivljena lica (2) oslobođena od optužbe.

U predmetu u kojem je donijeta osuđujuća presuda zbog krivičnog djela zloupotreba položaja u privrednom poslovanju iz čl. 272 st. 3 u vezi sa st. 2 KZ CG, okrivljeni (blagajnik u kazinu hotela) osuđen je na kaznu zatvora u trajanju od 2 godine, ali je Apelacioni sud Crne Gore preinačio presudu prvostepenog suda u dijelu odluke o kazni i izrekao kaznu zatvora u trajanju od 1 godine. Naime, po ocjeni drugostepenog suda, prvostepeni sud je prilikom odmjeravanja kazne optuženom od olakšavajućih okolnosti cijenio da nije osuđivan, pa imajući u vidu tu okolnost, uz težinu izvršenog krivičnog djela, te činjenicu da nije bilo otežavajućih okolnosti na strani optuženog (koji je obavezan i na plaćanje imovinsko-pravnog zahjeteva u utvrđenom iznosu), to je okrivljenom trebalo ublažiti kaznu, jer se u konkretnom slučaju radi o naročito olakšavajućim okolnostima. Iz tog razloga, a srazmjerno značaju tih okolnosti, uvažavajući žalbu branioca optuženog, u tom dijelu je ovaj sud preinačio prvostepenu presudu i optuženom ublažio kaznu u smislu čl. 45 i 46 KZ CG.

U tom predmetu, optuženi je takođe obavezan i na plaćanje imovinsko-pravnog zahjeteva u iznosu od 48.500 eura oštećenom pravnom licu.

► Fenomenologija kriminaliteta

Crna Gora je ratifikovala Konvenciju Ujedinjenih nacija protiv korupcije, dijeleći brigu sa drugim državama ugovornicama zbog ozbiljnosti problema i prijetnji koje korupcija predstavlja za stabilnost i sigurnost društva, imajući u vidu da podriva institucije i vrijednosti demokratije, etičke vrijednosti i pravdu i ugrožava održivi

razvoj i vladavinu prava. U preambuli Konvencije je posebno istaknuta zabrinutost zbog povezanosti korupcije i drugih oblika kriminala, naročito organizovanog kriminala i privrednog kriminala, uključujući i pranje novca, dijeleći uvjerenje da korupcija više nije lokalno pitanje, već predstavlja transnacionalnu pojavu koja pogađa sva društva i privrede.

Mjere koje države preduzimaju u cilju djelotvornog sprječavanja i borbe protiv korupcije podrazumijevaju i analizu podataka o krivičnim predmetima, koja uključuje i pojedinosti o pojavnim oblicima kažnjivih ponašanja.

► Profil okrivljenih lica

1. Polna struktura okrivljenih lica

U ukupnom broju analiziranih krivičnih predmeta, u strukturi okrivljenih (fizičkih) lica (22), najviše su zastupljena lica muškog pola (86,3%), dok su u tri predmeta među okrivljenim licima bile tri osobe ženskog pola (13,6%).

2. Starosna struktura okrivljenih lica

U strukturi okrivljenih lica je zapaženo da su okrivljena lica u većini slučajeva starosti od 50 do 66 godina (54,5%), dok se u manjem broju javljaju lica starosti od 40 do 50 godina života (27,3%), odnosno starosti od 35 do 40 godina (18,2%).

Najmlađe okrivljeno lice je imalo 35 godina, dok je najstarije lice navršilo 66 godina života.

3. Svojstvo okrivljenih lica

Shodno članu 142 KZ CG, službenim licem se smatra: lice koje u državnom organu vrši službene dužnosti; izabrano, imenovano ili postavljeno lice u državnom organu, organu lokalne samouprave ili lice koje stalno ili povremeno vrši službene dužnosti

ili službene funkcije u tim organima; lice u ustanovi, privrednom društvu ili drugom subjektu kojem je povjereno vršenje javnih ovlaštenja, koje odlučuje o pravima, obavezama ili interesima fizičkih ili pravnih lica ili o javnom interesu; i drugo lice koje obavlja službene dužnosti na osnovu zakona, propisa donijetih na osnovu zakona, ugovora ili arbitražnog sporazuma, kao i lice kojem je faktički povjereno vršenje pojedinih službenih dužnosti ili poslova; vojno lice izuzev kada su u pitanju odredbe Glave 36 Zakonika; i lice koje u stranoj državi obavlja zakonodavnu, izvršnu, sudsku ili drugu javnu funkciju za stranu državu, lice koje u stranoj državi obavlja službene dužnosti na osnovu zakona, propisa donijetih na osnovu zakona, ugovora ili arbitražnog sporazuma, lice koje obavlja službenu dužnost u međunarodnoj javnoj organizaciji i lice koje obavlja sudsku, tužilačku ili neku drugu funkciju u međunarodnom sudu.

U svim predmetima zbog krivičnog djela zloupotreba službenog položaja iz čl. 416 KZ CG, lica protiv kojih se vodio krivični postupak su obavljala službene dužnosti predsjednika opštine, lokalnih službenika u opštinama, glavnog administratora u opštini, direktora javnih preduzeća, društava sa ograničenom odgovornošću, načelnika uprava, kontrolora u Centralnoj banci Crne Gore, diplomata u inostranstvu, direktora direkcije u ministarstvu.

Zaključci

- Zakonska mogućnost primjene sporazuma o priznanju krivice za krivična djela iz oblasti visoke korupcije, iako nije dominantno rasprostranjena u predmetima, ipak može stvoriti privid kod učinilaca ovih krivičnih djela i utisak kod opšte javnosti da se radi o lakšim oblicima kriminaliteta, zbog čega se može postaviti pitanje ostvarivanja generalne i specijalne prevencije visoke korupcije, naročito imajući u vidu preuzetu obavezu iz Konvencije Ujedinjenih nacija protiv korupcije, da mjere sprovođenja zakona budu maksimalno djelotvorne u odnosu na ta krivična djela i uz dužno uzimanje u obzir potrebe da se preduprijedi činjenje tih krivičnih djela.
- Sudovi su dužni da sa više obzira cijene postojanje uslova za usvajanje sporazuma o priznanju krivice, naročito u predmetima u kojima vođenje krivičnog postupka i ishod suđenja izazivaju naročitu pažnju javnosti.
- U tri predmeta zbog krivičnog djela zloupotreba službenog položaja iz čl. 416 st. 1 KZ CG, na osnovu iznijetih podataka se može zaključiti da izrečene mjere upozorenja – uslovne osude – mogu percipirati u javnosti postojanje blaže kaznene politike.

- Prilikom razmatranja sudske prakse za kvalifikovani oblik krivičnog djela zloupotreba službenog položaja iz čl. 416 st. 3 u vezi sa st. 1 KZ CG, potrebno je raspon izrečenih kazni zatvora okrivljenim licima (od 6 mjeseci do 1 godine) dovesti u vezu sa rasponom propisane kazne zatvora (od 2 godine do 12 godina). Imajući to u vidu, može se zaključiti da je sud izricao kazne uz primjenu instituta ublažavanja kazne, dajući značaj okolnostima koje su cijenjene kao naročito olakšavajuće okolnosti.
- Na drugoj strani, činjenica da su u istim predmetima okrivljenim pravnim licima, u skladu sa odredbama Zakona o odgovornosti pravnih lica za krivična djela, izrečene uslovne osude kojima su utvrđene novčane kazne u maksimalnom iznosu (od po 100.000 eura), te na ime imovinsko-pravnog zahtjeva dosuđen iznos oštećenoj opštini od 2.254.585,24 eura, uz nalaganje obaveze uplate novčanih iznosa u korist javnih ustanova i oštećenog lica, ide u prilog tezi da se sud vodio interesom nadoknade štete oštećenim licima, a ne isključive represije prema okrivljenim licima, kao odgovornim licima u okrivljenim pravnim licima.
- U pogledu krivičnog djela zloupotreba položaja u privrednom poslovanju iz čl. 272 KZ CG, na osnovu jednog posmatranog predmeta u kojem je donijeta osuđujuća presuda može se zaključiti da je u konkretnom slučaju izrečena kazna ispod zakonskog minimuma, upoređujući izrečenu kaznu zatvora sa propisanom kaznom za to djelo. Međutim, u nedostatku drugih predmeta u sudskoj praksi potrebno je imati u vidu da se o kaznenoj politici za navedeno krivično djelo ne može formirati konačni zaključak.

KRIVIČNA DJELA PROTIV DRŽAVNIH ORGANA

U Glavi XXX su propisana krivična djela čiji su objekti zaštite državni organi. Imajući u vidu da su u praksi osnovnih sudova najčešće zastupljena krivična djela sprječavanje službenog lica u vršenju službene radnje iz čl. 375 KZ CG i napad na službeno lice u vršenju službene dužnosti iz čl. 376 KZ CG, u ovom dijelu Analize su predstavljeni rezultati istraživanja i preliminarni zaključci.

U nastavku slijedi pregled odredbi iz Krivičnog zakonika Crne Gore.

Sprječavanje službenog lica u vršenju službene radnje

Član 375

Ko silom ili prijetnjom da će neposredno upotrijebiti silu spriječi službeno lice u vršenju službene radnje koju preduzima u okviru svojih ovlašćenja ili ga na isti način prinudi na vršenje službene radnje, kazniće se zatvorom od tri mjeseca do tri godine.

Ako prilikom izvršenja djela iz stava 1 ovog člana učinilac uvrijedi ili zlostavi službeno lice ili mu nanese laku tjelesnu povredu ili prijeti upotrebom oružja, kazniće se zatvorom od tri mjeseca do pet godina.

Ko djelo iz st. 1 i 2 ovog člana učini prema sudiji ili državnom tužiocu pri vršenju njihove sudijske, odnosno tužilačke dužnosti ili službenom licu u vršenju poslova javne ili državne bezbjednosti ili dužnosti čuvanja javnog reda i mira, sprječavanja ili otkrivanja krivičnog djela, hvatanja učinioca krivičnog djela ili čuvanja lica lišenog slobode, kazniće se zatvorom od šest mjeseci do pet godina.

Za pokušaj djela iz st. 1 i 2 ovog člana kazniće se.

Ako je učinilac djela iz st. 1 do 3 ovog člana bio izazvan nezakonitim ili grubim postupanjem službenog lica, može se osloboditi od kazne.

Napad na službeno lice u vršenju službene dužnosti

Član 376

Ko napadne ili prijeti da će napasti službeno lice u vršenju službene dužnosti, kazniće se zatvorom do tri godine.

Ako je pri izvršenju djela iz stava 1 ovog člana službenom licu nanesena laka tjelesna povreda ili je priječeno upotrebom oružja, učinilac će se kazniti zatvorom od tri mjeseca do pet godina.

Ako je djelo iz st. 1 i 2 ovog člana učinjeno prema sudiji ili državnom tužiocu u vezi sa vršenjem njihove sudijske, odnosno tužilačke dužnosti ili službenom licu u vezi sa vršenjem poslova javne ili nacionalne bezbjednosti, učinilac će se kazniti zatvorom od šest mjeseci do pet godina.

Za pokušaj djela iz stava 1 ovog člana kazniće se.

Učinilac djela iz st. 1 do 3 ovog člana koji je bio izazvan nezakonitim ili grubim postupanjem službenog lica može se osloboditi od kazne.

► Istraživanje

Cilj istraživanja jeste sagledavanje stanja u kaznenoj politici na nivou osnovnih sudova, koji su nadležni da u krivičnim predmetima sude u prvom stepenu za krivična djela za koja je zakonom propisana kazna zatvora do deset godina, a kako bi se dobio na činjenicama zasnovan zaključak o vrsti krivične sankcije izrečene učiniocima krivičnih djela sprječavanje službenog lica u vršenju službene radnje i napad na službeno lice u vršenju službene dužnosti. U tom cilju, pribavljene su pravnosnažne presude koje su osnovni sudovi donijeli u periodu 2017–2019, na osnovu kojih su dalje analizirani oblici kriminaliteta. Analizom su obuhvaćeni i podaci o profilu okrivljenih lica, oštećenih lica, kao i odmjeravanju kazne.

Opšti prikaz predmeta

Krivično djelo	Broj presuda	Broj okrivljenih lica
Sprječavanje službenog lica u vršenju službene radnje Čl. 375 KZ CG	15	16
Napad na službeno lice u vršenju službene dužnosti Čl. 376 KZ CG	75	89
UKUPNO	90	105

U referentnom periodu, osnovni sudovi su donijeli ukupno 90 pravosnažnih presuda protiv 105 okrivljenih lica zbog krivičnih djela sprječavanje službenog lica u vršenju službene radnje i napad na službeno lice u vršenju službene dužnosti.

U strukturi pravosnažno okončanih predmeta, dominantno je zastupljeno krivično djelo napad na službeno lice u vršenju službene dužnosti (83,3%) u odnosu na krivično djelo sprječavanje službenog lica u vršenju službene radnje (16,7%).

► Kaznena politika

1. Sprječavanje službenog lica u vršenju službene radnje iz čl. 375 KZ CG

U ukupnom broju analiziranih presuda (15), prevladavaju osuđujuće presude, koje su osnovni sudovi donijeli protiv 15 okrivljenih, dok je u odnosu na jedno okrivljeno lice donijeta oslobađajuća presuda.

	2017.	2018.	Ukupno
Broj okrivljenih lica	9	6	15 (100%)
Kazna zatvora 6–10 mjeseci	1	3	4 (26,7%)
Kazna zatvora 1 mjesec	/	2	2 (13,3%)

	2017.	2018.	Ukupno
Rad u javnom interesu	4 (60h–200h; 1 m. – 4 m.)	1 (120h; 3 m.)	5 (33,3%)
Uslovna osuda	4 (3-6 mjeseci; rok provjere 2 godine)	/	4 (26,7%)

Prema utvrđenim rezultatima istraživanja, uočava se da u strukturi krivičnih sankcija dominiraju kazne, i to kazna zatvora (ukupno 40%), a zatim kazna rad u javnom interesu (33,3%). U slučajevima u kojima su protiv okrivljenih izrečene kazne zatvora, najčešće su zastupljene kazne zatvora u trajanju od 6 do 10 mjeseci, dok su protiv 2 okrivljena lica izrečene kazne zatvora u trajanju od 1 mjeseca. Kao alternativa kazni zatvora, osnovni sudovi su protiv 33,3% okrivljenih izrekli kaznu rada u javnom interesu, u trajanju od 60 do 200 časova, koja je određena za vrijeme od 1 do 4 mjeseca.

Protiv 26,7% okrivljenih lica izrečena je mjera upozorenja – uslovna osuda, kojom su utvrđene kazne zatvora u rasponu od 3 do 6 mjeseci, sa rokom provjere od 2 godine.

U jednom predmetu, za pokušaj krivičnog djela sprječavanje službenog lica u vršenju službene radnje (čl. 375 st. 4 u vezi sa st. 1) donijeta je presuda na osnovu sporazuma o priznanju krivice, kojom je izrečena kazna zatvora u trajanju od 3 mjeseca.

► Odmjeravanje kazne

Prilikom odmjerenja kazne, sudovi su vodili računa o propisanoj kazni za učinjeno krivično djelo i izricali kazne zatvora u granicama propisanim Krivičnim zakonikom Crne Gore. U okviru propisane kazne, sudovi su na strani okrivljenih lica cijenili olakšavajuće okolnosti – lične i porodične prilike (npr. otac maloljetnog djeteta, oženjen), nezaposlenost, izraženo kajanje zbog izvršenog krivičnog djela, mladost, starost, raniju neosuđivanost, činjenicu da oštećeni nije postavio imovinsko-pravni zahtjev ili se nije pridružio krivičnom gonjenju.

Kada je u pitanju ocjena otežavajućih okolnosti na strani okrivljenih, sudovi su prilikom odmjerenja kazne imali u vidu raniju osuđivanost, dok u većini slučajeva nije bilo utvrđenih otežavajućih okolnosti.

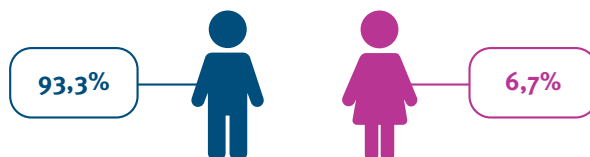
U jednom predmetu, zbog krivičnog djela iz čl. 375 st. 1 KZ CG, sud je na strani okrivljenog kao otežavajuću cijenio okolnosti pod kojima je izvršeno krivično djelo, odnosno to što je okrivljeni svojim radnjama iskazao visok stepen nepoštovanja državnih organa, kao i upornost da nasilnim putem onemogući izvršenje pravnosnažne sudske odluke, i to upotrebom sile i prijetnji prema službenom licu.

► Fenomenologija kriminaliteta

U ovom dijelu su analizirane pojedinosti u vezi sa okrivljenim i oštećenim licima kako bi se dobila šira slika o fenomenologiji kriminaliteta protiv državnih organa. Imajući u vidu teritorijalnu nadležnost sudova, takođe su pribavljeni podaci o lokalitetu na kojem je najviše izražena ova vrsta kriminaliteta.

► Profil okrivljenih lica

1. Polna struktura okrivljenih lica

U ukupnom broju analiziranih krivičnih predmeta, u strukturi okrivljenih lica koja su pravnosnažnom presudom osuđena (15) preovladavaju lica muškog pola (93,3%), dok je samo jedno lice ženskog pola (6,7%).

2. Starosna struktura okrivljenih lica

Analizirajući starosnu strukturu okrivljenih lica, primijećeno je da su okrivljena lica uglavnom starosti 19–31 godine (60%) i 32–40 (26,7%), dok su dva okrivljena lica imala 55, odnosno 61 godinu života.

Shodno podacima, može se zaključiti da je ova vrsta kriminaliteta prisutna najviše kod mlađe populacije, i to u 86,7% slučajeva.

Kada je riječ o kriminalnoj prošlosti okrivljenih, tri lica su ranije bila osuđivana (20%).

3. Podaci o oštećenim licima

U ukupno 15 predmeta protiv 16 okrivljenih lica, oštećena su 32 službena lica, i to policijski službenici u većini slučajeva. U okviru strukture oštećenih lica, samo je jedno lice ženskog pola.

Analizirajući okolnosti da li su se oštećena lica pridružila krivičnom gonjenju, uočen je podatak da se samo 5 oštećenih nije pridružilo krivičnom gonjenju, ili 15,6%, dok su se u preostalim slučajevima (84,4%) pridružili krivičnom gonjenju.

4. Mjesto izvršenja krivičnog djela

Prema podacima o nadležnosti osnovnih sudova, najveći broj slučajeva je registrovan u centralnoj regiji (60% – od čega najveći dio na području Podgorice), a podjednako su zastupljeni u primorskoj i sjevernog regiji (po 20%).

2. Napad na službeno lice u vršenju službene dužnosti iz čl. 376 KZ CG

U ukupnom broju analiziranih presuda (75), donijete su osuđujuće presude protiv 88 okrivljenih, dok je u odnosu na jedno okrivljeno lice donijeta oslobađajuća presuda.

U nastavku su predstavljeni podaci u tabelama u odnosu na pojedinačne oblike krivičnog djela napad na službeno lice u vršenju službene dužnosti.

Tabelarni prikaz za krivično djelo iz čl. 376 st. 1 KZ CG

Propisana kazna: Zatvor do 3 godine.	Izrečena krivična sankcija	2017.	2018.	Ukupno
Broj lica	Kazna zatvora od 30 dana do 3 mjeseca	6	1	7
Broj lica	Kazna zatvora od 3 mjeseca do 10 mjeseci	2	2	4

Propisana kazna: Zatvor do 3 godine.	Izrečena krivična sankcija	2017.	2018.	Ukupno
Broj lica	Uslovna osuda	3	1	4 2 m. – 6 m.; rok provjere 1–2 g.)
Broj lica	Rad u javnom interesu	4 (120h–360h; 4 m. – 6 m.)	/	4
Broj lica	Novčana kazna	1 (1.200 eur)	/	1

Rezultati istraživanja su pokazali da su sudovi u 20 predmeta protiv 20 okrivljenih lica zbog navedenog krivičnog djela donijeli osuđujuće presude, u kojima su najviše zastupljene kazne zatvora (55%). U okviru izrečenih kazni zatvora, sudovi su u većini slučajeva izricali kazne zatvora u rasponu od 30 dana do 3 mjeseca, dok je najviša odmjerenjena kazna zatvora protiv jednog lica u trajanju od 10 mjeseci.

U strukturi izrečenih kazni zatvora, protiv jednog lica je izrečena kazna zatvora koja se izdržava u prostorijama za stanovanje (čl. 36a KZ CG).

U preostalom dijelu analiziranih predmeta, protiv okrivljenih su izrečene kazne rad u javnom interesu (20%) i mjere upozorenja – uslovne osude (20%). U jednom predmetu (5%) sud je, uz primjenu instituta ublažavanja kazne, na osnovu čl. 45 i 46 KZ CG, izrekao novčanu kaznu u iznosu od 1.200 eura.

Tabelarni prikaz za krivično djelo iz čl. 376 st. 2 u vezi sa st. 1 KZ CG

Propisana kazna: Zatvor od 3 mjeseca do 5 godina	Izrečena krivična sankcija	2017.	2018.	Ukupno
Broj lica	Kazna zatvora od 3 m – 10 m	2	2	4
Broj lica	Kazna zatvora od 1 g. i 3 m.	1	/	1

Prema rezultatima istraživanja, zaključuje se da su sudovi u 5 predmeta protiv 5 okrivljenih lica zbog navedenog krivičnog djela donijeli osuđujuće presude, među kojima su zastupljene kazne zatvora (100%). U okviru izrečenih kazni zatvora, sudovi su u većini slučajeva izricali kazne zatvora u rasponu od 3 mjeseca do 10 mjeseci, dok je najviša odmjerena kazna zatvora protiv jednog lica u trajanju od 1 godine i 3 mjeseca.

Tabelarni prikaz za krivično djelo iz čl. 376 st. 3 u vezi st. 1 KZ CG

Propisana kazna: Zatvor od 6 m. – 5 g.	Izrečena krivična sankcija	2017.	2018.	Ukupno
Broj lica	Kazna zatvora od 45 d. do 3 m.	5	3	8
Broj lica	Kazna zatvora od 3 m. do 10 m.	7	9	16
Broj lica	Uslovna osuda	4	5	9 (3 m. – 6 m.; rok provjere 1–2 g.)
Broj lica	Rad u javnom interesu	/	1	1 (18oh/6m.)
Broj lica	Mjera bezbjednosti	2	1	3

Prema rezultatima istraživanja, može se zaključiti da su sudovi u 32 predmeta protiv 38 okrivljenih lica zbog navedenog krivičnog djela donijeli 37 osuđujućih presuda (97,4%), u kojima su zastupljene kazne, mjere upozorenja i mjere bezbjednosti. U odnosu na jedno okrivljeno lice donijeta je oslobađajuća presuda (2,6%). U okviru izrečenih kazni zatvora, sudovi su u većini slučajeva izricali kazne zatvora u rasponu od 3 do 10 mjeseci. Zapaženo je da je u jednom predmetu sud ublažio kaznu i izrekao kaznu zatvora u trajanju od čak 45 dana. Najstrože odmjerena kazna zatvora je izrečena protiv jednog okrivljenog lica, u trajanju od 10 mjeseci.

U strukturi izrečenih kazni zatvora, protiv dva okrivljena lica je izrečena kazna zatvora koja se izdržava u prostorijama za stanovanje (čl. 36a KZ CG).

U preostalom dijelu analiziranih predmeta, protiv jednog okrivljenog je izrečena kazna rad u javnom interesu (1,7%) i mjere upozorenja – uslovne osude (24,7%).

Protiv tri okrivljena lica (8,1%) izrečene su mjere bezbjednosti (obavezno psihijatrijsko liječenje i čuvanje u zdravstvenoj ustanovi, obavezno liječenje narkomana i obavezno liječenje alkoholičara), dok su u odnosu na ukupno 6 okrivljenih lica uz kaznu zatvora izrečene i mjere bezbjednosti (obavezno liječenje narkomana, obavezno liječenje alkoholičara, obavezno psihijatrijsko liječenje i čuvanje u zdravstvenoj ustanovi i protjerivanje stranca iz zemlje).

Tabelarni prikaz za krivično djelo iz čl. 376 st. 3 u vezi st. 2 i 1 KZ CG

Propisana kazna: Zatvor od 6 m. - 5 g.	Izrečena krivična sankcija	2017.	2018.	Ukupno
Broj lica	Kazna zatvora od 2 m. do 8 m.	7	3	10
Broj lica	Uсловna osuda	7	2	9 (3. – 8 m.; rok provjere 1–2 g.)
Broj lica	Rad u javnom interesu	2	/	2 (180h–360h/3– 6m.)
Broj lica	Vaspitna mjera	1	/	1 (120h/6m.)
Broj lica	Mjera bezbjednosti	1	1	2

Prema rezultatima istraživanja, može se zaključiti da su sudovi u 16 predmeta protiv 24 okrivljena lica zbog navedenog krivičnog djela donijeli 16 osuđujućih presuda (100%), u kojima su zastupljene kazne, mjere upozorenja, mjere bezbjednosti i jedna vaspitna mjera. U okviru izrečenih kazni zatvora, sudovi su u većini slučajeva izricali kazne zatvora u rasponu od 2 mjeseca do 8 mjeseci (41,7%). Najniže odmjerena kazna je kazna zatvora u trajanju od 2 mjeseca, dok je najviša odmjerena kazna zatvora izrečena protiv jednog lica u trajanju od 8 mjeseci.

U preostalom dijelu analiziranih predmeta, protiv 9 okrivljenih su izrečene mjere upozorenja – uslovne osude (37,5%), dok je kazna rad u javnom interesu izrečena protiv dvoje okrivljenih (8,3%).

Protiv dva okrivljena lica (8,3%) izrečene su mjere bezbjednosti (obavezno psihijatrijsko liječenje i čuvanje u zdravstvenoj ustanovi), dok je prema jednom maloljetnom licu izrečena vaspitna mjera – posebna obaveza obavljanja društveno korisnog i humanitarnog rada (4,2%).

Tabelarni prikaz za krivično djelo iz čl. 376 st. 4 u vezi sa st. 3 i st. 1 KZ CG

(pokušaj djela)

Propisana kazna: Za pokušaj će se kazniti.	Izrečena krivična sankcija	2017.	2018.	Ukupno
Broj lica	Mjera bezbjednosti	/	2	2

U ukupno dva predmeta (100%) protiv dva okrivljena lica su izrečene mjere bezbjednosti – obavezno psihijatrijsko liječenje i čuvanje u zdravstvenoj ustanovi.

► Odmjeravanje kazne u svim predmetima

Prilikom odmjerenja kazne, sudovi su vodili računa o propisanoj kazni za učinjeno krivično djelo i izricali kazne zatvora u granicama propisanim Krivičnim zakonikom Crne Gore. Prema jednom maloljetnom licu, sud je pri izboru vaspitne mjere uzeo u obzir uzrast i zrelost maloljetnika, njegovu ličnost, kao i socijalnu anamnezu porodice u kojoj živi, te ponašanje maloljetnika nakon izvršenja krivičnog djela.

Olakšavajuće okolnosti

U okviru propisane kazne, sudovi su na strani okrivljenih lica cijenili olakšavajuće okolnosti: lične i porodične prilike (npr. okrivljeni je otac maloljetnog djeteta, oženjen, živi u vanbračnoj zajednici, nema porodicu, živi sam), nezaposlenost, izraženo kajanje zbog izvršenog krivičnog djela, upućeno izvinjenje oštećenom, okrivljeni je neporočan, izvor izdržavanja su mu poljoprivreda i stočarstvo, mladost,

starost, raniju neosuđivanost, zdravstveno stanje okrivljenog (zavisnik od opojnih droga; bolest, koju je sud cijenio kao naročito olakšavajuću okolnost), protek vremena od izvršenja krivičnog djela (naročito olakšavajuće okolnosti), činjenicu da oštećeni nije postavio imovinsko-pravni zahtjev ili se nije pridružio krivičnom gonjenju, loše imovno stanje, korektno vladanje tokom glavnog pretresa. U odnosu na tri okrivljena lica u predmetu, sud je kao olakšavajuću okolnost našao da se okrivljeni (koji su ranije osuđivani) nakon izdržanih kazni zatvora nisu pojavljivali kao izvršioци krivičnog djela, odnosno da isti nastoje da se vrate normalnom i socijalnom okruženju i životnim navikama.

Ublažavanje kazne

U postupku odmjeraivanja kazne, sud nije primijenio odredbe o ublažavanju kazne iz čl. 45 i 46 KZ CG u odnosu na okrivljena lica zbog krivičnog djela sprječavanje službenog lica u vršenju službene radnje iz čl. 375 KZ CG.

Međutim, u odnosu na ukupno 15 okrivljenih lica zbog krivičnog djela napad na službeno lice u vršenju službene djelatnosti iz čl. 376 KZ CG, sud je primijenio odredbe o ublažavanju kazne. U jednom predmetu je zapaženo da je zbog krivičnog djela iz čl. 376 st. 1 KZ CG, za koje nije propisan zakonski minimum, sud primijenio odredbe iz čl. 45 i 46 KZ CG i okrivljenom licu izrekao novčanu kaznu u iznosu od 1.200 eura.

Otežavajuće okolnosti

Prilikom odmjeraivanja kazne, sudovi su imali u vidu raniju osuđivanost na strani okrivljenih, dok u odnosu na 26 okrivljenih lica nije bilo takvih okolnosti. Kada je riječ o kriminalnoj prošlosti okrivljenih, od ukupnog broja okrivljenih, 32 lica su ranije bila osuđivana (36,3%).

Na strani jednog okrivljenog lica, sud je kao otežavajuću okolnost cijenio okolnosti pod kojima je djelo izvršeno.

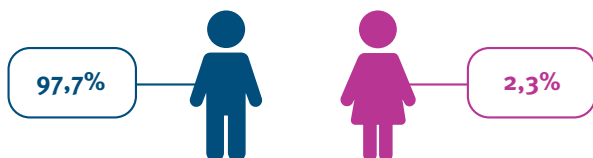
► Fenomenologija kriminaliteta

U dokumentu su analizirane pojedinosti u vezi sa okrivljenim i oštećenim licima kako bi se dobila šira slika o fenomenologiji kriminaliteta protiv državnih organa.

Imajući u vidu teritorijalnu nadležnost sudova, pribavljeni su podaci o lokalitetu na kojem je najviše izražena ova vrsta kriminaliteta.

► Profil okrivljenih lica

1. Polna struktura okrivljenih lica

U ukupnom broju analiziranih krivičnih predmeta, u strukturi okrivljenih lica koja su pravosnažnom presudom osuđena (88), preovladavaju lica muškog pola (97,7%), dok su samo dva lica ženskog pola (2,3%).

2. Starosna struktura okrivljenih lica

Analizirajući starosnu strukturu okrivljenih lica, primijećeno je da su okrivljena lica u najvećem broju slučajeva starosti 18–33 godine (54,5%), 34–50 godine (25%) i 51–64 godine (12,5%), dok je jedno okrivljeno lice maloljetno (1,1%). Za 6 okrivljenih lica nije bilo dostupnih podataka o njihovoj starosti.

Shodno podacima, može se zaključiti da je ova vrsta kriminaliteta prisutna najviše kod mlađe populacije, i to u 54,5% slučajeva.

3. Oštećena lica

U ukupno 75 predmeta protiv 89 okrivljenih lica, oštećeno je 125 službenih lica, i to policijskih službenika u većini slučajeva. U okviru strukture oštećenih lica, samo su 4 lica ženskog pola (3,2%).

Analizirajući okolnosti da li su se oštećena lica pridružila krivičnom gonjenju, uočen je podatak da su se 72 oštećena lica pridružila krivičnom gonjenju (57,6%), dok se 41 oštećeno lice (32,8%) nije pridružilo krivičnom gonjenju. U pogledu 12 oštećenih lica (9,6%) nema dostupnih podataka o ovoj okolnosti.

4. Mjesto izvršenja krivičnog djela

Prema podacima o nadležnosti osnovnih sudova, najveći broj slučajeva je registrovan u centralnoj regiji (48% – od čega najveći dio na području Podgorice). U sjevernoj regiji je najveći broj slučajeva zastupljen u stopi od 34,7%, a u primorskoj u 17,3%.

Zaključci

- Za krivično djelo sprječavanje službenog lica u vršenju službene radnje iz čl. 375 KZ CG, osnovni sudovi su izricali kazne zatvora u okviru zakonom propisanog raspona, a u pojedinim slučajevima kazna se kretala na nivou zakonskog minimuma, odnosno blago iznad zakonskog minimuma.
- Evidentno je da su za navedeno krivično djelo sudovi izricali kaznu zatvora u 40% slučajeva, dok je kazna rad u javnom interesu takođe prisutna, i to u većem broju predmeta – 33,3%. Uslovna osuda je izrečena u 26,7% predmeta.
- Zastupljenost krivične sankcije – kazne rad u javnom interesu, koja je alternativa kazni zatvora, odnosno zastupljenost mjere upozorenja – uslovne osude, u ovim predmetima (u ukupnom zbiru 60%) može otvoriti pitanje ostvarivanja generalne i specijalne prevencije za krivično djelo sprječavanje službenog lica u vršenju službene radnje iz čl. 375 KZ CG.
- Za krivično djelo napad na službeno lice u vršenju službene dužnosti iz čl. 376 KZ CG, osnovni sudovi su izricali kazne zatvora protiv 50 okrivljenih lica, i to u okviru zakonom propisanog raspona, a u pojedinim slučajevima kazna se kretala na liniji zakonskog minimuma, odnosno blago iznad zakonskog minimuma, osim u slučaju za krivično djelo iz čl. 376 st. 1 KZ CG, koji ne propisuje zakonski minimum, već je propisan zatvor do tri godine. U tim predmetima, izrečene kazne zatvora su u rasponu od 30 dana do 10 mjeseci. Takođe, u određenom broju predmeta je zapaženo da su sudovi prilikom odmjeravanja kazne cijenili određene okolnosti kao naročito olakšavajuće i ublažili kazne ispod zakonskog minimuma. Kazna rad u javnom interesu je izrečena protiv 7 okrivljenih lica, dok je protiv 22 okrivljena lica izrečena uslovna osuda.
- Tokom istraživanja je primijećeno da je za navedeno krivično djelo kazna rad u javnom interesu zastupljena u 7 predmeta, te da je u jednom predmetu izrečena novčana kazna (uz primjenu instituta ublažavanja kazne), što

može otvoriti pitanje generalne i specijalne prevencije za navedeno krivično djelo.

- Rezultati istraživanja su pokazali da u strukturi oštećenih službenih lica prevladavaju policijski službenici, što može formirati zaključak da su ova lica najčešće ugrožena krivičnim djelima protiv državnih organa, koja su bila predmet analize.

KRIVIČNA DJELA PROTIV BEZBJEDNOSTI JAVNOG SAOBRAĆAJA

Ugrožavanje javnog saobraćaja

Član 339

(1) Učesnik u saobraćaju na putevima koji se ne pridržava saobraćajnih propisa i time tako ugrozi saobraćaj da dovede u opasnost život ili tijelo ljudi ili imovinu čija vrijednost prelazi iznos od dvadeset hiljada eura, pa usljed toga kod drugog nastupi laka tjelesna povreda ili drugom prouzrokuje imovinsku štetu koja prelazi iznos od tri hiljade eura, kazniće se zatvorom do tri godine.

(2) Ko se ne pridržava saobraćajnih propisa i time ugrozi željeznički, brodski, autobuski saobraćaj ili saobraćaj žičarom tako da dovede u opasnost život ili tijelo ljudi ili imovinu čija vrijednost prelazi iznos od dvadeset hiljada eura, kazniće se zatvorom od šest mjeseci do šest godina.

(3) Ako je djelo iz st. 1 i 2 ovog člana učinjeno iz nehata, učinilac će se kazniti novčanom kaznom ili zatvorom do jedne godine.

Zbog učestalosti vršenja i štetnih posljedica koje nastupaju po saobraćaj, a posebno po život ljudi i imovinu, ovo krivično djelo ima poseban društveni i kriminalno-politički značaj.

Ovo krivično djelo ima tri oblika, i to osnovni – ugrožavanje saobraćaja na putevima (stav 1), teži – ugrožavanje ostalih oblika saobraćaja (stav 2) i privilegovani – nehatni oblik (stav 3).

Radnja izvršenja osnovnog oblika sastoji se u nepridržavanju saobraćajnih propisa, a to je svaka ona radnja učesnika u saobraćaju na putevima koja je suprotna saobraćajnim propisima. Dakle, ovo krivično djelo je blanketnog karaktera, tako da se sadržina radnje izvršenja mora utvrđivati s obzirom na odgovarajuće propise kojima se reguliše saobraćaj na putevima, od kojih poseban značaj ima Zakon o bezbjednosti saobraćaja na putevima^[13].

U praksi su načini izvršenja ovog djela mnogobrojni i raznovrsni i javljaju se u raznim modalitetima i situacijama, i to npr. vožnja pod dejstvom alkohola ili psihoaktivnih supstanci, nepoštovanje prava prvenstva pješaka na pješačkom prelazu, neustupanje prvenstva prolaza, nepridržavanje obaveze izražene pomoću postavljenog saobraćajnog znaka „STOP” – obavezno zaustavljanje, upravljanje vozilom bez važeće vozačke dozvole za upravljanje tom kategorijom vozila, ulazak u raskrslu i iako je za taj smjer kretanja na semaforu bilo uključeno crveno svjetlo, koje označava zabranu prolaza, prekoračenje dozvoljene brzine, neprilagođena vožnja uslovima saobraćaja.^[14]

Ovo krivično djelo može biti izvršeno samo na putu. Osim kategorije javnog puta, ovdje se uključuje i nekategorisani put površine koja se koristi za saobraćaj po bilo kom osnovu i koja je dostupna većem broju raznih korisnika, npr. seoski, poljski, šumski putevi, parkirališta, prostori oko benzinskih pumpi, a to znači da ne mora da se radi samo o javnom putu.

Izvršilac ovog krivičnog djela može biti samo učesnik u saobraćaju na putevima. Pojam učesnika u saobraćaju na putevima određen je relevantnim odredbama ZOBS-a, a imajući u vidu sudsku praksu, kao najznačajniji učesnik se javlja lice koje u saobraćaju na putevima upravlja vozilom.

Posljedica osnovnog oblika krivičnog djela sastoji se u konkretnoj opasnosti po život ili tijelo ljudi ili imovinu čija vrijednost prelazi iznos od dvadeset hiljada eura. Pored posljedice, za postojanje ovog oblika krivičnog djela neophodno je da bude ostvaren i objektivni uslov inkriminacije koji se sastoji u nastupanju lake tjelesne povrede ili prouzrokovanju imovinske štete koja prelazi iznos od tri hiljade eura.

Za krivično djelo iz stava 1 potreban je umišljaj. Najčešći problem kod ovog krivičnog djela jeste razgraničenje eventualnog umišljaja i svjesnog nehata.

[13] Komentar Krivičnog zakonika Crne Gore, dr Ljubiša Lazarević, dr Branko Vučković, dr Vesna Vučković, Tivat 2010. godina

[14] Komentar Krivičnog zakonika Crne Gore, prof. dr Zoran Stojanović, Podgorica 2010. godina.

Najčešći kriterijum za razgraničenje jeste postojanje bezobzirnosti. Međutim, kako se bezobzirnost nekada može javiti i kod nehata, da bi se isključili ti slučajevi, za umišljaj treba tražiti visok stepen bezobzirnosti.

Teži oblik ovog krivičnog djela postoji u slučaju ugrožavanja željezničkog, brodskog, tramvajskog, trolejbuskog, autobusnog saobraćaja ili saobraćaja žičarom, a razlika u odnosu na osnovno krivično djelo jeste u pogledu vrste saobraćaja koji se ugrožava, tako da radnja izvršenja može biti bilo koja radnja kojom se ugrožava neka od navedenih vrsta saobraćaja, pa je i ovo djelo, kao i osnovno djelo, blanketnog karaktera, dok je posljedica ista kao kod osnovnog oblika ovog krivičnog djela. Stroža kazna je propisana jer se radi o prevoznim sredstvima koja prevoze veći broj lica, pa se i ugrožavanje ovih vrsta saobraćaja smatra opasnijim.

Stavom 3 ovog člana propisan je nehatni oblik izvršenja ovog krivičnog djela.

Teška djela protiv bezbjednosti javnog saobraćaja

Član 348

(1) Ako je usljed djela iz čl. 339 st. 1 i 2, 340 st. 1 i 2, 341 stav 1, 344 i 346 st. 1 i 2 ovog zakonika nastupila teška tjelesna povreda nekog lica ili imovinska šteta koja prelazi iznos od četrdeset hiljada eura, učinilac će se kazniti zatvorom od jedne do osam godina.

(2) Ako je usljed djela iz čl. 339 st. 1 i 2, 340 st. 1 i 2, 341 stav 1, 344 i 346 st. 1 i 2 ovog zakonika nastupila smrt jednog ili više lica, učinilac će se kazniti zatvorom od dvije do dvanaest godina.

(3) Ako je usljed djela iz čl. 339 stav 3, 340 stav 3, 341 stav 2 i 346 stav 3 ovog zakonika nastupila teška tjelesna povreda nekog lica ili imovinska šteta koja prelazi iznos od četrdeset hiljada eura, učinilac će se kazniti zatvorom do četiri godine.

(4) Ako je usljed djela iz čl. 339 stav 3, 340 stav 3, 341 stav 2 i 346 stav 3 ovog zakonika nastupila smrt jednog ili više lica, učinilac će se kazniti zatvorom od jedne do osam godina.

Ovim krivičnim djelom predviđeni su kvalifikovani oblici krivičnih djela iz čl. 339, 340, 341, 344 i 346. Posljedica svih prethodno nabrojanih krivičnih djela sastoji se u konkretnoj opasnosti, tj. dovođenju u opasnost života ili tijela ljudi ili imovine većeg obima. Ukoliko dođe do povrede zaštićenog dobra, odnosno teže posljedice, postojaće neki od oblika krivičnog djela iz čl. 348.^[15]

S obzirom na to koji oblik krivice postoji kod osnovnog djela i s obzirom na vrstu i težinu nastale teže posljedice, postoje četiri oblika ovog krivičnog djela:

- ako je osnovno djelo izvršeno sa umišljajem, a teža posljedica se sastoji u teškoj tjelesnoj povredi nekog lica ili imovinskoj šteti koja prelazi iznos od četrdeset hiljada eura;
- ako je osnovno djelo izvršeno sa umišljajem, a teža posljedica se sastoji u nastupanju smrti jednog ili više lica;
- ako je osnovno djelo izvršeno iz nehata, a teža posljedica se sastoji u teškoj tjelesnoj povredi nekog lica ili imovinskoj šteti koja prelazi iznos od četrdeset hiljada eura; i
- ako je osnovno djelo izvršeno iz nehata, a teža posljedica se sastoji u nastupanju smrti jednog ili više lica.

Opšti prikaz krivičnih djela ugrožavanje javnog saobraćaja iz čl. 339 KZ CG i teška djela protiv bezbjednosti javnog saobraćaja iz čl. 348 KZ CG u osnovnim i višim sudovima

Krivično djelo 339	procenat	broj predmeta
339 st. 1	16%	123
339 st. 3	52%	408
Krivično djelo 348	procenat	broj predmeta
348 st. 1	8%	66
348 st. 2	1%	8
348 st. 3	20%	156
348 st. 4	3%	25
UKUPNO	100%	786

[15] Komentar Krivičnog zakonika Crne Gore, prof. dr Zoran Stojanović, Podgorica 2010. godina.

Krivična djela ugrožavanje javnog saobraćaja iz čl. 339 KZ CG i teška djela protiv bezbjednosti javnog saobraćaja iz čl. 348 KZ CG analizirana su za svaki stav posebno. Ukoliko nema podataka za neki stav, to znači da u analiziranom dvogodišnjem periodu nije bilo pravnosnažnih odluka za taj stav.

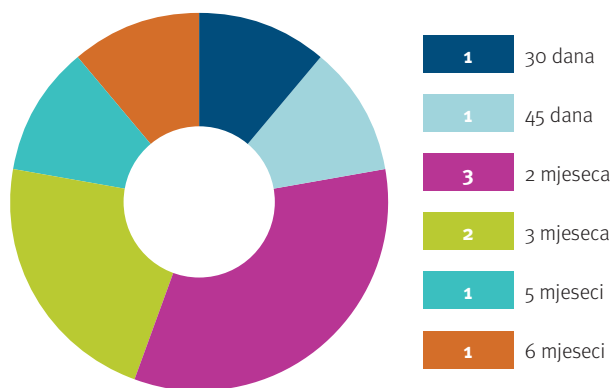
► 1. Ugrožavanje javnog saobraćaja iz čl. 339 st. 1 KZ CG

Od ukupno 123 analizirana predmeta, u 122 je donijeta osuđujuća presuda. U jednom predmetu donijeta je presuda kojom se optužba odbija, dok oslobađajućih presuda nije bilo. Dakle, u sudskoj praksi su dominantno izražene osuđujuće presude, i to u 99% predmeta.

Nadalje, uočava se da u ukupnoj strukturi izrečenih krivičnih sankcija preovladavaju mjere upozorenja (80%), u odnosu na kazne (20%).

U pogledu strukture izrečenih kazni, uočava se da su najzastupljenije kazne rad u javnom interesu – 11 (46%), kazna zatvora – 10 (42%) i, na kraju, novčane kazne – 3 (12%).

Izrečene kazne zatvora su u rasponu od 30 dana do 6 mjeseci.

U odnosu na kazne rad u javnom interesu i načina na koji su izrečene, utvrđeno je da se kreću od najkraće 60 časova do najduže 360 časova, a određivane su u trajanju od 1 mjeseca do 6 mjeseci.

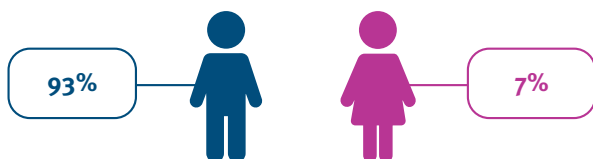
U strukturi mjera upozorenja, dominiraju uslovne osude, bez zaštitnog nadzora, i to u 96 predmeta, dok je u dva predmeta izrečena sudska opomena.

U tri predmeta su donijete presude na osnovu sporazuma o priznanju krivice i u njima su izrečene uslovne osude.

Na osnovu rezultata istraživanja, koje je obuhvatilo podatke svih osnovnih sudova, može se zaključiti da je samo Osnovni sud u Nikšiću primijenio odredbu iz člana 67 tačka 6 Krivičnog zakonika Crne Gore i okrivljenima izrekao mjeru bezbjednosti – zabrana upravljanja motornim vozilom u ukupno 19 predmeta, i to u 14 predmeta uz uslovnu osudu, u 2 predmeta uz kaznu rada u javnom interesu, u 2 predmeta uz kaznu zatvora i u jednom predmetu uz novčanu kaznu.

Polna i starosna struktura osuđenih lica

Od ukupno 123 okrivljena lica, 114 lica je muškog pola, dok je 9 lica ženskog pola.

Od ukupno 114 osuđenih muških lica, 4 su u grupi od 18 do 21 godinu, 78 su u grupi od 21 do 40 godina i 32 su u grupi od preko 40 godina, dok je od ukupno 9 osuđenih ženskih lica jedno žensko lice u grupi od 18 do 21 godinu, 5 je u grupi od 21 do 40 godina i 3 su grupi od preko 40 godina.

Zapaženo je sljedeće:

- Od ukupno 123 predmeta, u 64 predmeta su muškarci vozili pod dejstvom alkohola, a žene u 2 predmeta, što je više od pola od ukupnog broja predmeta.
- U 19 predmeta okrivljeni nijesu stali na znak Stop . U 17 predmeta su okrivljeni bili muškarci, a u 2 žene.
- U 7 predmeta osuđeni su prošli kroz crveno svijetlo. U 5 predmeta su okrivljeni bili muškarci, a u 2 žene.
- Bez važeće vozačke dozvole ili bez položenog vozačkog ispita osuđeni su vozili u 10 predmeta i to sve muška lica, dok je u jednom predmetu okrivljenom istekla vozačka dozvola.

- U tri predmeta okrivljeni nijesu propustili vozila koja imaju prvenstvo prolaza, tj. okrivljeni vozilom nailaze na put sa prvenstvom prolaza koji je, kao takav, znakom označen i ne propusti vozila, a u jednom predmetu je Htina pomoć bez upaljene zvučne signalizacije preticala preko neisprekidane linije.

► 2. Ugrožavanje javnog saobraćaja iz čl. 339 st. 3 KZ CG

Od ukupno 408 analiziranih predmeta, u 389 je donijeta osuđujuća presuda, u 12 predmeta donijeta je presuda kojom se optužba odbija, u 12 predmeta je obustavljen postupak, dok je u 5 predmeta donijeta oslobađajuća presuda. Dakle, dominantno mjesto zauzimaju osuđujuće presude, i to u 93% predmeta.

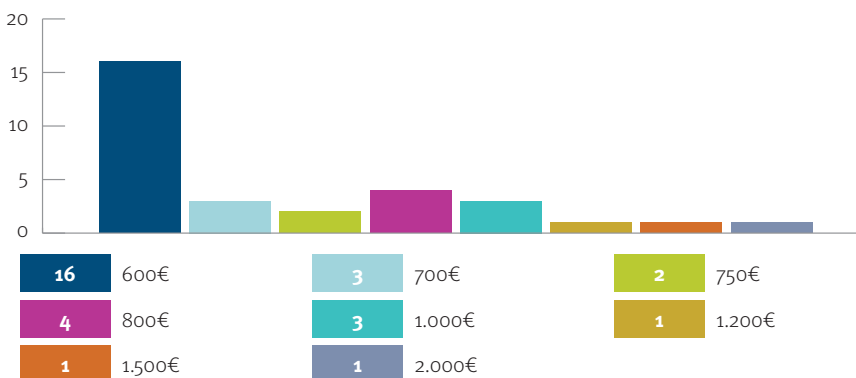
Nadalje, uočava se da u ukupnoj strukturi izrečenih krivičnih sankcija preovladavaju mjere upozorenja (83%), u odnosu na kazne (17%).

U strukturi izrečenih kazni sudovi su najčešće izricali novčane kazne – 31 (48%), kazne rada u javnom interesu – 30 (46%) i kazne zatvora – 4 (6%).

Kazne zatvora se kreću u rasponu od 30 dana u prostorijama za stanovanje do najduže 3 mjeseca.

Novčane kazne se kreću od 600 eura do 2.000 eura.

Pregled izrečenih novčanih kazni

Što se tiče kazni rad u javnom interesu i načina na koji su izricane, utvrđeno je da se kreću od najkraće 60 časova do najduže 360 časova, a određivane su najkraće na vrijeme od 2 mjeseca do najduže 6 mjeseci.

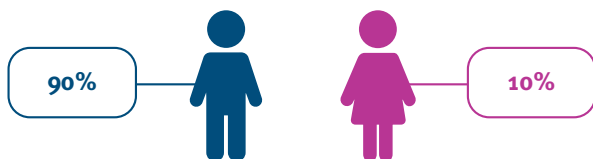
U pogledu izrečenih mjera upozorenja, najzastupljenije su uslovne osude, bez zaštitnog nadzora, i to u 270 predmeta (83%), dok je u 54 predmeta (17%) izrečena sudska opomena.

U 9 predmeta su donijete presude na osnovu sporazuma o priznanju krivice, u kojima su izrečene uslovne osude.

Mjere bezbjednosti iz člana 67 tačka 3 Krivičnog zakonika Crne Gore – obavezno liječenje narkomana – izrečene su dva puta i to uz uslovnu osudu.

Polna i starosna struktura osuđenih lica

Od ukupno 408 okrivljenih lica, 368 je muškog pola, dok je 40 lica ženskog pola.

Od ukupno 368 osuđenih muških lica, 41 je u grupi od 18 do 21 godinu, 165 su u grupi od 21 do 40 godina i 161 u grupi od preko 40 godina, dok je od ukupno 40 osuđenih ženskih lica, 8 u grupi od 18 do 21 godinu, 18 u grupi od 21 do 40 godina i 14 u grupi od preko 40 godina.

► 3. Teška djela protiv bezbjednosti javnog saobraćaja čl. 348 st. 1

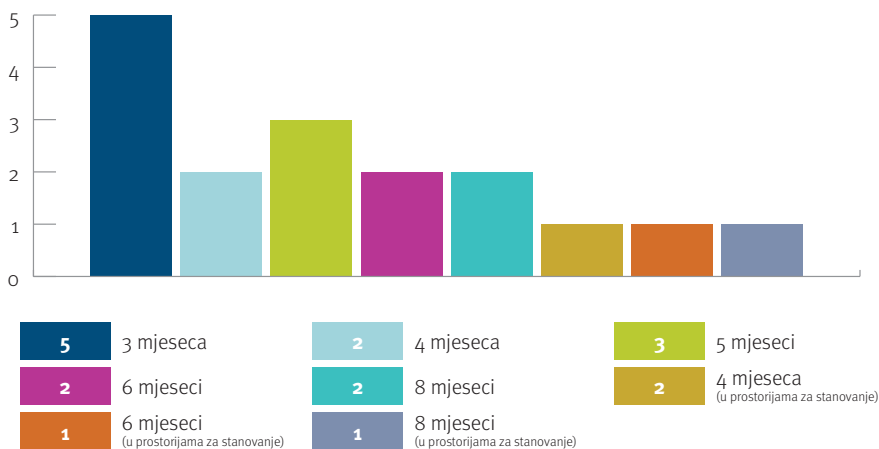
Od ukupno 66 analiziranih predmeta, u 65 je donijeta osuđujuća presuda, od čega je u 3 predmeta zaključen sporazum o priznanju krivice, dok je u jednom predmetu donijeta presuda kojom se optužba odbija, a oslobađajućih presuda nije bilo. Dakle, dominantno mjesto zauzimaju osuđujuće sudske odluke, i to u 98%.

Nadalje, uočava se da u ukupnoj strukturi izrečenih krivičnih sankcija preovladavaju mjere upozorenja (69%) u odnosu na kazne (29%) i vaspitne mjere (2%).

U strukturi izrečenih kazni, najzastupljenija je kazna zatvora (18). U jednom predmetu je izrečena kazna rad u javnom interesu, dok novčane kazne nijesu izricane.

Kazne zatvora se kreću u rasponu od 3 mjeseca do 8 mjeseci, a primijećeno je da su izricane i kazne zatvora koje se izdržavaju u prostorijama za stanovanje.

Pregled izrečenih kazni zatvora

U pogledu mjera upozorenja preovladavaju uslovne osude bez zaštitnog nadzora, i to u 44 predmeta, dok sudskih opomena nije bilo, a kada su u pitanju vaspitne mjere, izrečena je jedna vaspitna mjera pojačanog nadzora od strane zakanskog zastupnika, i to mlađem punoljetnom licu od 18 godina.

U tri predmeta su donijete presude na osnovu sporazuma o priznanju krivice, od čega je u dva predmeta izrečena uslovna osuda, a u jednom kazna zatvora.

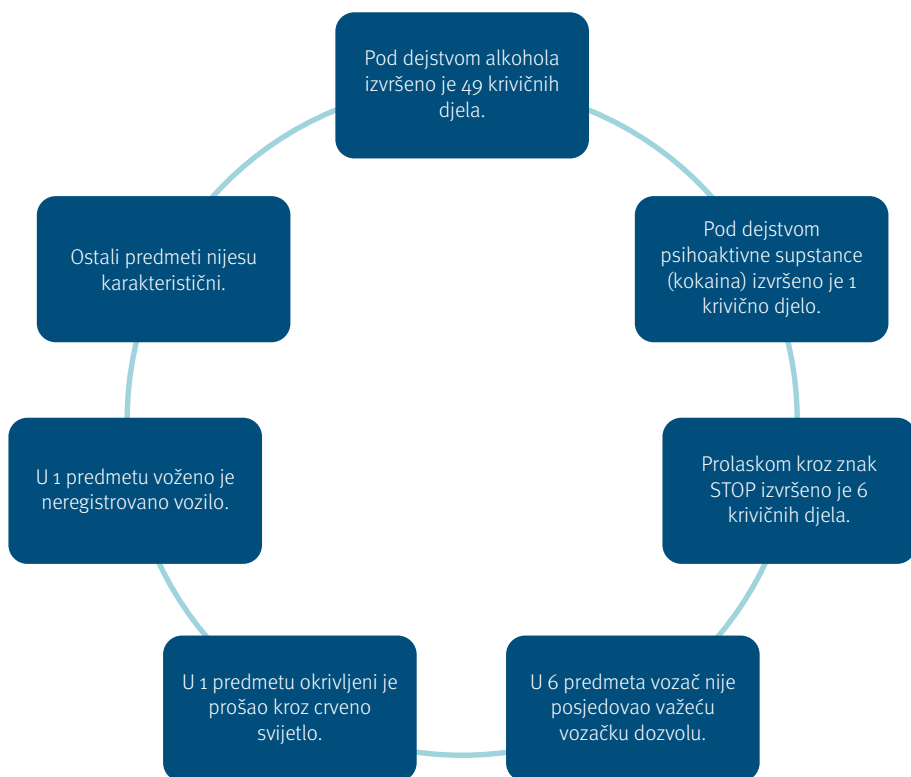
Mjere bezbjednosti iz člana 67 tačka 6 Krivičnog zakonika Crne Gore – zabrana upravljanja motornim vozilom – izrečena je ukupno u 19 predmeta, i to uz uslovnu osudu (11) i uz kaznu zatvora (8).

Polna i starosna struktura okrivljenih

Od ukupno 66 okrivljenih lica, 64 su muškog pola ili 97%, dok su 2 lica ženskog pola ili 3 %.

Od ukupno 64 osuđenih muških lica, 23 su u grupi od 18 do 21 godinu, 26 u grupi od 21 do 40 godina i 15 u grupi od preko 40 godina, dok su u dva predmeta lica ženskog pola bila osuđena i bila su starosne dobi preko 40 godina.

Zapaženo je sljedeće:

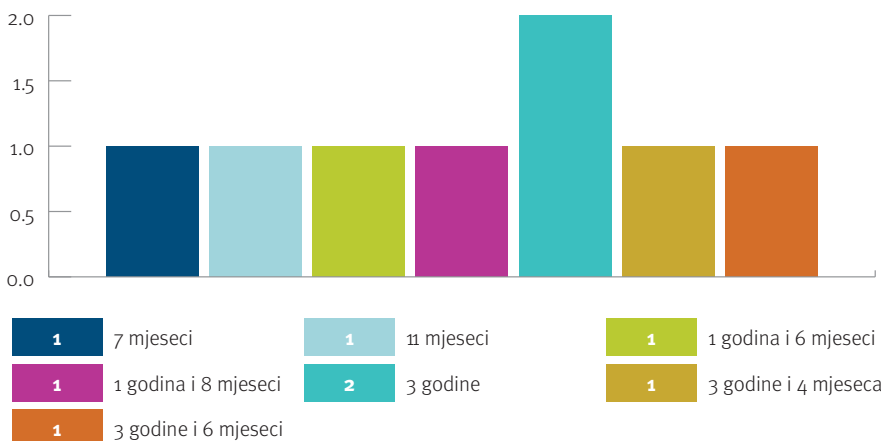
► 4. Teška djela protiv bezbjednosti javnog saobraćaja iz čl. 348 st. 2

Za stav 2 ovog krivičnog djela propisana je kazna zatvora u trajanju od dvije do dvanaest godina, što opredjeljuje nadležnost viših sudova u Crnoj Gori.

U posmatranom periodu, viši sudovi su donijeli ukupno 8 pravosnažnih presuda, od kojih je u 7 predmeta donijeta osuđujuća presuda (za 8 okrivljenih lica), a u jednom predmetu je donijeta oslobađajuća presuda.

U svim osuđujućim presudama izrečene su kazne zatvora (8), koje se kreću u rasponu od 7 mjeseci do 3 godine i 6 mjeseci.

Pregled izrečenih kazni zatvora

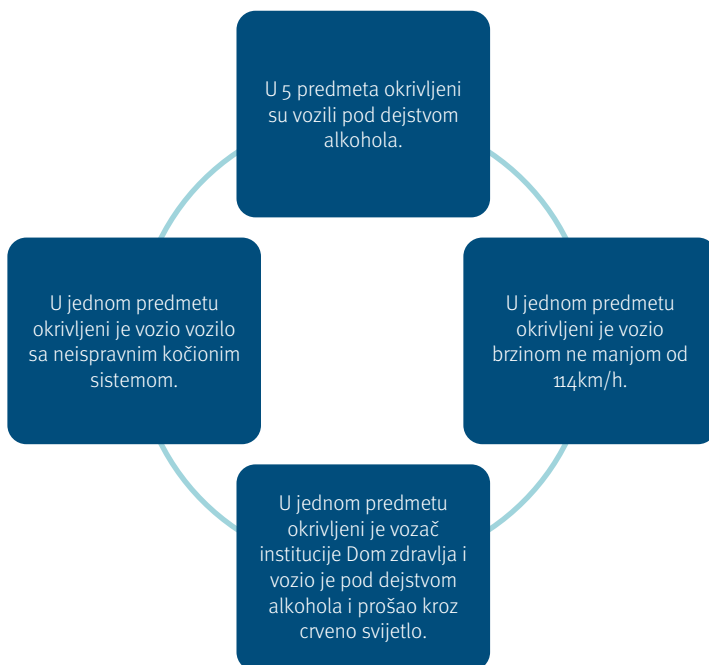
U osuđujućim presudama nije bilo presuda na osnovu sporazuma o priznanju krivice.

Mjere bezbjednosti iz člana 67 tačka 6 Krivičnog zakonika Crne Gore – zabrana upravljanja motornim vozilom – izrečena je u 2 predmeta, uz kaznu zatvora.

Polna i starosna struktura okrivljenih

U osuđujućim predmetima svi okrivljeni su bili muška lica, i to ukupno 8 lica, od kojih je jedno lice u grupi od 18 do 21 godinu, 5 u grupi od 21 do 40 godina i 2 u grupi od preko 40 godina.

Zapaženo je sljedeće:

► 5. Teška djela protiv bezbjednosti javnog saobraćaja iz čl. 348 st. 3

Od ukupno 156 analiziranih predmeta, u 145 je donijeta osuđujuća presuda (90%), u 8 oslobađajuća (5%), u 6 odbijajuća (4%), dok je u jednom predmetu postupak obustavljen (1%). Dakle, dominantno mjesto zauzimaju osuđujuće presude.

Nadalje, uočava se da u ukupnoj strukturi izrečenih krivičnih sankcija preovladavaju mjere upozorenja (82%) u odnosu na kazne (15%) i vaspitne mjere (3%).

U pogledu izrečenih kazni, zapaženo je da je najviše bilo kazni rad u javnom interesu (50%), kazni zatvora (27%) i novčanih kazni (23%).

Kazne zatvora se kreću u rasponu od 30 dana do 4 mjeseca.

Analizirajući kazne rad u javnom interesu i način na koji su izricane, uočeno je da su izrečene u rasponu od 60 časova do 200 časova, a određivane su u trajanju od 2 mjeseca do 6 mjeseci.

Sagledavajući strukturu izrečenih mjera upozorenja, zapaženo je da je uslovna osuda bez zaštitnog nadzora izrečena u 119 predmeta, dok sudskih opomena nije bilo.

U četiri predmeta su donijete presude na osnovu sporazuma o priznanju krivice i u sva četiri su izrečene uslovne osude, kojima su utvrđene kazne zatvora u trajanju od 6 mjeseci i istovremeno određeno da se neće izvršiti ukoliko okrivljeni u periodu od 2 godine ne učini novo krivično djelo.

Ukupno su izrečene 4 vaspitne mjere, i to 3 vaspitne mjere pojačan nadzor od strane zakonskog zastupnika i jedna vaspitna mjera posebne obaveze (obavljanje društveno-korisnog rada ili drugog humanitarnog rada).

Polna i starosna struktura okrivljenih

Od ukupno 160 okrivljenih, 141 lice je muškog pola, dok je 19 lica ženskog pola.

Od ukupno 141 osuđenog muškog lica, 2 su mladb. lica, 16 su u grupi od 18 do 21 godine, 68 su u grupi od 21 do 40 godina i 53 su u grupi od preko 40 godina, dok se za dva okrivljena muška lica nijesu mogli izvući podaci o starosnoj dobi.

Od ukupno 19 osuđenih ženskih lica, jedno je maloljetno lice, dva su u grupi od 18 do 21 godine, 9 su u grupi od 21 do 40 godina i 7 su u grupi od preko 40 godina.

► 6. Teška djela protiv bezbjednosti javnog saobraćaja iz čl. 348 st. 4

Od ukupno 25 analiziranih predmeta, u 20 predmeta (80%) donijeta je osuđujuća presuda, a u 3 (12%) oslobađajuća. U ostalim predmetima su donijete

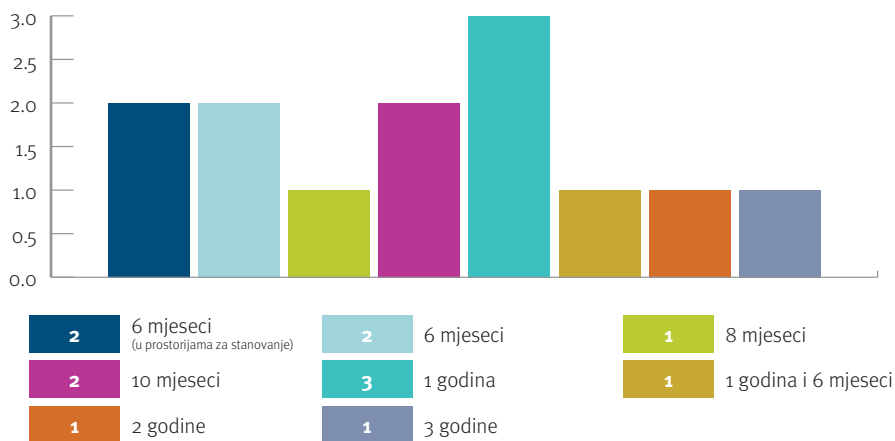
odluke druge vrste, i to u jednom predmetu rješenje da nema mjesta optužbi shodno čl. 294 st. 1 tač. 3 Zakonika o krivičnom postupku, jer je u toku kontrole optužnice utvrđeno da nema dovoljno dokaza da je okrivljeni osnovano sumnjiv da je izvršio krivično djelo, dok je u jednom predmetu postupak obustavljen usljed smrti okrivljenog.

Nadalje, uočava se da u ukupnoj strukturi izrečenih krivičnih sankcija prevladavaju kazne (69%) u odnosu na mjere upozorenja (26%) i mjere bezbjednosti (5%).

U strukturi kazni su dominantno zastupljene kazne zatvora (13). Nije bilo izrečenih novčanih kazni, niti kazni rad u javnom interesu.

Kazne zatvora se kreću u rasponu od 6 mjeseci do 3 godine.

Pregled izrečenih kazni zatvora

U pogledu izrečenih mjera upozorenja, primijećeno je da je izrečeno 5 uslovnih osuda bez zaštitnog nadzora, dok sudskih opomena nije bilo.

U jednom predmetu izrečena je mjera bezbjednosti – obavezno psihijatrijsko liječenje na slobodi.

U dva predmeta su donijete presude na osnovu sporazuma o priznanju krivice, od čega je u jednom izrečena uslovna osuda, a u drugom kazna zatvora.

Mjera bezbjednosti iz čl. 67 st. 6 Krivičnog zakonika Crne Gore – zabrana upravljanja motornim vozilom – izrečena je u jednom predmetu.

Polna i starosna struktura okrivljenih

Od ukupno 25 okrivljenih, 21 lice je muškog pola, dok su 4 lica ženskog pola.

Bilo je ukupno 21 osuđeno muško lice, od čega su 2 u grupi od 18 do 21 godinu, 9 su u grupi od 21 do 40 godina i 9 u grupi od preko 40 godina, dok je ženskih osuđenih lica bilo ukupno 4, od čega je jedno žensko lice u grupi od 21 do 40 godina i 3 su u grupi od preko 40 godina.

► Odmjeravanje kazne

Primjenom opštih pravila o odmjerenju kazne iz čl. 42 Krivičnog zakonika Crne Gore, sudovi su učiniocima krivičnih djela odmjerali kazne u granicama koje su zakonom propisane za ova dva krivična djela, uzimajući u obzir sve okolnosti koje utiču na to da kazna bude manja ili veća (olakšavajuće i otežavajuće okolnosti). U nekim situacijama su ih cijenili i kao naročito olakšavajuće prilikom ublažavanja kazne.

U nastavku je predstavljen sažetak okolnosti koje su sudovi cijenili u postupku odmjerenja kazne.

Kada su u pitanju **olakšavajuće okolnosti**, sudovi su na strani osuđenih lica cijenili njihovu raniju neosuđivanost, loše imovno stanje, i uz loše imovno stanje često su cijenili i nezaposlenost, okolnost da se oštećeni nijesu pridružili krivičnom gonjenju, potpuno priznanje krivice, korektno držanje pred sudom i izraženo kajanje zbog izvršenja krivičnog djela, odnos prema oštećenima nakon

izvršenja krivičnog djela, doprinos oštećenih nastanku nezgode, mladost ili starost okrivljenih, te njihove porodične prilike.

Primijećeno je da su sudovi u određenom broju predmeta kao olakšavajuću okolnost cijenili da se radi o mladom licu koje ranije nije osuđivano ili da se radi o starijem licu, penzioneru, da je porodičan i ima djecu.

Sudovi su kao olakšavajuću okolnost cijenili i držanje okrivljenih nakon izvršenja krivičnog djela u smislu da su pomogli oštećenima ili su se interesovali za njihovo zdravlje. Isto tako, nerijetko su sudovi kao olakšavajuću okolnost cijenili činjenicu da posljedica djela teško pogađa okrivljenog, jer je npr. on ili njemu neko blizak zadobio povrede u saobraćajnoj nezgodi.

U najvećem broju slučajeva je zapaženo da okolnost da se oštećeni nije pridružio krivičnom gonjenju sudovi cijene kao olakšavajuću. Sa druge strane, u nekim predmetima je primijećeno i da se oštećeni nije pridružio krivičnom gonjenju, ali sud tu okolnost nije uzeo u obzir prilikom odmjeravanja kazne. Isto tako, u određenom broju predmeta oštećeni su se pridružili krivičnom gonjenju, ali sudovi tu okolnost nijesu cijenili prilikom odmjeravanja kazne.

Okolnost da oštećeni nije postavio imovinsko-pravni zahtjev sudovi su u određenom broju predmeta cijenili kao olakšavajuću.

Za krivično djelo **ugrožavanje javnog saobraćaja iz čl. 339 st. 1 KZ CG** primijećeno je da je u jednom predmetu sud cijenio kao olakšavajuću okolnost činjenicu da je okrivljeni neobrazovana osoba bez završene škole, dok je u drugom predmetu sud kao olakšavajuću okolnost cijenio to što je i sam okrivljeni zadobio lake tjelesne povrede.

Nadalje, sud je u jednom predmetu kao olakšavajuće okolnosti cijenio da se radi o mladom licu (20 godina), koje je student treće godine fakulteta, kao i okolnost da ranije nije osuđivan.

Interesantan je primjer predmeta u kojem je sud kao olakšavajuću okolnost cijenio dobro vladanje okrivljenog nakon izvršenog krivičnog djela imajući u vidu da nije osuđivan nakon izvršenog krivičnog djela, a radi se o događaju iz 2017. godine. U nekim predmetima sudovi kao olakšavajuću okolnost navode korektno

držanje okrivljenog pred sudom, dok se u jednom predmetu kao olakšavajuća okolnost navodi ličnost okrivljenog bez davanja ikakvih pojašnjenja na koje se to osobine okrivljenog misli, te da se radi o lakšem krivičnom djelu.

Takođe, u jednom predmetu oštećeni je ostavio sudu na ocjenu postojanje krivične odgovornosti okrivljenog, dok je sud takav stav oštećenog cijenio kao olakšavajuću okolnost tumačeći da se isti nije pridružio krivičnom gonjenju.

Za krivično djelo **ugrožavanje javnog saobraćaja iz čl. 339 st. 3 KZ CG** primijećeno je da sud u jednom predmetu raniju osuđivanost nije cijenio kao otežavajuću okolnost, navodeći da je od ranije osude protekao duži vremenski period i da se ne radi o istom ili istovrsnom krivičnom djelu.

Za krivično djelo **teška djela protiv bezbjednosti javnog saobraćaja iz čl. 348 st. 1 KZ CG** primijećeno je da je sud u jednom predmetu kao olakšavajuću okolnost cijenio činjenicu da je kod okrivljenog u toku razvod braka i da je supruga saglasna da se djeca na čuvanje i vaspitanje povjere ocu zbog njene bolesti.

Nadalje, u jednom predmetu sud je kao olakšavajuću okolnost cijenio činjenicu da je okrivljeni pomogao pri ukazivanju ljekarske pomoći oštećenoj i da je oštećenu svakodnevno posjećivao, te da je oštećena sama tražila da se okrivljeni blaže kazni.

Interesantan je primjer predmeta u kojem sud nije cijenio kao otežavajuću okolnost činjenicu da je okrivljeni bio pod dejstvom alkohola, navodeći da je okrivljeni konzumirao alkohol dok je pomagao rođaku oko radova na kući i nije planirao da upravlja vozilom tog dana, ali mu je telefonom javljeno da mu sestrić nije zdravstveno dobro, pa je ušao u kola da vozi kako bi pošao kod njega.

U jednom predmetu raniju osuđivanost okrivljenog sud nije cijenio kao otežavajuću okolnost, jer je od ranije osuđivanosti protekao dugi niz godina, tačnije 30 godina.

Za krivično djelo **teška djela protiv bezbjednosti javnog saobraćaja iz čl. 348 st. 2 KZ CG, koje je inače u nadležnosti viših sudova**, u jednom predmetu sud je kao olakšavajuću okolnost cijenio da je osnovni razlog za nastanak nezgode na strani oštećene.

Za krivično djelo **teška djela protiv bezbjednosti javnog saobraćaja iz čl. 348 st. 3 KZ CG**, u jednom predmetu sud je kao olakšavajuću okolnost cijenio da se radi o nehatnom krivičnom djelu, a u drugom da je okrivljena samohrana majka šestoro djece.

Takođe, u jednom predmetu sud je kao olakšavajuću okolnost cijenio da su ostala vozila preduzela naglu radnju usporavanja, jer su naletjela na uginulu životinju.

Za krivično djelo **teška djela protiv bezbjednosti javnog saobraćaja iz čl. 348 st. 4 KZ CG**, sud je u jednom predmetu kao olakšavajuću okolnost cijenio da je okrivljena udata i da se nalazi u drugom stanju.

Od otežavajućih okolnosti na strani osuđenih lica sudovi su imali u vidu njihovu raniju osuđivanost za istovrsno (ili neko drugo) krivično djelo, okolnost da su se oštećeni pridružili krivičnom gonjenju, te da se okrivljeni nije interesovao za zdravlje oštećenog.

Za krivično djelo **ugrožavanje javnog saobraćaja iz čl. 339 st. 1 KZ CG** interesantno je da je u jednom predmetu sud kao otežavajuću okolnost cijenio neprimjereno ponašanje okrivljenog nakon izvršenja krivičnog djela prema službenicima policije, kao i okolnost da je okrivljeni odbijao da dâ krv na analizu prisustva alkohola u krvi.

Za krivično djelo **ugrožavanje javnog saobraćaja iz čl. 339 st. 3 KZ CG** primijećeno je da je sud u jednom predmetu kao otežavajuću okolnost cijenio da se okrivljeni kretao, po ocjeni vještaka, nebezbjednom brzinom. Isto tako, u nekim predmetima su kao otežavajuću okolnost cijenili držanje okrivljenog nakon izvršenja krivičnog djela u smislu da se nije interesovao za zdravlje oštećenog ili da ga nije posjećivao, niti se interesovao za njegovo zdravlje putem telefona.

Za krivično djelo **teška djela protiv bezbjednosti javnog saobraćaja iz čl. 348 st. 2 KZ CG, koje je u nadležnosti viših sudova**, u jednom predmetu sud je kao otežavajuću okolnost cijenio da su u predmetnoj saobraćajnoj nezgodi još dva lica zadobila teške tjelesne povrede, a posebno da je okrivljeni vozio kao službenik JZU Doma zdravlja.

U jednom predmetu, sud je kao otežavajuću okolnost cijenio činjenicu da je okrivljeni u predmetnoj saobraćajnoj nezgodi vozio brzinom ne manjom od 114km/h.

Takođe, viši sud je u jednom predmetu kao otežavajuću okolnost cijenio da je u predmetnoj nezgodi život izgubilo više lica.

U jednom predmetu Apelacioni sud Crne Gore, kao drugostepeni sud, preinačio je presudu višeg suda u dijelu kazne, jer je viši sud trebalo da cijeni količinu i stepen kriminalne aktivnosti okrivljenog, koja se ogleda u činjenici da je vozio sa viskom koncentracijom alkohola u krvi.

Za krivično djelo **teška djela protiv bezbjednosti javnog saobraćaja iz čl. 348 st. 3 KZ CG** u jednom predmetu sud je kao otežavajuću okolnost cijenio stepen ugrožavanja zaštićenog dobra, tj. da je oštećeni zadobio tešku tjelesnu povredu.

Takođe, karakterističan je primjer u kojem sud kao otežavajuću okolnost cijeni jačinu ugrožavanja zaštićenog dobra, tj. da je okrivljeni udario policajca koji je vršio kontrolu saobraćaja.

Za krivično djelo **teška djela protiv bezbjednosti javnog saobraćaja iz čl. 348 st. 4 KZ CG**, sud je u jednom predmetu kao otežavajuću okolnost cijenio jačinu povrede zaštićenog dobra, odnosno činjenicu da su dva lica smrtno stradala, a dva teško tjelesno povrijeđena.

► Institut ublažavanja kazne

Za krivično djelo **ugrožavanje javnog saobraćaja iz čl. 339 st. 1 i 3 KZ CG i teška djela protiv bezbjednosti javnog saobraćaja iz čl. 348 st. 3 KZ CG** nije propisan poseban minimum kazne, već samo maksimum i sudovi su se prilikom izricanja kazni zatvora za ova krivična djela kretali u okviru propisane kazne za ova krivična djela, dakle, nijesu koristili institut ublažavanja kazne iz čl. 46 st. 6 KZ CG, tj. umjesto kazne zatvora nijesu izricali novčanu kaznu.

Za krivično djelo **teška djela protiv bezbjednosti javnog saobraćaja iz čl. 348 st. 1 KZ CG** propisana je kazna zatvora od jedne do osam godina. Institut

ublažavanja kazne primijenjen je u 18 predmeta, dakle, u svim predmetima su izrečene kazne ispod zakonskog minimuma.

Nadalje, za krivično djelo **teška djela protiv bezbjednosti javnog saobraćaja iz čl. 348 st. 2 KZ CG** propisana je kazna zatvora od dvije do dvanaest godina. Institut ublažavanja kazne primijenjen je u 4 od 8 predmeta.

Za krivično djelo **teška djela protiv bezbjednosti javnog saobraćaja iz čl. 348 st. 4 KZ CG** propisana je kazna zatvora od jedne do osam godina. Institut ublažavanja kazne je primijenjen u 7 od 13 predmeta.

SMJERNICE

► 1. Što analiza obuhvaća?

Analiza kaznene politike za najteža krivična djela obuhvatila je veliki uzorak od 1.380 presuda za najteža krivična djela koje su sudovi Crne Gore (prvostupanjski i žalbeni) donijeli u tijeku 2017. i 2018. godine. Uzorak je uistinu respektabilan, tako da daje mogućnost zaključivanja o tome kakve kazne sudovi izriču za najteža krivična djela.

U apsolutnom broju najviše je presuda doneseno za krivična djela ugrožavanja javnoga saobraćaja iz članka 339 i članka 348 KZ CG, ukupno 786 presude; neovlaštene proizvodnje, držanja i stavljanje u promet opojne droge iz članka 300 KZ SC, ukupno 221 presuda; krivičnog djela teške tjelesne povrede iz članka 151 KZ CG, ukupno 172 presude, a najmanje za krivična djela silovanja, obljube s djetetom i nedozvoljene polne radnje iz članka 204, 206 i 208 KZ CG, ukupno 9 presuda. Za ostala krivična djela donesen je manji broj presuda.

► 2. Usporedba izrečenih kazni i onih koje su propisane krivičnim zakonom za pojedina krivična djela.

Iz Analize je već na prvi pogled vidljivo da postoje razilaženja između propisanih zakonskih okvira kazni za pojedina krivična djela i politike kažnjavanja sudova.

Pravna i opća javnosti nerijetko prigovaraju na sudsko odmjeravanje kazne, najvećim dijelom u pravcu da su izrečene kazne preblage, a da se istodobno tom problematikom stručno i sustavno nitko ne bavi. Unatoč toga stalni su pritisci na izmjene zakonskih okvira predviđenih kazni, a da nemamo pokazatelja da li sudovi iskorištavaju ili ne iskorištavaju postojeće zakonske okvire. Ova analiza pokušala je odgovoriti na pitanje zašto je tome tako i na koji način takvu praksu sudova treba ili ne treba mijenjati.

► 2.1. Krivična djela ugrožavanja javnoga saobraćaja iz članka 339 i članka 348 KZ CG.

Za ova krivična djela Analiza je obuhvatila ukupno 783 predmeta za osnovne i kvalificirane oblike krivičnih djela.

Ugrožavanje javnoga saobraćaja iz članka 339 KZ CG je osnovni oblik djela koji u stavcima 1 i 2 propisuje kazne za djela ugrožavanja javnoga saobraćaja koja su ostvarena s umišljajem, gdje je propisana kazna viša, a u stavku 3 ako su ista djela ostvarena iz nehata, kada je propisana niža kazna.

Posljedica krivičnog djela iz stava 1 jeste ugrožavanje saobraćaja s posljedicom koja se sastoji u konkretnoj opasnosti za život ili tijelo ljudi ili imovinu čija vrijednost prelazi 20.000 eura, uz nastupanje lake tjelesne povrede ili imovinske štete preko tri tisuće eura, dok je u stavu 2 propisano kažnjavanje počinitelja koji se ne pridržavaju saobraćajnih propisa i time ugroze željeznički, brodski, autobusni saobraćaj ili saobraćaj žičarom, a posljedica je opasnost za tijelo ljudi ili za imovinu čija vrijednost prelazi 20.000 eura.

Od 783 analizirana predmeta, njih 531 otpada na osnovni oblik djela, dok su preostali premeti obuhvatili kvalificirane oblike.

Kod osnovnog oblika djela 525 predmeta odnose se na počinitelje koji su postupali iz nehata, a 16% s umišljajem. Postupanje s umišljajem proteže se ne samo na vožnju pod utjecajem alkohola ili droga i ekstremno prekoračenje brzine, nego i na vožnju kroz crveno svjetlo na semaforu, nepoštivanje znaka Stop, vožnju bez vozačke dozvole i sl., što smatramo prilično širokim tumačenjem.

Za osnovni oblik djela prevladavaju mjere upozorenja, što je i očekivano uzimajući u obzir propisanu kaznu i težinu posljedice, dok su izrečene kazne zatvora u rasponu od 30 dana do šest mjeseci.

Kod odmjeravanja kazne sud je cijenio olakotne i otegotne okolnosti, kako je navedeno u Analizi, pri čemu je neke zaključke suda moguće podvrći propitivanju. Ako je okrivljenik npr. vozio prebrzo, a djelo je kvalificirano kao nehatno, ta okolnost može biti otegotna ako sud smatra da je djelo trebalo pravno označiti da je ostvareno s umišljajem, a to tužilac nije učinio, no te okolnosti bi onda trebalo navesti u obrazloženju presude. Nadalje, teško je prihvatiti kao otegotnu okolnost da se okrivljenik nije interesirao za zdravlje oštećenika, no ako se interesirao ili ga je npr. posjetio u bolnici, ta se okolnost može cijeniti kao olakotna.

Broj osuđujućih presuda je izrazito velik i iznosi čak 99%, što je zapaženo i kod drugih krivičnih dijela koja su bila predmet ove Analize, osim kod krivičnih djela zlouporabe službenog položaja i zlouporabe službenog položaja u privrednom poslovanju.

Ugrožavanje javnoga saobraćaja iz članka 348 KZCG – teška djela protiv bezbjednosti javnog saobraćaja – obuhvaća 255 predmeta za sve oblike toga krivičnog djela.

Najviše predmeta, više od polovine, odnosi se na teška djela protiv bezbjednosti javnog saobraćaja koja su ostvarena iz nehaja s posljedicom u vidu teške tjelesne povrede ili imovinske štete koja prelazi 40.000 eura. Kod tih djela prema strukturi sankcija prevladavaju mjere upozorenja (82%), a kazni je izrečeno 15%.

Kod izrečenih kazni prevladava rad u javnom interesu, koji se može izreći za krivična djela za koja je propisana novčana kazna ili zatvor do pet godina, kako je propisano u članu 41 st. 1 KZ CG. Kao što vidimo, velika je mogućnost izricanja ove kazne i ona je vezana za propisanu, a ne za izrečenu kaznu.

Najtežih djela koja su ostvarena s namjerom uz smrt kao posljedicu djela bilo je svega 1% ili, u apsolutnom iznosu, osam predmeta za promatrani period.

Za najteže oblike ovih krivičnih djela zapaža se široka primjena instituta ublažavanja kazne i za krivična djela iz čl. 348 st. 1 KZ CG (u svim predmetima) i za krivična djela iz čl. 348 st. 2 KZ CG (u 50% slučajeva).

Iskorištenost kaznenih okvira

Za osnovni oblik krivičnog djela iz čl. 339 st. 1 propisana je kazna zatvora do tri godine.

U najvećem broju slučajeva sud je izricao mjere upozorenja, i to u 80% slučajeva, a kaznu zatvora u 20% slučajeva. Kada je sud izricao zatvorsku kaznu, ona se kretala u rasponu od 30 dana zatvora do šest mjeseci, što znači da okvir propisane kazne ni približno nije iskorišten, nego su sve izrečene kazne u prvoj trećini propisane kazne.

Za kvalificirani oblik krivičnog djela iz čl. 348 st. 1 propisana je kazna zatvora od jedne do osam godina.

I kod ovog oblika krivičnog djela prevladavaju mjere upozorenja, oko 70%, a kada su izrečene kazne zatvora, one se kreću od tri do osam mjeseci, tako da

propisani kazneni okviri ni približno nisu dosegnuti.

Za kvalificirani oblik krivičnog djela iz čl. 348. st. 2. propisana je kazna zatvora od dvije do 12 godina.

Izrečene kazne se kreću od sedam mjeseci do tri godine i šest mjeseci, što znači da su sve izrečene kazne u prvoj trećini propisane kazne.

Što se tiče iskorištenosti propisanih kaznenih okvira, slična je situacija i kod ostalih oblika ovog krivičnog djela.

► **2.2. Krivično djelo neovlašćena proizvodnja, držanje i stavljanje u promet opojne droge iz člana 300 KZ CG.**

Za ova krivična djela Analiza je obuhvatila ukupno 221 predmet (s 238 osoba) za osnovne i kvalificirane oblike krivičnih djela o kojima su odlučivali Viši sudovi u Podgorici (159 predmeta) i Bijelom Polju (62 predmeta).

Neovlašćena proizvodnja, držanje i stavljanje u promet opojnih droga iz čl. 300 st. 1 osnovni je oblik djela s propisanom kaznom od dvije do 10 godina zatvora.

Djelo se ostvaruje kroz više modaliteta, no ne obuhvaća i držanje droge kada je ona za vlastitu uporabu, što je ostavljeno sudskoj praksi, kako se u Analizi navodi, no za sve modalitete ostvarenja propisana kazna je ista. Možda bi trebalo promisliti da se u nekoj od Novela, kada uslijede, držanje droge bez namjere prodaje propiše u posebnom stavku, s blažim kaznenim okvirima.

Za teže oblike djela iz čl. 300 st. 3 i 4 propisana je kazna zatvora od tri do 15 godina, dok je u st. 5 predviđena fakultativna mogućnost oslobođenja od kazne.

Iskorištenost kaznenih okvira

U najvećem broju slučajeva izrečene su kazne zatvora do dvije godine, za 153 počinitelja (65%), što je i za očekivati s obzirom na to da su u st. 1 čl. 300 obuhvaćeni svi modaliteti ostvarenja djela. U 69 slučajeva počiniteljima su izrečene kazne zatvora od dvije do četiri godine (29%), a kazna preko četiri godine izrečena je za 13 počinitelja (6%).

Kod krivičnog djela neovlaštena proizvodnja, držanje i stavljanje u promet opojnih droga uočavamo da su kazneni okviri iskorišteni nešto šire, no u 94% slučajeva izrečena kazna je bila u prvoj trećini propisane kazne. Kada bi se izdvojili predmeti u kojima su procesuirani počinitelji koji su držali drogu bez namjere prodaje, podaci bi bili drukčiji.

Kod odmjeravanja kazne sud je cijenio olakotne i otegotne okolnosti, kako je navedeno (list 13-21 Analize), uz vrlo široku primjenu instituta ublažavanja kazne jer je posebni minimum propisane kazne dvije, odnosno tri godine.

Mogućnost ublažavanja kazne propisana je u čl. 45, a granice ublažavanja u čl. 46. KZ CG^[16], s tim da su granice iste za zakonsko i za sudsko ublažavanje kazne. U čl. 46 propisano je čak sedam raspona u kojima se propisane kazne mogu ublažiti, pa je za očekivati da će ih sudovi primjenjivati.

U članku 42a propisana je posebna okolnost za odmjeravanje kazne za krivično djelo učinjeno iz mržnje, pa ako je sud utvrdi, to se može cijeniti kao otegotna

[16] Ublažavanje kazne

Član 45

Sud može učiniovcu krivičnog djela izreći kaznu ispod granice propisane zakonom ili blažu vrstu kazne, kad:

- 1) zakon predviđa da se učinilac može blaže kazniti;
- 2) zakon predviđa da se učinilac može osloboditi od kazne, a sud ga ne oslobodi od kazne;
- 3) utvrdi da postoje naročito olakšavajuće okolnosti i ocijeni da se i sa ublaženom kaznom može postići svrha kažnjavanja.

Granice ublažavanja kazne

Član 46

- (1) Kad postoje uslovi za ublažavanje kazne iz člana 45 ovog zakonika, sud će ublažiti kaznu u ovim granicama:
 - 1) ako je za krivično djelo kao najmanja mjera kazne propisan zatvor u trajanju od pet ili više godina, kazna se može ublažiti do dvije godine zatvora;
 - 2) ako je za krivično djelo kao najmanja mjera kazne propisan zatvor u trajanju od tri ili više godina, kazna se može ublažiti do jedne godine zatvora;
 - 3) ako je za krivično djelo kao najmanja mjera kazne propisan zatvor od dvije godine, kazna se može ublažiti do šest mjeseci zatvora;
 - 4) ako je za krivično djelo kao najmanja mjera kazne propisan zatvor od jedne godine, kazna se može ublažiti do tri mjeseca zatvora;
 - 5) ako je za krivično djelo kao najmanja kazna propisan zatvor ispod jedne godine, kazna se može ublažiti do trideset dana zatvora;
 - 6) ako je za krivično djelo propisana kazna zatvora bez naznačenja najmanje mjere, umjesto zatvora može se izreći novčana kazna;
 - 7) ako je za krivično djelo propisana novčana kazna sa naznačenjem najmanje mjere, kazna se može ublažiti do šest stotina eura.
- (2) Kad je sud ovlašten da učinioca krivičnog djela oslobodi od kazne može mu kaznu ublažiti, bez ograničenja propisanih za ublažavanje kazne.

okolnost, a ista je situacija i u čl. 43, prema kojem sud može kao otežavajuće okolnosti cijeliti raniju osuđivanost počinitelja.

Međutim, u čl. 44 propisan je višestruki povrat kada sud počinitelju može izreći težu kaznu od propisane, koja ne smije prijeći dvostruku mjeru propisane kazne ni dvadeset godina zatvora.

Iz predmeta koji su u Analizi navedeni vidi se da je ranija osuđivanost počinitelja cijinjena kao otegotna okolnost, no do primjene čl. 42a i čl. 44 nije došlo ni u jednom slučaju.

► **2.3. Krivično djelo teške tjelesne povrede iz člana 151 KZ CG.**

Za ovo krivično djelo Analiza je obuhvatila ukupno 156 predmeta (s ukupno 195 okrivljenika) za osnovne i kvalificirane oblike krivičnih djela, tako da je ono treće po učestalosti.

Za osnovni oblik djela iz čl. 151 st. 1 propisana je kazna zatvora od šest mjeseci do pet godina. Raspon izrečenih kazni se kreće od 30 dana do dvije godine zatvora, a najčešće izrečena kazna jeste ona od šest mjeseci. U pet slučajeva izrečene kazne su se kretale između jedne i dvije godine zatvora.

Za kvalificirani oblik djela, čl. 151 st. 2 propisana je kazna zatvora od jedne do osam godina, a raspon izrečenih kazni se kreće od četiri mjeseca do tri godine zatvora. U apsolutnom broju, bila je riječ o manjem broju predmeta, ukupno devet s 11 optuženika.

Iskorištenost kaznenih okvira

Kod kaznenog djela teške tjelesne povrede iz čl. 151 st. 1 propisani zakonski okviri su iskorišteni između prve trećine do prve polovine propisane kazne.

Odredbe o ublažavanju kazne su često primjenjivane jer je oko pedesetak osuda na kaznu zatvora ispod posebnog minimuma od šest mjeseci.

Kod težeg oblika djela iz čl. 151 st. 2 posebni minimum propisane kazne jeste jedna godina zatvora, zbog čega su sudovi i ovdje često primjenjivali odredbe o

ublažavanju kazne, jer je od 11 optuženika samo u dva slučaja izrečena kazna viša od posebnog minimuma propisane kazne.

► 2.4. Krivično djelo ubojstva i teškog ubojstva iz čl. 143 i čl. 144 KZ CG.

Za ovo krivično djelo Analiza je obuhvatila ukupno devet predmeta s jednakim brojem okrivljenika, u kojima je pet optuženika osuđeno za ubojstvo, a četiri optuženika za teško ubojstvo.

Za krivično djelo iz čl. 143 propisana je kazna zatvora od pet do 15 godina, a izrečene kazne se kreću od četiri godine i šest mjeseci (kada je ubojstvo ostvareno u prekoračenju granica nužne obrane) do 13 godina i šest mjeseci (ubojstvo ostvareno u stjecaju s krivičnim djelom nedozvoljenog držanja oružja i eksplozivnih materija).

Za krivično djelo teškog ubojstva iz čl. 144 propisana je kazna zatvora od najmanje 10 godina ili kazna dugotrajnog zatvora, koja ne može biti kraća od 30 niti duža od 40 godina zatvora. Ni u jednom slučaju nije izrečena kazna dugotrajnog zatvora, nego niže kazne, što je i očekivano jer su sva djela ostala u pokušaju. U jednom slučaju izrečena je kazna zatvora od 20 godina za pokušaj ubojstva više osoba.

Iskorištenost kaznenih okvira

Zbog maloga broja presuda teško je govoriti o iskorištavanju kaznenih okvira, no izrečene kazne za krivično djelo iz čl. 143 kreću se u zadnjoj trećini propisane kazne, osim u jednom slučaju kada je bila riječ o ubojstvu u prekoračenju nužne odbrane, a u jednom slučaju je bila riječ o teškoj tjelesnoj povredi koja je kvalificirana smrću.

Sva kaznena djela teškog ubojstva iz čl. 144 ostala su u pokušaju, izrečena je kazna zatvora u trajanju od 20 godina u jednom slučaju višestrukog teškog ubojstva u pokušaju u stjecaju s krivičnim djelom nedozvoljenog držanja oružja i eksplozivnih materija i to je najteža kazna izrečena za ova kaznena djela.

U ostalim slučajevima izrečene kazne su bile između dvije godine i sedam godina i sedam mjeseci.

Ovdje je riječ o najtežim krivičnim djelima, pa su i izrečene kazne znatno strože.

► 2.5. Krivično djelo zlorporabe službenog položaja iz člana 416 i zlorporaba položaja u privrednom poslovanju iz čl. 272 KZ CG.

Za krivično djelo iz čl. 416^[17] Analiza je obuhvatila ukupno 10 okrivljenika, tri za osnovni oblik djela iz st. 1 čl. 416, sedam za kvalificirani oblik djela iz čl. 416 st. 3 KZ CG.

Za osnovni oblik djela propisana je kazna zatvora od šest mjeseci do pet godina, a u sva tri slučaja počiniteljima je izrečena uslovna osuda.

Za teži oblik djela iz čl. 416 st. 3, koji postoji ako vrijednost pribavljene imovinske koristi prelazi iznos od trideset hiljada eura, propisana je kazna zatvora od dvije do dvanaest godina, a u svih sedam predmeta izrečena je kazna zatvora od šest mjeseci do jedne godine za fizička lica, a novčana kazna za pravna lica.

Za krivično djelo zlorporaba položaja u privrednom poslovanju za osnovni oblik djela iz čl. 272 st. 1^[18] propisana je kazna zatvora od tri mjeseca do pet godina, a za kvalificirani oblik djela kazna zatvora od dvije do 10 godina, međutim, uzorak je malen, donesene su svega dvije presude s tri okrivljenika.

[17] Zlorporaba službenog položaja

Član 416

- (1) Službeno lice koje protivpravnim iskorišćavanjem svog službenog položaja ili ovlašćenja, prekoračenjem granica svog službenog ovlašćenja ili nevršenjem svoje službene dužnosti pribavi sebi ili drugom korist, drugom nanese štetu ili teže povrijedi prava drugog, kazniće se zatvorom od šest mjeseci do pet godina.
- (2) Ako je izvršenjem djela iz stava 1 ovog člana pribavljena imovinska korist u iznosu preko tri hiljade eura, učinilac će se kazniti zatvorom od jedne do osam godina.
- (3) Ako vrijednost pribavljene imovinske koristi prelazi iznos od trideset hiljada eura, učinilac će se kazniti zatvorom od dvije do dvanaest godina.

[18] Zlorporaba položaja u privrednom poslovanju

Član 272

- (1) Odgovorno lice u privrednom društvu, drugom subjektu privrednog poslovanja ili drugom pravnom licu koje zlorpotrebom svog položaja ili povjerenja u pogledu raspolaganja tuđom imovinom, prekoračenjem granica svog ovlašćenja ili nevršenja svoje dužnosti pribavi sebi ili drugom protivpravnu imovinsku korist ili drugom nanese imovinsku štetu, kazniće se zatvorom od tri mjeseca do pet godina.
- (2) Kaznom iz stava 1 ovog člana kazniće se i ko, u namjeri da sebi ili drugom pribavi protivpravnu imovinsku korist, prisvoji novac, hartije od vrijednosti ili druge pokretne stvari koje su mu povjerene na radu u privrednom društvu, drugom subjektu privrednog poslovanja ili drugom pravnom licu.
- (3) Ako je usljed djela iz st. 1 i 2 ovog člana pribavljena imovinska korist koja prelazi iznos od četrdeset hiljada eura, učinilac će se kazniti zatvorom od dvije do deset godina.

Iskorištenost kaznenih okvira

Sve izrečene kazne kreću se u prvoj trećini propisane kazne i za osnovne i za kvalificirane oblike djela iz čl. 416, a slična je situacija i kod krivičnog djela iz čl. 272 st. 3, za koje je izrečena kazna zatvora od jedne godine uz dosuđenje imovinskopravnog zahtjeva.

Kod ove grupe krivičnih djela, za razliku od ostalih koja su bila predmet Analize, broj osuđujućih presuda iznosi svega 44%, broj oslobađajućih je 36%, a odbijajućih 20%, što bi možda trebalo biti predmet posebne analize, i to analize kvalitete/optužnica.

► 2.6 Krivično djelo sprječavanja službenog lica u vršenju službene radnje iz čl. 375 i napada na službeno lice u vršenju službene dužnosti iz čl. 376 KZ CG.

Za ovo krivično djelo Analiza je obuhvatila ukupno 90 predmeta sa 105 okrivljenika u kojima je 15 optuženika osuđeno za krivično djelo iz čl. 375, a 75 optuženika za krivično djelo iz čl. 376 KZ CG.

Za krivično djelo iz čl. 375 st. 1^[19] propisana je kazna zatvora od tri mjeseca do tri godine, a za kvalificirane oblike djela kazna zatvora od tri, odnosno šest mjeseci do pet godina.

[19] Sprječavanje službenog lica u vršenju službene radnje

Član 375

- (1) Ko silom ili prijetnjom da će neposredno upotrijebiti silu spriječiti službeno lice u vršenju službene radnje koju preduzima u okviru svojih ovlaštenja ili ga na isti način prinudi na vršenje službene radnje, kazniće se zatvorom od tri mjeseca do tri godine.
- (2) Ako prilikom izvršenja djela iz stava 1 ovog člana učinilac uvrjedi ili zlostavi službeno lice ili mu nanese laku tjelesnu povredu ili prijeti upotrebom oružja, kazniće se zatvorom od tri mjeseca do pet godina.
- (3) Ko djelo iz st.1 i 2 ovog člana učini prema sudiji ili državnom tužiocu pri vršenju njihove sudijske, odnosno tužilačke dužnosti ili službenom licu u vršenju poslova javne ili državne bezbjednosti ili dužnosti čuvanja javnog reda i mira, sprječavanja ili otkrivanja krivičnog djela, hvatanja učinioca krivičnog djela ili čuvanja lica lišenog slobode, kazniće se zatvorom od šest mjeseci do pet godina.
- (4) Za pokušaj djela iz st. 1 i 2 ovog člana kazniće se.
- (5) Ako je učinilac djela iz st. 1 do 3 ovog člana bio izazvan nezakonitim ili grubim postupanjem službenog lica, može se osloboditi od kazne.

Za krivično djelo iz čl. 376 st. 1^[20] propisana je kazna zatvora do tri godine, a za kvalificirane oblike djela kazna zatvora od tri, odnosno šest mjeseci do pet godina.

Za osnovni oblik krivičnog djela iz čl. 375 u najvećem broju slučajeva, oko 40%, izrečene su kazne zatvora, i to u trajanju od jednog mjeseca do 10 mjeseci, u 33% slučajeva izrečen je rad u javnom interesu, a u oko 27% slučajeva uslovne osude.

Za osnovni oblik krivičnog djela iz čl. 376 u najvećem broju slučajeva, oko 55%, izricane su kazne zatvora, u oko 20% rad u javnom interesu, a u istom postotku su izricane i uslovne osude.

Za kvalificirani oblik krivičnog djela iz čl. 376 st. 2 donesene su presude u pet predmeta i u svima su počiniteljima bile izrečene zatvorske kazne, u četiri slučaja kazne zatvora od tri do 10 mjeseci, a u jednom slučaju kazna zatvora od jedne godine i tri mjeseca.

Za kvalificirani oblik krivičnog djela iz čl. 376 st. 3 u vezi sa st. 1 donesene su presude protiv 38 okrivljenika, a u 24 predmeta su izrečene zatvorske kazne, i to u rasponu od tri mjeseca do 10 mjeseci, uslovnih osuda je bilo ukupno devet, a u jednom slučaju je izrečen rad u javnom interesu.

Za kvalificirani oblik krivičnog djela iz čl. 376 st. 3 u vezi sa st. 1 i 2 donesene su presude protiv 24 okrivljenika, a u 41% slučajeva su izrečene zatvorske kazne u rasponu od dva mjeseca do osam mjeseci, dok su uslovne osude izrečene u oko 37% slučajeva, a rad u javnom interesu u 8% slučajeva, dvojici počinitelja.

[20] Napad na službeno lice u vršenju službene dužnosti

Član 376

- (1) Ko napadne ili prijeti da će napasti službeno lice u vršenju službene dužnosti, kazniće se zatvorom do tri godine.
- (2) Ako je pri izvršenju djela iz stava 1 ovog člana službenom licu nanesena laka tjelesna povreda ili je priječeno upotrebom oružja, učinilac će se kazniti zatvorom od tri mjeseca do pet godina.
- (3) Ako je djelo iz st. 1 i 2 ovog člana učinjeno prema sudiji ili državnom tužiocu u vezi sa vršenjem njihove sudijske, odnosno tužilačke dužnosti ili službenom licu u vezi sa vršenjem poslova javne ili nacionalne bezbjednosti, učinilac će se kazniti zatvorom od šest mjeseci do pet godina.
- (4) Za pokušaj djela iz stava 1 ovog člana kazniće se.
- (5) Učinilac djela iz st. 1 do 3 ovog člana koji je bio izazvan nezakonitim ili grubim postupanjem službenog lica može se osloboditi od kazne.

Iskorištenost kaznenih okvira

Kao što vidimo, sve izrečene kazne kreću se po pravilu u prvoj trećini propisane kazne i za osnovne i za kvalificirane oblike djela iz čl. 375, a slična je situacija i kod krivičnog djela iz čl. 376.

Zbog niskog posebnog minimuma propisane kazne ili bez njega, odredbe o ublažavanju kazne uglavnom nisu primjenjivane, osim u jednom slučaju, kada je izrečena novčana kazna.

► 2.7. Organizirani kriminal – stvaranje kriminalne organizacije – čl. 401a KZ CG

Za kazneno djelo iz čl. 401a^[21] Analiza je obuhvatila 12 predmeta protiv 61 okrivljenika, koje su bile osuđujuće u oko 93% slučajeva, dok je oko 7% okrivljenika oslobođeno optužbe. Ovo krivično djelo najčešće je procesuirano u stjecaju s krivičnim djelima iz čl. 300, čl. 265 i čl. 416 KZ CG.

[21] Stvaranje kriminalne organizacije

Član 401a

- (1) Ko organizuje kriminalnu organizaciju koja za cilj ima vršenje krivičnih djela za koja se po zakonu može izreći kazna zatvora od četiri godine ili teža kazna, kazniće se zatvorom od tri do petnaest godina.
- (2) Pripadnik kriminalne organizacije iz stava 1 ovog člana, kazniće se zatvorom od jedne do osam godina.
- (3) Organizator kriminalne organizacije koji otkrivanjem kriminalne organizacije ili na drugi način spriječi izvršenje krivičnih djela radi kojih je organizacija stvorena, kazniće se zatvorom od tri mjeseca do tri godine, a može se i osloboditi od kazne.
- (4) Pripadnik kriminalne organizacije koji otkrije kriminalnu organizaciju ili doprinese njenom otkrivanju, kazniće se zatvorom do jedne godine, a može se i osloboditi od kazne.
- (5) Organizator i pripadnik kriminalne organizacije koji učini krivično djelo u sastavu kriminalne organizacije, kazniće se i za to krivično djelo.
- (6) Kriminalnom organizacijom iz stava 1 ovog člana smatra se organizacija koju čine tri ili više lica čiji je cilj vršenje krivičnih djela za koja se po zakonu može izreći kazna zatvora od četiri godine ili teža kazna, radi sticanja nezakonite dobiti ili moći, ukoliko su ispunjena najmanje tri od sljedećih uslova:
 - 1) da je svaki član kriminalne organizacije imao unaprijed određeni ili očigledno određivi zadatak ili ulogu;
 - 2) da je djelovanje kriminalne organizacije planirano na duže vrijeme ili za neograničeni vremenski period;
 - 3) da se djelovanje kriminalne organizacije zasniva na primjeni određenih pravila unutrašnje kontrole i discipline članova;
 - 4) da se djelovanje kriminalne organizacije planira i sprovodi u međunarodnim razmjerama;
 - 5) da se u djelovanju kriminalne organizacije primjenjuje nasilje ili zastrašivanje ili da postoji spremnost za njihovu primjenu;
 - 6) da se u djelovanju kriminalne organizacije koriste privredne ili poslovne strukture;
 - 7) da se u djelovanju kriminalne organizacije koristi pranje novca ili nezakonito stečene dobiti ili
 - 8) da postoji uticaj kriminalne organizacije ili njenog dijela na političku vlast, sredstva javnog informisanja, zakonodavnu, izvršnu ili sudsku vlast ili na druge važne društvene ili ekonomske činioce.

Za krivično djelo iz st. 1 čl. 401a propisana je kazna zatvora od tri godine do 15 godina, a za samu pripadnost kriminalnoj organizaciji propisana je kazna zatvora od jedne godine do osam godina.

Iskorištenost kaznenih okvira

Za krivično djelo iz čl. 401a propisane su vrlo visoke kazne, za organizatore u trajanju od tri godine do 15 godina, a za pripadnike kriminalne organizacije kazna zatvora u trajanju od jedne godine do osam godina.

Međutim, izrečene kazne ne slijede ovako široko postavljene kaznene okvire niti kod organizatora niti kod pripadnika kriminalne organizacije.

Za krivično djelo stvaranja kriminalne organizacije (čl. 401a st. 1) izrečene kazne su u rasponu od tri mjeseca do dvije godine, što je ispod posebnog minimuma propisane kazne, no kako se ova krivična djela najčešće ostvaruju u stjecaju sa krivičnim djelima iz čl. 300, čl. 405 i čl. 265 KZ CG, jedinstvene kazne koje su izrečene nešto su više od minimalno propisane kazne za samo organiziranje kriminalne organizacije.

Iz svega iznesenog u Analizi uočavamo da su sudovi široko cijenili utvrđene olakšavajuće okolnosti na strani počinitelja, a čini nam se nedovoljno društvenu opasnost ovakvih krivičnih djela, kao i brigu o tome koliko će ovako odmjerene kazne djelovati specijalno, a i generalno preventivno.

Za samu pripadnost kriminalnoj organizaciji (čl. 401a st. 2) odmjerene kazne su niže nego što je očekivano s obzirom na to da je propisana kazna daleko niža.

2.7.1. Sporazum o priznanju krivice

Kod krivičnog djela stvaranja kriminalne organizacije u većem broju slučajeva došlo je do sporazuma o priznanju krivice. Od ukupno 12 predmeta, sedam ili 58% (29 okrivljena) riješeno je presudom na osnovu sporazuma o priznanju krivice, pa i u tome svjetlu treba promatrati iskorištenost kaznenih okvira koji su naprijed spomenuti.

O ukupno 12 predmeta, pet predmeta ili 41% presuđeno je bez sporazuma, s

tim da je 30 okrivljenika osuđeno, a pet oslobođeno od optužbe.

Predmeti u kojima je sklopljen sporazuma o priznanju krivice, svi osim jednog, jesu za krivično djelo stvaranje kriminalne organizacije (čl. 401a) u stjecaju s krivičnim djelom neovlašćene proizvodnje, držanja i stavljanja u promet opojnih droga.

Raspon izrečenih kazni se kreće od tri mjeseca do šest godina. Izrečena kazna od šest godina odnosila se na stjecaj krivičnih djela iz čl. 401a i čl. 300 KZ CG, a bila je riječ o uistinu enormnoj količini droge (71.865,30 kg) koja je prenošena radi prodaje kroz više država.

Treba primijetiti da kod donošenja presude na temelju sporazuma o priznanju krivice nisu propisane posebne odredbe o ublažavanju kazne niti o granicama ublažavanja.

Na primjer, u čl. 48 st. 3 KZ RH^[22] propisano je da blažu kaznu od propisane za određeno kazneno djelo sud može izreći i kada su se državni odvjetnik i okrivljenik o tome sporazumjeli, a granice ublažavanja (čl. 49 st. 2) propisuju da se kazna može ublažiti do polovice najniže kazne dobivene ublažavanjem prema odredbama stavka 1 ovoga članka, ali ne može biti blaža od tri mjeseca zatvora.

Kao što vidimo, mogućnost ublažavanja kazne kod donošenja presude na temelju sporazuma vrlo je široka, a u RH su veliki prijevori kod primjene tih odredaba u pravcu kada sud može sporazum ne prihvatiti, jer npr. smatra da je kazna prenisko odmjerenjena.

[22] Ublažavanje kazne

Članak 48. (KZRH)

- (1) Sud može izreći kaznu blažu od propisane za određeno kazneno djelo kad to zakon izričito propisuje.
- (2) Blažu kaznu od propisane za određeno kazneno djelo sud može izreći i kad postoje naročite olakotne okolnosti, osobito ako se počinitelj pomirio sa žrtvom, ako joj je u potpunosti ili većim dijelom naknadio štetu prouzročenu kaznenim djelom ili se ozbiljno trudio naknaditi tu štetu, a svrha kažnjavanja može se postići i takvom blažom kaznom.
- (3) Blažu kaznu od propisane za određeno kazneno djelo sud može izreći i kada su se državni odvjetnik i okrivljenik o tome sporazumjeli.

► 3. Smjernice za usklađivanje kaznene politike ako to smatramo opravdanim

Zakonodavac za svako krivično djelo propisuje kaznu, a ona je blaža ili stroža zavisno od težine djela, nastaloj posljedici po žrtvu zbog njegovog izvršenja i društvenoj opasnosti od počiniteljevog ponašanja.

Iz rezultata Analize uočavamo velike razlike između zakonom predviđenih kaznenih okvira i izrečenih kazni po sudovima u konkretnim predmetima.

Evidentno je da sudovi ne iskorištavaju predviđene kaznene okvire, nego kazne po pravilu odmjeravaju u prvoj trećini ili polovini zakonom propisane kazne.

Ako postavimo pitanje koja je to kazna koja je primjerena u nekom konkretnom slučaju, suci će odgovoriti da je to upravo ona kazna koja je počinitelju izrečena jer je sud kod odmjeravanja kazne uzeo u obzir sve ono što utječe na to da izrečena kazna bude veća ili manja.

Ovakve teze je lako oponirati jer da je to zaista tako ne bismo imali toliko povrata i specijalnog povrata koji može biti jedan od pokazatelja da počinitelju nije izrečena primjerena kazna. Ako između propisane kazne po zakonodavcu i izrečene kazne po sudu postoji veliki nesrazmjer, onda si treba postaviti pitanje je li zakonodavac kod propisivanja kazni za neko konkretno kazneno djelo bio prestrog i je li precijenio njegovu opasnost ili je sudac kod izricanja kazne bio preblag.

Ako smatramo da su kazne koje suci izriču preblage, na to je moguće utjecati jedino legislativno, izmjenom zakona u željenom pravcu. Međutim, samo povišenje kaznenih okvira neće uvijek dovesti i do izricanja strožih kazni jer promatrajući izmjene kaznenih okvira za pojedina krivična djela kroz dugi vremenski period, uočili smo da one ne utječu bitno na politiku kažnjavanja, pa se uvriježila izreka: suci su blaga ruka strogoga zakona, što i nije uvijek tako.

Ako smatramo da su izrečene kazne neprimjereno niske, postoje neki mehanizmi kojima se može postići izricanje strožih kazni, a smjernice bi bile:

- Povišenje posebnog minimuma propisane kazne jer se povišenjem maksimuma propisane kazne ništa neće postići, budući da se maksimalno

propisane kazne gotovo nikad ne izriču; međutim, povišenjem posebnog maksimuma propisane kazne ako to ima za posljedicu izmjenu nadležnosti suda u RH je dalo rezultata, kada su najteža djela ugrožavanja javnoga prometa (ostvarenog s namjerom uz smrtnu posljedicu) zbog povišenja maksimalno propisane kazne prešla s općinskih na županijske sudove, visine izrečenih kazni su znatno povišene.

- Izmjena odredaba koje govore o ublažavanju kazne, osobito granica ublažavanja kazne, jer ako su one vrlo široko postavljene, suci će ih sigurno primijeniti.
- Vrlo je široka mogućnost primjene rada u javnom interesu, koji se može izreći za sva krivična djela za koja je propisana novčana kazna ili kazna zatvora do pet godina. Izricanje rada u javnom interesu vezano je uz propisanu kaznu, a moglo bi se vezati uz izrečenu kaznu.
- Prema odredbi čl. 142, djetetom se smatra lice koje nije navršilo četrnaest godina, maloljetnikom se smatra lice koje je navršilo četrnaest godina, a nije navršilo osamnaest godina, a maloljetnim licem smatra se lice koje nije navršilo osamnaest godina. Kod niza krivičnih djela protiv polne slobode, dijete se pojavljuje kao žrtva tih djela, pa te odredbe treba uskladiti s nizom konvencija prema kojima je dijete do 18 godine života.
- Kazna dugotrajnog zatvora prema čl. 35 ne može se izreći: licu koje u vrijeme izvršenja krivičnog djela nije navršilo dvadeset jednu godinu života, licu čija je uračunljivost u vrijeme izvršenja krivičnog djela bila bitno smanjena (član 14 stav 2) i za pokušaj krivičnog djela. Vezivanje mogućnosti izricanja kazne dugotrajnog zatvora za životnu dob počinitelja od 21 godine u RH se nije pokazalo dobrim, odredba je izmijenjena nakon što je jedan okrivljenik u dobi od oko 19 godina počinio trostruko ubojstvo, pa se nakon toga kazna dugotrajnog zatvora može izreći počiniteljima koji su u vrijeme izvršenja djela navršili 18 godina života.
- Poticati tužitelje da izjavljuju žalbe zbog odluke o kazni uvijek kada nisu zadovoljni visinom kazne, s tim da neuspjeh tužitelja sa žalbom ne bi smio negativno utjecati na ocjenjivanje njegovog rada.
- Suženje mogućnosti izricanja uslovne osude.
- Kod zaključenja sporazuma o priznanju krivice, u čl. 300 ZKP-a propisano je da se on može sklopiti za krivična djela za koja se goni po službenoj dužnosti, osim za krivična djela terorizma i ratnih zločina. Međutim, nije propisano u kojim granicama, što bi se moglo propisati u čl. 45, koji govori o ublažavanju kazne, odnosno o granicama ublažavanja kazne.

- Izmjenama zakonskog bića pojedinog kaznenog djela, npr. u RH zakonodavac pokušao utjecati na visinu izrečene kazne – npr. produženo kazneno djelo je znatno izmijenio, pa je, između ostalog, propisao da se za njega može izreći kazna za polovicu veća od gornje mjere propisane kazne za utvrđeno djelo, no tu odredbu sudovi do sada nikada nisu primijenili. U KZ CG u čl. 49 postoji slična odredba, no ne znamo je li ikada primjenjena.

► 4. Zaključne napomene

Odmjeravanje kazne predstavlja složen postupak sastavljen od više faza u kojima sudac, odmjeravajući odgovorno sve okolnosti, mora odlučiti koja je kazna prava mjera po vrsti i visini upravo za onoga počinitelja koji se pred njim nalazi.

Kod svakog pojedinog krivičnog djela, zakon poznaje sustav relativno određenih kazni, navode se donja i gornja granica kazne (zakonsko određivanje kazne), što predstavlja okvir u kojem se može kretati izrečena kazna konkretnom počinitelju (sudsko odmjeravanje kazne).

Sudsko odmjeravanje kazne predstavlja određivanje visine kazne (uz mogućnost primjene instituta ublažavanja kazne, oslobođenja od kazne ili izricanja druge vrste sankcije) konkretnom počinitelju za konkretno krivično djelo, uzimajući pri tome u obzir težinu djela, stupanj krivnje, osobine ličnosti počinitelja, te svrhu koja se kaznom očekuje postići.

Brojne su kritike na račun kaznene politike sudova, uz česte ocjene da su izrečene kazne počiniteljima kaznenih djela po pravilu prenisko odmjerene. Te kritike polaze od stajališta da će se pojačanom represijom kriminalitet smanjiti ili čak iskorijeniti u pojedinim segmentima, pri čemu se kaznena politika pogrešno poistovjećuje s kriminalnom politikom, a kako bi se problemi otklonili, potrebno je uvijek se vraćati na same uzroke kriminalnog ponašanja pojedinaca i načine kako se oni uklanjaju.

Kazneni zakon nigdje ne spominje načelo individualizacije kazne, no kako specijalna prevencija ima važnu ulogu, kazna se mora prilagoditi prema konkretnom počinitelju. Kazneno pravo ipak ne prihvaća ekstremne koncepcije po kojima je sprečavanje počinitelja da ubuduće čini kaznena djela jedina funkcija kaznenog prava, već je individualizacija kazne samo jedno od načela prilikom odmjeravanja kazne počinitelju kaznenog djela.

Opća javnost često je nezadovoljna kaznama koje sudovi izriču i to uvijek u pravcu da je počinitelju izrečena preblaga kazna. Pod takvim javnim pritiskom zakoni se mijenjaju, a rezultatima često nisu zadovoljni ni oni koji su zakon mijenjali ni oni koji ga primjenjuju, a sve to dovodi do nemilog rezultata – do pravne nesigurnosti.

Uspoređujući visinu kazni za pojedina krivična djela koja su bila predmet ove Analize s visinom kazni koje su izrečene okrivljenima za počinjena djela, načelno se može primijetiti da sudovi rijetko izriču kazne koje su u gornjoj granici propisanih kazni u zakonu ili u prvoj polovini propisane kazne, nego se izrečene kazne po pravilu kreću oko prve trećine propisane kazne za konkretno kazneno djelo.

Kako suce potaknuti da koriste pune zakonske okvire propisane kazne, teško je reći, ali možda neke od ovih smjernica mogu biti od pomoći.

Ana Garačić, mag. iur.

Predsjednica Kaznenog odjela VSRH u mir.

